

EASO
vadlīnijas par
nepavadītu bērnu
uzņemšanas
apstākļiem —
praktiskie standarti
un rādītāji

EASO praktisko rokasgrāmatu sērija

2018. gada decembris

EASO
vadlīnijas par
nepavadītu bērnu
uzņemšanas
apstākļiem —
praktiskie standarti
un rādītāji

EASO praktisko rokasgrāmatu sērija

2018. gada decembris

Manuskripts pabeigts 2018. gada 27. augustā.

Ne *EASO*, ne personas, kas rīkojas *EASO* vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2018

Print	ISBN 978-92-9476-000-5	doi:10.2847/868484	BZ-01-18-726-LV-C
PDF	ISBN 978-92-9494-992-9	doi:10.2847/016386	BZ-01-18-726-LV-N

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2018

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz ko *EASO* nav autortiesību, atļauja jāprasa tieši autortiesību īpašniekam.

Saturs

Saīsinājumu saraksts	5
Ievads.....	6
Atklāšanas uzruna	6
Nepavadītu bērnu neaizsargātība	7
Bērna interešu ievērošanas princips	7
Vadlīniju darbības joma.....	10
Tiesiskais regulējums un vispārīgie principi	12
Struktūra un formāts	14
Kā lasīt šīs vadlīnijas	15
1. Nepavadītu bērnu informēšana, līdzdalība un pārstāvība	17
1.1. Informēšana	18
1.2. Līdzdalība.....	20
1.3. Pārstāvība.....	20
2. Īpašas vajadzības un drošības riski	22
2.1. Īpašas vajadzības	23
2.2. Drošības riski	25
3. Izmitināšana	27
4. Ikdienas aprūpe	30
5. Personāls	34
6. Veselības aprūpe	37
7. Izglītība — sagatavošanas nodarbības un profesionālā apmācība	40
7.1. Piekļuve izglītības sistēmai un citiem izglītības pasākumiem.....	41
7.2. Sagatavošanas nodarbības.....	42
7.3. Piekļuve profesionālajai apmācībai	43
8. Pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti.....	44
8.1. Pārtika	45
8.2. Apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti	46
8.3. Dienasnauda.....	48
9. Mājoklis	49
9.1. Atrašanās vieta	49
9.2. Infrastruktūra	50
9.3. Drošība	53
9.4. Koplietošanas telpas.....	54
9.5. Sanitārija.....	56
9.6. Uzturēšana	57
9.7. Komunikācijas aprīkojums un pakalpojumi	58
Pielikums. Kopsavilkuma tabula	59

Saīsinājumu saraksts

CRC	Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par bērna tiesībām (1989. gads)
DV	Eiropas Savienības dalībvalsts(-is)
EASO	Eiropas Patvēruma atbalsta birojs
ES	Eiropas Savienība
ES harta	Eiropas Savienības Pamattiesību harta
ES + valstis	ES dalībvalstis, Norvēģija un Šveice
FRA	Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra
KEPS	Kopējā Eiropas patvēruma sistēma
NVO	Nevalstiska organizācija
RCD	Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija)
SDP	Standarta darbības procedūra
UNHCR	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs

Ievads

Atklāšanas uzruna

Pārstrādātā **Uzņemšanas nosacījumu direktīva** (Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/33/ES, turpmāk "RCD") nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai. Tās mērķis ir nodrošināt cilvēka cienīgu dzīves līmeni un salīdzināmus dzīves apstākļus visās Eiropas Savienības dalībvalstīs (DV).

Turklāt saskaņā ar RCD dalībvalstīm ir ievērojama rīcības brīvība noteikt, kas ir cilvēka cienīgs dzīves līmenis un kā tas būtu sasniedzams. Tajā pašā laikā valstu uzņemšanas sistēmas būtiski atšķiras gan sistēmu struktūras, gan uzņemšanas apstākļu nodrošināšanas veidu ziņā, un attiecīgi arī uzņemšanas apstākļu standarti joprojām atšķiras visās DV, kā arī Norvēģijā un Šveicē (ES + valstis) ⁽¹⁾.

Eiropas programmā migrācijas jomā ⁽²⁾ ir uzsvērts, ka spēcīgas kopējas Eiropas patvēruma politikas veidošanā svarīga nozīme ir skaidrai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas sistēmai. Tajā īpaši ir norādīts uz vajadzību pēc papildu vadlīnijām, lai DV uzlabotu uzņemšanas apstākļu standartus.

Mazāk aizsargātu migrantu un jo īpaši bērnu, tostarp nepavadītu bērnu, ierašanās ES ir būtiska problēma valstu sistēmām un pārvaldes iestādēm, tostarp bērnu aizsardzības sistēmām. Arvien biežāk slogu šīm sistēmām rada vajadzība nodrošināt, cita starpā kvalificētu personālu īpašu vajadzību apmierināšanai un paredzēšanai un pienācīgu izmitināšanu, kā arī papildu resursus bērnu izglītībai un bērnu pazušanas novēršanai.

Lai gan "EASO vadlīnijas par uzņemšanas apstākļiem — praktiskie standarti un rādītāji" (2016. gads) attiecas uz visiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, šīs vadlīnijas ir vērstas uz aspektiem, kas saistīti ar īpašajiem nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļiem ⁽³⁾, kā arī viņu īpašajām vajadzībām. Bērniem migrantiem un jo īpaši nepavadītiem bērniem, ņemot vērā viņu **ne aizsargātību**, ir vajadzīga īpaša un pienācīga aizsardzība. Tāpēc šajās vadlīnijās noteiktie standarti un rādītāji attiecas uz nepavadītu bērnu īpašajām vajadzībām ⁽⁴⁾. Tomēr šajās vadlīnijās izklāstītie standarti un rādītāji var būt piemērojami arī attiecībā uz pavadītiem bērniem, piemēram, bērnu īpašo uzņemšanas vajadzību noteikšanā, veselības aprūpē, izglītībā, kā arī brīvā laika un grupu aktivitātēs. Pavadītu bērnu uzņemšanas vajadzības zināmā mērā ir aplūkotas arī iepriekš minētajās "EASO vadlīnijās par uzņemšanas apstākļiem" (2016. gads).

Šo vadlīniju **galvenais mērķis** ir atbalstīt ES + valstis RCD svarīgāko noteikumu īstenošanā, vienlaikus nodrošinot pienācīgu dzīves līmeni nepavadītiem bērniem, ņemot vērā viņu īpašās uzņemšanas vajadzības.

Šīs vadlīnijas ir izstrādātas tā, lai tās varētu izmantot **dažādiem nolūkiem**:

- *politikas līmenī* tās ir izmantojamas kā rīks, lai atbalstītu reformas vai attīstību, un kā pamats uzņemšanas standartu noteikšanai / turpmākai pilnveidei;
- *praktiskā līmenī* uzņemšanas iestādes / uzņemšanas objektu pārvaldītāji un jo īpaši personas, kuras strādā ar nepavadītiem bērniem, vadlīnijas var izmantot, lai atbalstītu uzņemšanas objektu plānošanu/pārvaldību, nodrošinātu pienācīgu aprūpi atbilstoši īpašajām vajadzībām un/vai atbalstītu darbiniekus un viņu apmācību.

Tāpēc šo vadlīniju par nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļiem mērķa grupa ir personas, kuras strādā ar nepavadītiem bērniem, kā arī politikas veidotāji. Šīs vadlīnijas paredzētas galvenokārt uzņemšanas iestādēm un ir izstrādātas, ņemot vērā uzņemšanas personālu. Tomēr tajās ir elementi, kas attiecināmi uz plašu darbinieku loku neatkarīgi no viņu amata un profesijas. Tādējādi **personas, kuras strādā ar nepavadītiem bērniem**, ir visas personas, kurām ir tieša saskarsme ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, neatkarīgi no tā, kas ir šo personu darba devējs (valsts vai pašvaldības, starpvaldību organizācijas, nevalstiskas organizācijas (NVO), privāti līgumslēdzēji u. c.)).

⁽¹⁾ Sal. ar ES Pamattiesību aģentūras publikāciju *Current migration situation in the EU: Oversight of reception facilities with reference to oversight of reception facilities for children*, 4. lpp.

⁽²⁾ Eiropas Komisija, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Eiropas programma migrācijas jomā, 2015. gada 13. maijs, COM(2015) 240; attiecībā uz bērnu migrantu aizsardzību sk. Eiropas Komisija, *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam: Bērnu migrantu aizsardzība*, 2017. gada 12. aprīlis, COM(2017) 211 final, 4. iedaļa, 8. lpp. un turpmākās lpp.

⁽³⁾ "Nepavadīta bērns" definīciju sk. 12. lpp. un turpmākajās lpp.

⁽⁴⁾ Pamatojoties uz apspriedēm EASO uzņemšanas iestāžu tīklā un saskaņā ar Eiropas Komisiju, *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam: Bērnu migrantu aizsardzība*, 2017. gada 12. aprīlis, COM(2017) 211 final, vadlīniju izstrāde par nepavadītu bērnu uzņemšanas praktiskajiem standartiem un rādītājiem tika noteikta par tīkla pasākumu prioritāti 2017. gadā.

Tie jo īpaši ir sociālie darbinieki, izglītības un veselības aprūpes darbinieki, reģistrācijas speciālisti, tulki, izmitināšanas objektu pārvaldītāji, administrācijas/koordinācijas darbinieki, kā arī pārstāvji.

Turklāt šīs vadlīnijas varētu izmantot par **pamatu, lai izveidotu uzraudzības mehānismus** valstu uzņemšanas sistēmu kvalitātes novērtēšanai.

Šā dokumenta izstrādes procesā ir izmantota EASO izveidotā kvalitātes matricas metodika. Šo dokumentu ir sagatavojusi DV ekspertu darba grupa, ņemot vērā sākotnējo ieguldījumu, ko sniedza atsaucēs grupa uzņemšanas un pamattiesību jomā, tostarp Eiropas Komisiju, Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūru (*FRA*), Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos (*UNHCR*) biroju, Eiropas Padomi bēgļu un izsūtīto personu jautājumos (*ECRE*) un Starptautisko Migrācijas organizāciju (*IOM*), apspriežoties ar tām. Pirms šo vadlīniju galīgās pieņemšanas notika apspriedes ar EASO uzņemšanas iestāžu tīklu, kura sastāvā bija ES + valstis, un vadlīnijas oficiāli pieņēma EASO valde.

Nepavadītu bērnu neaizsargātība

Nepavadītiem bērniem migrantiem ir vajadzīga īpaša un pienācīga aizsardzība (*). Viņi ir īpaši neaizsargāti sava vecuma, attāluma no mājām un nošķirtības no vecākiem vai aprūpētājiem dēļ. Viņi ir pakļauti riskiem un var būt cietuši no ārkārtīgas vardarbības, ekspluatācijas, cilvēku tirdzniecības un fiziskas, psiholoģiskas un seksuālas vardarbības pirms un/vai pēc viņu ierašanās ES teritorijā. Pastāv risks, ka šie bērni varētu tikt atstumti un iesaistīti noziedzīgā darbībā vai radikalizācijā. Nepavadītus bērnus kā jo īpaši mazāk aizsargātu grupu vieglāk ietekmē vide, kurā viņi atrodas. Nepavadītas meitenes ir īpaši pakļautas piespiedu un bērnu laulības riskam, ja ģimenes dzīvo grūtos finansiālos apstākļos vai vēlas, lai meitenes stājas laulībā, tādējādi pasargājot no turpmākas seksuālas vardarbības. Turklāt nepavadītām meitenēm jau var būt pienākums rūpēties par saviem bērniem. Īpaši neaizsargāti ir arī nepavadīti bērni ar invaliditāti — ir liels risks, ka viņi cietīs no vardarbības. Nepavadīti bērni jo īpaši var būt mazāk aizsargāti arī viņu seksuālās identitātes, seksuālās orientācijas vai dzimtes izpausmes dēļ. Tāpēc bērnu migrantu, sevišķi nepavadītu bērnu, aizsardzība un viņu interešu ievērošanas nodrošināšana visos migrācijas posmos neatkarīgi no viņu statusa ir viena no ES prioritātēm (*).

Nepavadītu bērnu neaizsargātības novērtēšana un attiecīgi viņu vajadzību apmierināšana nenozīmē, ka jāignorē viņu potenciāls. Pievēršoties neaizsargātībai, attiecīgu politikas pasākumu, atbalsta un aprūpes prakses izstrādē nebūtu jāaprobežojas tikai ar to pielāgošanu nepavadītu bērnu vajadzībām un spējām, vienlaikus atzīstot viņu noturību (*).

Bērna interešu ievērošanas princips

Nepavadītiem bērniem neatkarīgi no viņu migranta vai bēgļa statusa visupirms un galvenokārt pienākas visas tiesības, kas noteiktas Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvencijā par bērna tiesībām (*CRC*). *CRC* 3. pantā ir noteikts: “Visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātiestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses.” Bērnu tiesību komiteja ir izdevusi Vispārējos komentārus, lai sniegtu valstīm autoritatīvus norādījumus par *CRC* interpretāciju un īstenošanu. Bērnu tiesību komitejas attiecīgie Vispārējie komentāri par nepavadītiem bērniem attiecībā uz bērna interešu ievērošanas principu *inter alia* ir šādi:

- Vispārējais komentārs Nr. 12 (2009) par bērna tiesībām tikt uzklautam;
- Vispārējais komentārs Nr. 14 (2013) par bērna interesēm;
- Vispārējais komentārs Nr. 22 (2017) par vispārējiem principiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas kontekstā (*).

Bērna interešu ievērošanas princips caurvij visus kopējās Eiropas patvēruma sistēmas tiesību instrumentus. Saskaņā ar *RCD* 23. pantu, īstenojot *RCD* noteikumus attiecībā uz bērniem, DV pirmām kārtām ņem vērā bērna intereses. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (ES harta) 24. pantā noteikts, ka “visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses”. Tāpēc,

(*) Eiropas Komisija, *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam: Bērnu migrantu aizsardzība*, 2017. gada 12. aprīlis, COM(2017) 211 final.

(*) Eiropas Komisija, *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam: Bērnu migrantu aizsardzība*, 2017. gada 12. aprīlis, COM(2017) 211 final.

(*) Sal. ar Björklund, *Unaccompanied refugee minors in Finland — Challenges and good practices in a Nordic context*, 2015 (skatīts 2018. gada 24. jūlijā); Vervliet, *The trajectories of unaccompanied refugee minors: Aspirations, agency and psychosocial wellbeing*, 2013.

(*) ANO Visu migrējošu darbaņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komiteja (*CMW*), Visu migrējošu darbaņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas *Vispārējais kopējais komentārs Nr. 3* (2017); *Bērna tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 22 (2017) par vispārējiem principiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas kontekstā*, 2017. gada 16. novembris, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22.

piemērojot *RCD*, *DV* būtu jātiecas nodrošināt pilnīgu atbilstību principam par bērna interesēm saskaņā ar attiecīgi *CRC* un *ES* hartu ⁽⁹⁾.

Novērtējot bērna intereses, *ES* + valstis īpaši ņem vērā šādus faktoros:

- ģimenes atkalapvienošanās iespēju;
- bērna labklājību un sociālo attīstību, īpaši ņemot vērā bērna izcelsmi;
- drošuma un drošības apsvērumus, jo īpaši, ja iespējams, ka bērns ir cilvēku tirdzniecības upuris;
- bērna viedokli atbilstoši viņa vecumam un briedumam ⁽¹⁰⁾.

Skaidrības labad "*EASO praktiskajā rokasgrāmatā par bērna interešu ievērošanu patvēruma procedūrās*" (tiks publicēta drīzumā) ir sniegts pārskats par interešu ievērošanas principu ar attiecīgo terminoloģiju, priekšnosacījumiem un garantijām, neaizsargātības un riska rādītājiem, kā arī norādījumiem par to, kā novērtēt bērna intereses ⁽¹¹⁾.

Bērna tiesību ievērošanas principa piemērošana ir šajās vadlīnijās ietvertu standartu un rādītāju neatņemama daļa, un tas jāievēro, nodrošinot uzņemšanas apstākļus valstu sistēmās. Lai bērna interešu ievērošanas principu ieviestu praksē, jānovērtē vairāki elementi, ko iekļauj vispārējā **interesu novērtējuma procesā**. Nodaļās, kas attiecas uz līdzdalību, īpašām vajadzībām un riskiem, kā arī izmitināšanu, ikdienas aprūpi un veselības aprūpi, ir sīkāk izklāstīti vajadzīgie un ieteicamie apsvērumi, kas ir daļa no interešu novērtējuma.

Novērtējumus veic personas, kurām ir tieša saskarsme ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, tomēr vienlaikus jāņem vērā interešu novērtējuma daudzdisciplīnu raksturs. "Interesu novērtējuma daudzdisciplīnu raksturs" nozīmē, ka tiek ņemtas vērā to dažādo speciālistu perspektīvas un viedokļi, kuru viedokļi ir svarīgi lēmuma pieņemšanā par konkrētu jautājumu (piemēram, tie ir pārstāvji, aprūpētāji, sociālie asistenti, psihologi, ārsti, pedagogi).

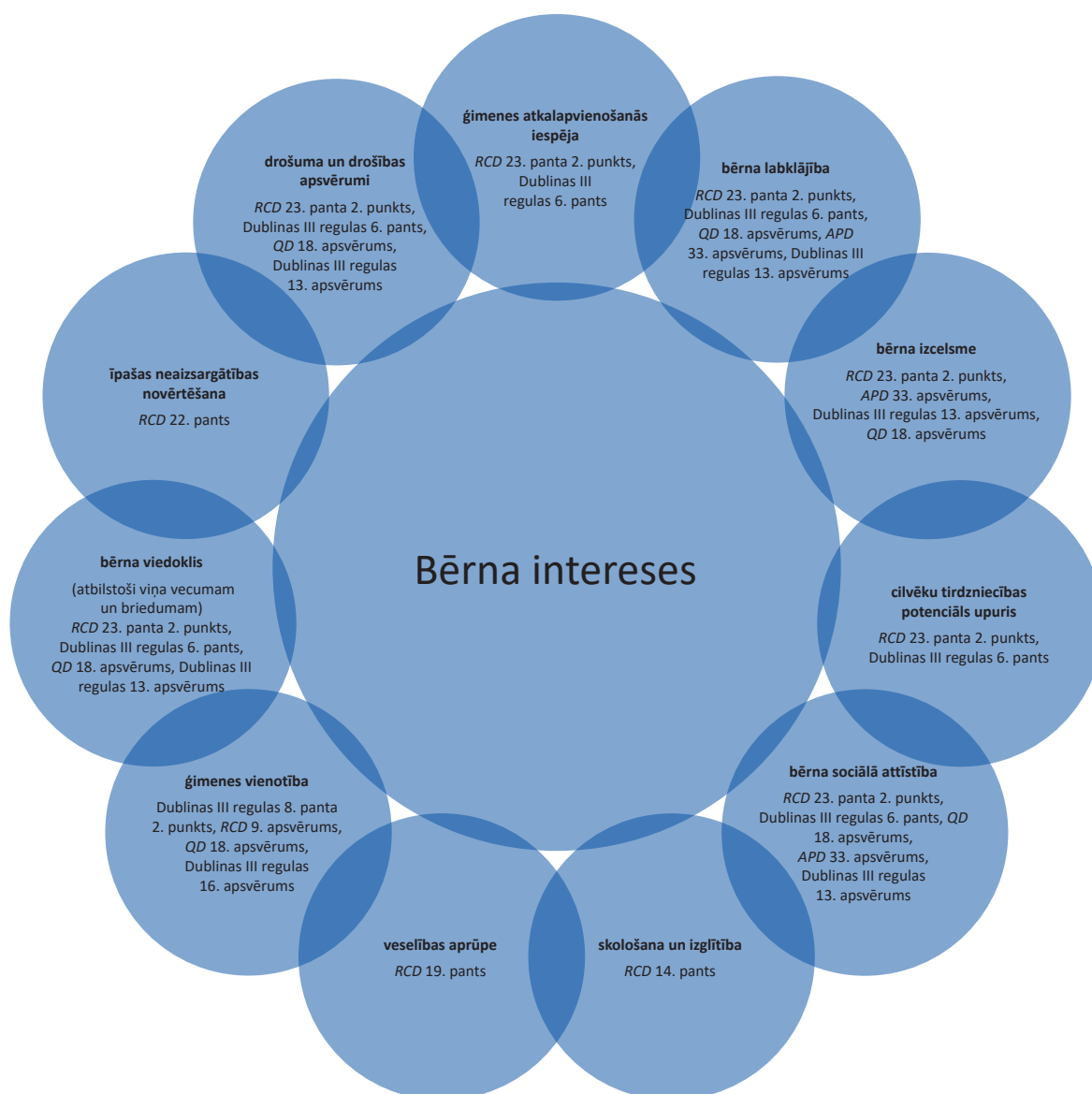
Novērtējumus veic dažādos posmos pēc ierašanās. Saskaņā ar *RCD* 22. pantu īpašo vajadzību novērtējumu uzsāk saprātīgā laikposmā pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma sagatavošanas. Turklāt *DV* nodrošina, ka minētās īpašās uzņemšanas vajadzības saskaņā ar *RCD* noteikumiem tiek apmierinātas arī tad, ja par tām kļūst zināms patvēruma procedūras vēlākā posmā. *DV* nodrošina, ka atbalstā, ko sniedz minētajiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām saskaņā ar *RCD*, īpašās uzņemšanas vajadzības tiek ņemtas vērā visu laiku, kamēr ilgst patvēruma procedūra.

Tāpēc jebkurā gadījumā jāveic tūlītējs sākotnējs novērtējums, kas aptver neaizsargātību, īpašās vajadzības un riskus (sal. ar 2. nodaļu "Īpašās vajadzības un drošība"), un šajā posmā jā sāk interešu novērtējums. Minētie novērtējumi jāveic visaptveroši un regulāri, kopsakarībā ar interešu pastāvīgu novērtējumu attiecībā uz visām darbībām un lēmumiem, kas saistīti ar bērniem.

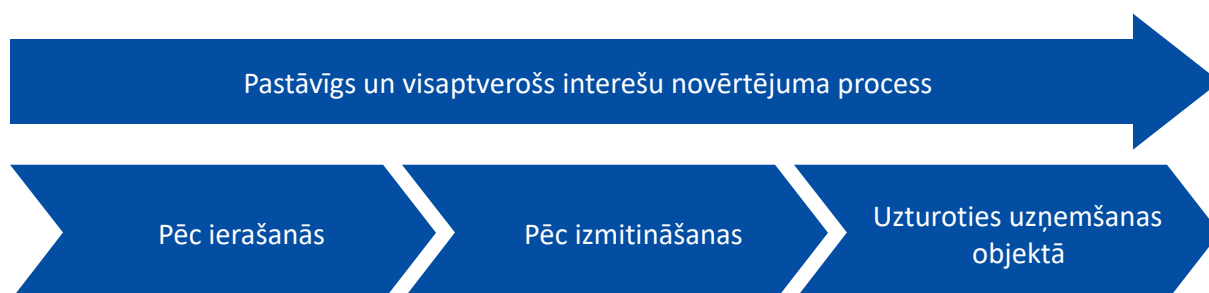
⁽⁹⁾ *RCD* 9. apsvērumš.

⁽¹⁰⁾ *RCD* 23. pants.

⁽¹¹⁾ Plašākus norādījumus par bērna interešu ievērošanas principu sk. publikācijās UNHCR, *Safe and Sound*, 2014 (skatīta 2018. gada 25. aprīlī); UNHCR/International Rescue Committee, *Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines*, 2011; UNHCR, *Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*, 2008.

1. attēls. Bērna intereses. Pielāgots no EASO praktiskās rokasgrāmatas par bērna interešu ievērošanu patvēruma procedūrās (tiks publicēta drīzumā)

- **tūlītēji sākotnēji novērtējumi**
 - neaizsargātības novērtējums
 - īpašu vajadzību novērtējums
 - risku novērtējums
 - medicīniska pārbaude un citas pārbaudes pēc ierašanās
- **visaptveroši novērtējumi**
 - īpašu vajadzību novērtējums
 - risku novērtējums
 - neatkarības un noturības novērtējums
 - medicīniska pārbaude un veselības novērtējums
- **regulāri novērtējumi**
 - īpašu vajadzību novērtējums
 - risku novērtējums
 - neatkarības un noturības novērtējums
 - medicīniska pārbaude un veselības novērtējums

2. attēls. Novērtējuma posmi

Vadlīniju darbības joma

Saskaņā ar *RCD* šā dokumenta darbības joma ir vadlīniju sniegšana par apstākļiem, kādos jāuzņem

nepavadīti bērni, kuri iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumu un/vai uzturas uzņemšanas objektos.

Lai gan tas nav paredzēts *RCD*, šīs vadlīnijas jāņem vērā arī tādu nepavadītu bērnu uzņemšanā, kuri paliek uzņemšanas objektos, bet nav iesnieguši starptautiskās aizsardzības pieteikumu, lai tādējādi tiktu pienācīgi ņemtas vērā tiesības uz nediskrimināciju (*CRC* 2. pants).

Turpmākajās trīs iedaļās ir aplūkota katra no trim darbības jomas daļām (t. i., nepavadīti bērni, starptautiskās aizsardzības pieteikums, uzņemšanas atrašanās vietas un objekti).

Nepavadīti bērni

Šajās vadlīnijās un saskaņā ar *RCD* 2. panta e) punktu “nepavadīts bērns” ir:

nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību. Tas ietver nepilngadīgo, kas palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs⁽¹²⁾.

Šajās vadlīnijās termins “nošķirti bērni” ietilpst “nepavadītu bērnu” definīcijā⁽¹³⁾.

Pieņēmums, ka bērns ir nepavadīts, saskaņā ar *RCD* nemainās, ja bērns ierodas DV teritorijā kopā ar:

- nepilngadīgu vai pieaugušu brāli vai māsu;
- nepilngadīgu vai pieaugušu partneri/laulāto; un/vai
- ģimenes locekļiem, radniekiem vai nesaistītiem pieaugušajiem, kuri nav atbildīgi par bērnu saskaņā ar attiecīgās DV tiesību aktiem vai praksi.

Nepavadīti bērni

Ierodas vieni

Ierodas kopā ar nepilngadīgu vai pieaugušu brāli vai māsu

Ierodas kopā ar nepilngadīgu vai pieaugušu partneri/laulāto

Ierodas kopā ar citu pieaugušo, kurš “nav atbildīgs”

3. attēls. Nepavadīti bērni (darbības joma)

Bērni, kuri ierodas vieni

Bērnus, kuri ierodas vieni DV teritorijā, nepavada pieaugušais, kurš ir par viņiem atbildīgs saskaņā ar attiecīgās DV tiesību aktiem vai praksi, un tāpēc uz viņiem attiecas šo vadlīniju darbības joma.

Bērni, kuri ierodas kopā ar nepilngadīgu vai pieaugušu brāli vai māsu

Divi nepilngadīgi brāļi vai māsa ir divi saistīti nepavadīti bērni. Pieaudzis brālis vai māsa nav par citu nepilngadīgu brāli vai māsu atbildīgs pieaugušais. Tāpēc bērnus, kuri ierodas kopā ar pieaugušu brāli vai māsu, uzskata par bērniem, kurus nepavada pieaugušais, kas ir par viņiem atbildīgs saskaņā ar DV tiesību aktiem vai praksi, un uz viņiem attiecas šo vadlīniju darbības joma.

⁽¹²⁾ Saskaņā ar *RCD* 2. panta d) punktu “bērns” trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem. Termins “bērns” un “nepilngadīgais” uzskata par sinonīmiem (kas attiecas uz jebkuru personu, kura jaunāka par 18 gadiem), un šajā dokumentā ir lietoti abi jēdzieni. Tomēr ieteicamais termins ir “bērns”. Terminam “nepilngadīgais” priekšroku dod, ja tas ir skaidri lietots tiesību aktā konkrētā pantā (piemēram, noteikumos, kas paredzēti *ES acquis* patvēruma jomā).

⁽¹³⁾ *ES acquis* patvēruma jomā nav sniegta “nošķirta bērna” definīcija. Saskaņā ar ANO Bērna tiesību komitejas Vispārējo komentāru Nr. 6 (2005) par rīcību attiecībā uz nepavadītiem un nošķirtiem bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts, 8. punktu, nošķirts bērns ir bērns, kas ierodas dalībvalsts teritorijā bez tāda pieaugušā pavadības, kurš ir par viņu atbildīgs saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi (tātad ir nošķirts no atbildīgā pieaugušā), bet ierodoties var nebūt nošķirts no citiem radniekiem.

Bērni, kuri ierodas kopā ar nepilngadīgu vai pieaugušu partneri/laulāto

Pieaudzis bērna partneris/laulātais nav par nepilngadīgu partneri/laulāto atbildīgs pieaugušais. Tāpēc bērnus, kuri ierodas kopā ar pieaugušu partneri/laulāto, uzskata par bērniem, kurus nepavada pieaugušais, kas ir par viņiem atbildīgs saskaņā ar DV tiesību aktiem vai praksi, un uz viņiem attiecas šo vadlīniju darbības joma.

Bērni, kuri ierodas kopā ar pieaugušajiem, kas nav viņu vecāki

Bērnus, kuri ierodas kopā ar pieaugušajiem, kas nav viņu vecāki, ierašanās brīdī uzskata par bērniem, kurus nepavada pieaugušais, kas ir par viņiem atbildīgs saskaņā ar DV tiesību aktiem vai praksi, un uz viņiem attiecas šo vadlīniju darbības joma.

Starptautiskās aizsardzības pieteikums

Saskaņā ar *RCD* šīs vadlīnijas attiecas uz nepavadītiem bērniem visos procedūru posmos un visu veidu procedūrās saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumiem. Tas attiecas uz nepavadītiem bērniem kā trešās valsts valstspiederīgajiem vai bezpavalstniekiem, kas sagatavojuši starptautiskās aizsardzības pieteikumu, par kuru vēl nav pieņemts galīgais lēmums. Vadlīnijas attiecas arī uz nepavadītiem bērniem, par kuru starptautiskās aizsardzības pieteikumu ir pieņemts negatīvs lēmums, kamēr vien viņi uzturas uzņemšanas objektā.

Starptautiskās aizsardzības pieteikumi

Starptautiskās aizsardzības pieteikuma
iesniedzēji

Noraidītie starptautiskās aizsardzības
pieteikuma iesniedzēji

4. attēls. Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji (darbības joma)

Bērni, kuri nav iesnieguši starptautiskās aizsardzības pieteikumu: kā minēts iepriekš, šīs vadlīnijas būtu jāņem vērā attiecībā uz tādu nepavadītu bērnu uzņemšanu, kuri nav iesnieguši starptautiskās aizsardzības pieteikumu, bet uzturas uzņemšanas objektā.

Uzņemšanas objekti nepavadītiem bērniem

Lai visā ES nodrošinātu vienādu attieksmi pret starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, *RCD* būtu jāņem vērā visos procedūru posmos un visu veidu procedūrās saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, visās tajās vietās un iestādēs, kur uzņem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus⁽¹⁴⁾. Tāpēc šo vadlīniju darbības joma attiecas uz visām vietām un objektiem, kur uzņem nepavadītus bērnus.

Atbilstošs un bieži vien ieteicams un rentabls nepavadītu bērnu izmitināšanas veids ir viņu ievietošana audžuģimenēs⁽¹⁵⁾. Tomēr jāņem vērā, ka uz standartiem, ko piemēro izmitināšanai audžuģimenē, neattiecas šo vadlīniju darbības joma. Iemesls ir tāds, ka personīgā un strukturālā vide audžuģimenēs atšķiras no iepriekš minētajām vietām un objektiem, kur izmitina nepavadītus bērnus.

Lielākā daļa ES + valstu izmitina nepavadītus bērnus atsevišķos uzņemšanas objektos, kas īpaši paredzēti nepavadītiem bērniem, nepavadītiem bērniem īpaši paredzētās telpās, kas ierīkotas parastajos uzņemšanas objektos, kā arī parastajās aprūpes iestādēs vai audžuģimenēs. Šajās vadlīnijās ir noteikti standarti un rādītāji attiecībā uz nepavadītiem bērniem uzņemšanas un aprūpes objektos, tostarp izmitināšanas centros, mazās uzņemšanas iestādēs, parastajos bērnu aprūpes centros un (kopējos) individuālos mājokļos. Šīs vadlīnijas ir piemērojamas, kamēr vien notiek uzņemšana saskaņā ar *RCD*.

⁽¹⁴⁾ *RCD* 8. apsvērums.

⁽¹⁵⁾ Attiecībā uz uzņemšanu un dzīvošanu ģimenēs sk. *NIDOS* publikāciju *Reception and Living in Families (RLF)*, nobeiguma ziņojums, 2015, pieejama vietnē <https://engi.eu/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=595>; attiecībā uz alternatīvās ģimeņu aprūpes (*ALFACA*) projektiem un rīkiem sk. Eiropas Aizbildnības iestāžu tīkla (*ENGI*) publikāciju *Alternative Family Care (ALFACA)*.

Vietas un objekti, kur uzņemt nepavadītus bērnus

Izmitināšanas centri

Mazas uzņemšanas iestādes

Parastie bērnu aprūpes centri

(Kopēji) Individuāli mājokļi

5. attēls. Vietas un objekti (darbības joma)

Neskarot esošās valstu sistēmas, kas reglamentē starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju vienādu sadalījumu pa DV teritorijām, jautājumi par izmitināšanu jālasa un jāīsteno, pilnībā ievērojot iepriekš minēto bērna interešu ievērošanas principu un ģimenes vienotības principu, kā arī ievērojot iespējamās nepavadītu bērnu īpašās uzņemšanas vajadzības. Kad nepavadītiem bērniem nodrošina izmitināšanu iestādēs, šādus objektus pielāgo bērnu īpašajām vajadzībām un nodrošina ar kvalificētu personālu, lai būtu ņemtas vērā nepavadītu bērnu vajadzības. Sīkākas vadlīnijas par izmitināšanu sniegtas VI nodaļā.

Attiecībā uz atbilstošu uzņemšanas apstākļu nodrošināšanu vadlīniju nolūks nav noteikt uzņemšanas apstākļu nodrošināšanas metodi. Ja nav noteikts citādi, šajā dokumentā iekļautie standarti un rādītāji ir piemērojami uzņemšanas apstākļu nodrošināšanai neatkarīgi no tā, vai tos nodrošina natūrā, kā finansiālus pabalstus vai talonu veidā. Šī pieeja atbilst RCD 2. panta g) punktam, kurā minēti dažādi uzņemšanas apstākļu nodrošināšanas veidi.

Tiesiskais regulējums un vispārīgie principi

Uz nepavadītu bērnu aizsardzību attiecas dažādas tiesības starptautiskā, reģionālā un valsts līmenī.

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu tiesiskais regulējums

Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par bērna tiesībām

Eiropas Savienības tiesību akti

Dalībvalstu tiesiskais regulējums un politikas satvars

6. attēls. Tiesiskais regulējums

Saskaņā ar starptautiskajiem tiesību aktiem galvenais tiesību instruments attiecībā uz bērnu aizsardzību ir CRC. Bērnu tiesību komitejas attiecīgie Vispārējie komentāri par nepavadītiem bērniem attiecībā uz bērna interešu ievērošanas principu papildus iepriekš minētajiem *inter alia* ir šādi:

- Vispārējais komentārs Nr. 6 (2005) par rīcību attiecībā uz nepavadītiem un nošķirtiņiem bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts;
- Vispārējais komentārs Nr. 13 (2011) par bērna tiesībām būt brīvam no visu veidu vardarbības.

Eiropas Savienības Padome un DV valdību pārstāvji pieņēma secinājumus par bērnu migrantu aizsardzību⁽¹⁶⁾, lai atkārtoti apstiprinātu, ka bērniem migrantiem ir tiesības tikt aizsargātiem saskaņā ar attiecīgiem ES tiesību aktu noteikumiem, tostarp ES hartu, kā arī starptautiskajiem tiesību aktiem par bērna tiesībām.

Paziņojumā par bērnu migrantu aizsardzību ir izklāstītas vairākas darbības, kas ES un tās DV jāņem vērā vai labāk jāīsteno, lai nodrošinātu visu bērnu migrantu efektīvu aizsardzību, un ir pausts aicinājums intensificēt darbības visos migrācijas posmos⁽¹⁷⁾. DV *inter alia* tiek mudinātas:

- nodrošināt, ka bērnu neaizsargātības un vajadzību individuālā novērtēšana atkarībā no viņu dzimuma un vecuma tiek veikta uzreiz pēc viņu ierašanās un ņemta vērā visās turpmākajās procedūrās;
- nodrošināt, ka visiem bērniem ir savlaicīgi pieejama veselības aprūpe (tostarp profilaktiskā veselības aprūpe) un psihosociālais atbalsts, kā arī iekļaujoša formālā izglītība neatkarīgi no statusa;

⁽¹⁶⁾ Eiropas Savienības Padome, *Padomes secinājumi par bērnu tiesību veicināšanu un aizsardzību*, 2017. gada 3. aprīlis, dok. 7775/17; Eiropas Savienības Padome, *Eiropas Savienības Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi par bērnu migrantu aizsardzību*, 2017. gada 8. jūnijs, dok. 10085/17.

⁽¹⁷⁾ Eiropas Komisija, *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam: Bērnu migrantu aizsardzība*, 2017. gada 12. aprīlis, COM(2017) 211 final, 4. iedaļa, 8. lpp. un turpmākās lpp.

- nodrošināt, ka nepavadītiem bērniem tiek nodrošinātas dažādas alternatīvas aprūpes iespējas, tostarp audžuģimenē/ģimenes apstākļos veikta aprūpe;
- bērnu aizsardzības politiku integrēt visos uzņemšanas objektos, kuros uzņem bērnus, tostarp iecelt personu, kas ir atbildīga par bērnu aizsardzību;
- nodrošināt, ka tiek ieviesta atbilstoša un efektīva sistēma bērnu migrantu uzņemšanas uzraudzībai.

Uzņemšanas nosacījumu direktīva (2013/33/ES)

IV NODAĻA

Noteikumi attiecībā uz mazāk aizsargātām personām

21. pants
Vispārīgs princips22. pants
Mazāk aizsargātu
personu īpašo
uzņemšanas
vajadzību izvērtējums23. pants
Nepilngadīgie24. pants
Nepavadīti
nepilngadīgie

7. attēls. Tiesiskais regulējums saskaņā ar RCD

RCD nodrošina, ka visiem bērniem ir garantēts uzņemšanas apstākļu standarta līmenis. RCD 21. pantā definētas mazāk aizsargātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju (tostarp nepavadītu bērnu) īpašas kategorijas un noteikts pienākums ņemt vērā šādu mazāk aizsargātu personu īpašo situāciju. RCD 22. pantā paredzēts mazāk aizsargātu personu īpašo uzņemšanas vajadzību novērtējums. RCD 23. pantā noteikts mērķis nodrošināt, ka pirmām kārtām tiek ņemtas vērā bērna intereses. RCD 24. pantā paredzēti noteikumi par nepavadītu bērnu uzņemšanu un attieksmi pret viņiem.

Papildus bērna interešu ievērošanas principam šajā dokumentā iekļauto standartu un rādītāju neatņemama daļa ir arī turpmāk minētie principi, kas būtu jāievēro, nodrošinot uzņemšanas apstākļus valsts sistēmā.

- **Pārredzamība un pārskatbaidība:** uzņemšanas apstākļu nodrošināšanas pamatā jābūt pārredzamiem un taisnīgiem noteikumiem un lēmumu pieņemšanas procedūrām. Nenoliedzot, ka konkrētu uzdevumu veikšanai valstu uzņemšanas sistēmās ir svarīgi iesaistīt papildu dalībniekus (piemēram, NVO, privātā sektora pārstāvjus utt.), kopējā atbildība par pārredzamības un pārskatbaidības augstākā līmeņa sasniegšanu jāuzņemas attiecīgajai uzņemšanas iestādei.
- **Konfidencialitāte:** piemērojot šajās vadlīnijās noteiktos standartus un rādītājus, attiecībā uz jebkuru informāciju, ko darba gaitā iegūst personas, kuras strādā ar nepavadītiem bērniem, ievēro konfidencialitātes noteikumus, kas paredzēti valsts un starptautiskajos tiesību aktos.
- **Līdzdalība:** saskaņā ar RCD 18. panta 8. punktu un lai ievērotu bērnu līdzdalības tiesības saskaņā ar ES hartu un CRC, uzņemšanas iestādes tiek īpaši aicinātas veicināt visu nepavadīto bērnu līdzdalību un iesaistišanos uzņemšanas apstākļu materiālo un nemateriālo aspektu pārvaldīšanā.
- **Nediskriminācija:** visiem nepavadītajiem bērniem bez diskriminācijas nodrošina vienlīdzīgu piekļuvi uzņemšanas apstākļiem.

Struktūra un formāts

Īpaša uzmanība šajā dokumentā ir pievērsta tādiem jautājumiem kā norādījumu sniegšana, nepavadītu bērnu īpašo uzņemšanas vajadzību apzināšana, novērtēšana un apmierināšana un uzņemšanas apstākļu nodrošināšana valstu uzņemšanas sistēmās. Visi šajās iedaļās iekļautie standarti ir uzskatāmi par būtiskiem, lai nodrošinātu uzņemšanas apstākļus saskaņā ar *RCD*.

Pēc šās ievada daļas vadlīniju sākumā ir īsa iedaļa ar nosaukumu “Kā lasīt šīs vadlīnijas”, kurā skaidroti lietotie jēdzieni. Pārējā vadlīniju daļa ir sadalīta deviņās nodaļās, kurās aplūkotas šādas tēmas:

- 1) nepavadītu bērnu informēšana, līdzdalība un pārstāvība;
- 2) īpašas vajadzības un riski;
- 3) izmitināšana;
- 4) ikdienas aprūpe;
- 5) personāls;
- 6) veselības aprūpe;
- 7) izglītība;
- 8) pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti;
- 9) mājoklis.

Katrā nodaļā ir ietverti konkrēti kopīgi “standarti”, kas piemērojami valstu uzņemšanas sistēmām visās ES + valstīs. Katrs standarts ir saistīts ar attiecīgiem rādītājiem, kas palīdz novērtēt, vai standarts ir ievērots. Vadlīnijās ir iekļauti rādītāji, kas ļauj novērtēt, vai valsts uzraudzības sistēmā ir paredzēti atbilstoši pasākumi, lai ņemtu vērā īpašas vajadzības. Vajadzības gadījumā iedaļā “Papildu piezīmes” ir sniegts papildu skaidrojums par attiecīgo rādītāju.

Pilna atbildība par standartu piemērošanu jāuzņemas ES + valstu iestādēm; lielākā daļa no šajās vadlīnijās iekļautajiem standartiem principā būtu valstu uzņemšanas iestāžu kompetencē. Tomēr praksē materiālo un nemateriālo uzņemšanas apstākļu nodrošināšanā bieži ir iesaistīti citi dalībnieki, tostarp, piemēram, citi valsts, reģionālie vai vietējie dienesti, starpvaldību organizācijas vai NVO.

Jāuzsver, ka saskaņā ar *RCD* 4. pantu ES + valstis attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas apstākļiem var ieviest vai saglabāt **noteikumus, kas ir labvēlīgāki** par šajās vadlīnijās iekļautajiem noteikumiem. Šis dokuments nekādā ziņā nebūtu jāuzskata par aicinājumu pazemināt pastāvošos standartus, bet drīzāk par pamudinājumu sasniegt vismaz šajās vadlīnijās izstrādātos kritērijus.

Kā lasīt šīs vadlīnijas

Visi šajās vadlīnijās ietvertie standarti un rādītāji jālasa un jāīsteno, ņemot vērā **bērna tiesību ievērošanas principu**, kā izklāstīts iepriekš (sal. ar 7. lpp.).

Šo vadlīniju mērķis ir nevis censties izveidot ideālas uzņemšanas sistēmas modeli, bet gan apkopot saskaņotus standartus, rādītājus un labu praksi, kas piemērojama un sasniedzama visās DV.

Šajā dokumentā ietvertie **standarti** atspoguļo DV jau pastāvošu praksi, t. i., standarts atspoguļo vispārpieņemtu praksi, un atbilstība būtu jānodrošina visās valstu uzņemšanas sistēmās.

Rādītāji atspoguļo rīku, ko izmanto, lai novērtētu atbilstību standartam. **Alternatīvus rādītājus** izmanto situācijās, kad var piemērot dažādus variantus, lai novērtētu atbilstību standartam. Zem katra standarta uzskaitītie rādītāji būtu jāuzskata par kumulatīviem bez hierarhiskas kārtības.

Papildu piezīmēs ir skaidrots, kā standartu var izpildīt. Papildu piezīmju piemērojāmība DV var atšķirties, ņemot vērā dažādos valstu kontekstus.

Jēdziens “**labā prakse**” neizriet no formāla novērtējuma, bet atspoguļo dažu dalībvalstu pašreizējo praksi. Lai gan pašlaik tā nav uzskatāma par kopīgi saskaņotu standartu, DV tomēr ir aicinātas apsvērt iespēju iekļaut šo labo praksi savās valsts sistēmās. Šajās vadlīnijās sniegtajos labas prakses piemēros, lai tos veicinātu, ir atsauce uz augstāka līmeņa pastāvošiem standartiem ES + valstīs.

STANDARTS (atspoguļo vispārpieņemtu praksi, un atbilstība būtu jānodrošina visās valstu uzņemšanas sistēmās)	16. STANDARTS: nodrošināt nepavadīta bērna ikdienas aprūpi izmitināšanas centrā (16.1. standarts) vai individuālā mājoklī (16.2. standarts)
RĀDĪTĀJS (atspoguļo rīku, ko izmanto, lai novērtētu atbilstību standartam)	16.1. a) rādītājs: izmitināšanas centrā visu diennakti ir pieejams kvalificēts personāls
ALTERNATĪVI RĀDĪTĀJI (izmanto situācijās, kad var piemērot dažādus variantus, lai novērtētu atbilstību standartam)	16.1. a) rādītājs: izmitināšanas centrā visu diennakti ir pieejams personāls VAI 16.2. a) rādītājs: kad nepavadīts bērns dzīvo individuālā mājoklī, ar kvalificētu personālu var sazināties visu diennakti
PAPILDU PIEZĪMES (norāda, ko varētu uzskatīt par atbilstību; var atšķirties starp DV)	Papildu piezīmes. Nepavadītais bērns, kuru izmitina individuālā mājoklī, ir vismaz 16 gadus vecs un ir novērtēts un atzīts par pietiekami nobriedušu un neatkarīgu, lai dzīvotu šāda veida uzņemšanas objektā
LABA PRAKSE (ES + valstīs pastāvoši augstāka līmeņa standarti, lai veicinātu šos piemērus)	Labā prakse: visos uzņemšanas objektos nepavadītiem bērniem ir pieejama rokasgrāmata. Rokasgrāmatā aprakstītas visas procedūras un politikas pasākumi, kas ir būtiski nepavadītu bērnu uzņemšanā, un tā izstrādāta, sadarbojoties ar iestādēm, kas pārstāv nepavadītus bērnus. Rokasgrāmatā ir skaidri izklāstītas prasības par konsultēšanos ar nepavadītu bērnu, pieteikumu iesniegšanu un koordināciju ar citām struktūrām un organizācijām.

8. attēls. Standartu, rādītāju, piezīmju, papildu piezīmju un labas prakses piemēri

Pielikumā ir iekļauta tabula, kurā apkopoti visi šajā dokumentā minētie standarti un rādītāji. Tomēr šī tabula būtu jāaplūko saistībā ar galveno dokumentu, kurā sniegti papildu skaidrojumi (papildu piezīmes, labas prakses piemēri), kas palīdz interpretēt vadlīnijas.

EASO misija ir atbalstīt DV un asociētās valstis kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) īstenošanā ES + teritorijā (ES + valstīs, kā arī Islandē un Lihtenšteinā), *inter alia* nodrošinot kopēju apmācību, kopēju kvalitāti un kopēju izcelsmes valsts informāciju. Tāpat kā visi **EASO atbalsta rīki**, arī šīs vadlīnijas ir balstītas uz kopējiem KEPS standartiem. Vadlīnijas jāuzskata par papildinājumu pārējiem rīkiem, jo īpaši šādiem:

- EASO *praktiskā rokasgrāmata par bērna interešu ievērošanu patvēruma procedūrās*;
- EASO *vadlīnijas par uzņemšanas apstākļiem — praktiskie standarti un rādītāji*;
- EASO *praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu*;
- EASO *praktiskā rokasgrāmata par ģimenes izsekošanu*;
- EASO *apmācību modulis par bērnu intervēšanu*; un
- EASO *rīks personu ar īpašām vajadzībām identificēšanai (EASO IPSN rīks)*.

Šīs vadlīnijas ir izstrādātas, pieņemot, ka uzņemšanas sistēma darbojas. **Ārkārtas situācijas** ir ārpus šo vadlīniju piemērošanas jomas. Šādas situācijas ir aplūkotas EASO vadlīnijās par ārkārtas rīcības plānošanu uzņemšanas kontekstā. Tomēr, ciktāl iespējams, šīs vadlīnijas un tajās ietvertie standarti un rādītāji būtu jāņem vērā pat ārkārtas situācijās. Kā izklāstīts "*EASO vadlīnijās par ārkārtas rīcības plānošanu uzņemšanas kontekstā*", ikvienu cilvēku novērtē un ciena neatkarīgi no ārkārtas situācijas. Šīs vadlīnijas jāpiemēro saskaņā ar CRC un ES hartu, vienlaikus ievērojot arī RCD.

1. Nepavadītu bērnu informēšana, līdzdalība un pārstāvība

Levada piezīmes

“Informācijas sniegšana” šajā dokumentā attiecas uz informāciju saskaņā ar *RCD*. Saskaņā ar *RCD* 5. pantu DV saprātīgā termiņā, kas nav ilgāks kā 15 dienas pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, informē nepavadītus bērnus vismaz par viņiem piešķirtajiem pabalstiem un saistībām, kādas viņiem jāievēro attiecībā uz uzņemšanas nosacījumiem.

Jāatzīmē, ka dažās DV uzņemšanas iestāžu kompetencē var būt arī šādas informācijas sniegšana. Tāpēc šajās vadlīnijās, ņemot vērā arī to tematisko darbības jomu, īpaša uzmanība ir veltīta standartiem, kas attiecas uz informācijas sniegšanu par uzņemšanas apstākļiem.

Lai izvairītos no valodu barjerām un saziņas problēmām, informāciju sniedz nepavadītajam bērnam saprotamā valodā. Lai nepavadītu bērnu uzņemšanā novērstu viņu noslogošanu ar pārmērīgu informāciju, šādiem bērniem informāciju var sniegt īpašā laikā vai posmā, ņemot vērā individuālā bērna vajadzības un briedumu. Atbildot uz apzinātajām īpašajām uzņemšanas vajadzībām, nepavadītiem bērniem būtu jāsaņem informācija par uzņemšanu (piemēram, mājokļa noteikumiem, pienākumu sadalījumu, galvenajiem darbiniekiem, sūdzību iesniegšanas kārtību), kā arī par pieejamiem atbalsta pasākumiem. Šie pasākumi *inter alia* ietver psihosociālas konsultācijas un dažādus palīdzības veidus, sākot ar izskaidrošanu nepavadītiem bērniem, kā piekļūt sabiedriskajiem pakalpojumiem, kultūras mediāciju un orientāciju un konfliktu risināšanu, kā arī norādījumus par rīcību konkrētās situācijās un turpmākajām darbībām. DV ir aicinātas noteikt termiņus, norādot, kāda veida informācija valsts līmenī jāsniedz nepavadītiem bērniem, ņemot vērā *RCD* 5. pantā noteikto vispārējo termiņu, kas nedrīkst pārsniegt 15 dienas.

CRC 12. pants un ES hartas 24. pants nosaka, ka bērnu viedokļi ir jāņem vērā un attiecīgi jārīkojas atbilstoši viņu vecumam un briedumam. *CRC* pieaugušie tiek mudināti ieklausīties bērnu viedoklī un iesaistīt viņus lēmumu pieņemšanā. Tiesības tikt uzklusītam attiecas uz visiem bērniem, kuri spēj formulēt savu viedokli, neatkarīgi no viņu vecuma, un tas nozīmē, ka bērna viedokļa uzklusīšanu neierobežo konkrēts vecums, jo bērna izpratne un spēja formulēt un paust savu viedokli ne vienmēr ir saistīta ar bioloģisko vecumu. Nepavadīta bērna briedums jānovērtē individuāli bērnu psihologam vai sociālajiem darbiniekiem, kuriem ir pieredze darbā ar bērniem⁽¹⁸⁾. Šāds novērtējums būs noderīgs, pielāgojot informācijas sniegšanas valodu nepavadītiem bērniem un pārliecinoties par viņu spēju saprast. Turklāt, lai bērni varētu paust savu viedokli, ir jāpielāgo procedūras.

Tas, ka ir nodrošināts, ka bērna viedoklis tiek pienācīgi ņemts vērā visu lēmumu pieņemšanā par konkrēto bērnu, vēl negarantē, ka visi lēmumi vienmēr būs atbilstoši bērna paustajam viedoklim. Gadījumos, kad lēmums neatbilst bērna viedoklim, ir nepieciešams bērnam pienācīgi izskaidrot tā iemeslus.

Ņemot vērā nepavadītu bērnu neaizsargātību, viens no vissvarīgākajiem pasākumiem, kas veicami, lai aizsargātu nepavadītus bērnus, ir pārstāvja tūlītēja iecelšana. Pārstāvjiem svarīga nozīme, lai garantētu piekļuvi tiesībām un aizsargātu visu nepavadīto bērnu intereses, tostarp to, kuri nelūdz patvērumu. Sadarbībā ar citiem dalībniekiem viņi var palīdzēt sekmēt nepavadītu bērnu uzticēšanos un nodrošināt viņu labklājību, tostarp integrācijas nolūkā.

Pagaidām nav jēdziena “pārstāvis” vienotas definīcijas, kas būtu izmantojama visās DV. Pārstāvju funkcijas, kvalifikācija un izpratne par viņu kompetencēm katrā DV atšķiras⁽¹⁹⁾. Dažās DV tiek lietots jēdziens “aizbildnis”, kam var būt līdzīgas vai atšķirīgas funkcijas; citās DV abi šie amati var līdzāspastāvēt un veikt atšķirīgas funkcijas. *RCD* 2. panta j) punktā “pārstāvis” ir definēts kā “persona vai organizācija, ko kompetentās struktūras ir norīkojušas, lai tas palīdzētu nepilngadīgajam bez pavadības [nepavadītam nepilngadīgajam] un viņu pārstāvētu šajā direktīvā paredzētajās procedūrās nolūkā nodrošināt bērna intereses un vajadzības gadījumā īstenot nepilngadīgā tiesībspēju un rīcībspēju”.

Kā noteikts *RCD* 24. pantā, DV pēc iespējas drīzāk veic pasākumus, lai nodrošinātu, ka pārstāvis pārstāv nepavadītu nepilngadīgo un palīdz viņam, lai tas varētu baudīt *RCD* paredzētās tiesības un izpildīt tajā noteiktos pienākumus.

⁽¹⁸⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja, *Vispārējais komentārs Nr. 12 (2009) par bērna tiesībām tikt uzklusītam*.

⁽¹⁹⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai *ES Stratēģija cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.–2016. gadā*, 2012. gada 19. jūnijs, COM/2012/286 final.

Pārstāvis veic savus pienākumus saskaņā ar bērna interešu ievērošanas principu, kā noteikts RCD 23. panta 2. punktā, un viņam šajā sakarā ir vajadzīgas zināšanas.

Saskaņā ar ES *acquis* patvēruma jomā viens no DV galvenajiem pienākumiem, lai pievērstos šai neaizsargātībai un ievērotu tiesības uz ģimenes vienotību, ir noteikt vajadzīgos pasākumus, lai izsekotu nepavadītu bērnu ģimenes locekļus un atkal apvienotu bērnus ar viņu ģimenes locekļiem, ja tiek atzīts, ka tas ir bērna interesēs.

Papildus iepriekš minētajai pārstāvībai nepavadītu bērnu intereses arī jāaizsargā, ieceļot atbilstošu personālu (piemēram, aprūpes, sociālos darbiniekus u. c.), kas atbild par nepavadītu bērnu uzņemšanu un aprūpi. Kā ieteikts paziņojumā par bērnu migrantu aizsardzību, visās organizācijās (tostarp uzņemšanas objektos), kas strādā ar bērniem, jābūt ieviestai iekšējai bērnu aizsardzības politikai (piemēram, iekšējo noteikumu kopumam, kas nosaka, kā izvērtēt, pieņemt darbā un apmācīt personālu, kam būs jāstrādā ar bērniem, kā uzraudzīt tā mijiedarbību ar bērniem un kā izskatīt sūdzības un vajadzības gadījumā piemērot disciplinārsankcijas).

Juridiskās atsauces — informēšana, līdzdalība un pārstāvība

- RCD 2. panta j) punkts — pārstāvis
- RCD 5. pants — informēšana
- RCD 23. pants — nepilngadīgie
- RCD 24. panta 1. punkts — nepavadīti nepilngadīgie
- CRC 12. pants — bērna viedokļa ņemšana vērā

Standarti un rādītāji

1.1. Informēšana

1. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadīti bērni saņem būtisku informāciju.

1.1. rādītājs: informācija jāsniedz saprātīgā termiņā, kas nav ilgāks par 15 dienām pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, jāsniedz informācija vismaz par noteiktajiem pabalstiem un saistībām, kādas jāievēro attiecībā uz uzņemšanas nosacījumiem.

- **Papildu piezīmes.** Informāciju sniedz bērna vecumam atbilstošā veidā, izmantojot rakstisku tekstu, brošūras, attēlus, video. Mutiskai informēšanai jābūt galvenajam veidam, kādā sniedz informāciju nepavadītiem bērniem.

1.2. rādītājs: informācija jāsniedz bez maksas.

1.3. rādītājs: sniegtajā informācijā jābūt ietvertām atbildēm uz nepavadītu bērnu vai viņu pārstāvju jautājumiem.

1.4. rādītājs: informācija aptver visus nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu aspektus un vismaz tādus aspektus kā tiesības uz uzņemšanu, materiālo uzņemšanas apstākļu (mājokļa, pārtikas, apģērba un ikdienas tērīņu segšanai paredzēto pabalstu) nodrošināšanas veids, piekļuve veselības aprūpei, izglītībai, brīvā laika pavadīšanas pasākumiem, kā arī īpaša kārtība attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām vajadzībām, ja piemērojams.

- **Papildu piezīmes.** Informācija nepavadītiem bērniem jāsniedz skaidri un bērnam draudzīgā veidā, vienlaikus informējot arī par papildu psihosociālā atbalsta pieejamību, sociālajām normām attiecīgajā DV un sniedzot padomus par ikdienas dzīvi, tostarp konfliktu pārvaldību.

1.5. rādītājs: informāciju sniedz, ievērojot nepavadītu bērnu īpašās vajadzības un individuālos apstākļus.

1.6. rādītājs: informācija par to, kādas ir tā personāla funkcijas, kurš strādā ar nepavadītiem bērniem.

1.7. rādītājs: informācijā jābūt izskaidrotam pienākumam iecelt pārstāvi, kurš palīdz nepavadītiem bērniem gan procesuālos jautājumos, gan viņu ikdienas gaitās.

- **Papildu piezīmes.** *Nepavadīti bērni jāinformē par to iecelto pārstāvju, darbinieku un jo īpaši sociālo darbinieku funkcijām, kuri sniegs bērniem pilnīgu atbalstu, kamēr viņi uzturēsies uzņemšanas objektā.*

1.8. rādītājs: informācija aptver starptautiskās aizsardzības piešķiršanas procedūras galvenos aspektus, tostarp tādus kā piekļuve patvēruma procedūrai, pieejamā juridiskā palīdzība un kā to saņemt, ģimenes izsekošanas iespējas, ģimenes atkalapvienošana, brīvprātīga atgriešanās un pārsūdzības procedūru izmantošana, kuri ir būtiski attiecībā uz viņu lietu.

- **Papildu piezīmes.** *Informāciju sniedz galvenokārt pārstāvis un uzņemšanas iestādes. Tomēr materiālo un nemateriālo uzņemšanas apstākļu nodrošināšanā bieži ir iesaistīti citi dalībnieki, tostarp, piemēram, reģionālie vai vietējie dienesti, starpvaldību organizācijas vai NVO.*
- *Sniegtajā informācijā var ietvert arī aspektus, kas saistīti ar dzimumu vardarbību, cilvēku tirdzniecības un kontrabandas riskiem, vecuma novērtēšanas procedūru, seksuālās orientācijas un dzimtiskās identitātes jautājumiem, ja tie ir būtiski attiecībā uz apzinātajām īpašajām vajadzībām.*

2. STANDARTS: pārliecinās, ka nepavadīti bērni saprot būtisko informāciju.

2.1. rādītājs: informācija tiek sniegta bērnam draudzīgā, viņa vecumam atbilstošā un kultūrai pielāgotā veidā.

- **Papildu piezīmes.** *Uzskata, ka bērnam draudzīgas informācijas sniegšana ietver jebkuru saziņas metodi, kas ir pielāgota nepavadītu bērnu vecumam un briedumam, ja informācija tiek sniegta valodā, kuru bērni saprot un kura ir atbilstoša viņu dzimumam un kultūrai.*
- *Bērnam draudzīgu informāciju var sniegt personas, kuras strādā ar nepavadītiem bērniem (piemēram, uzņemšanas personāls, sociālie darbinieki, pārstāvji, kā arī citas ieinteresētās personas), izmantojot dažādas metodes un formātus, tostarp mutisku saziņu, vizuālus materiālus, elektroniskus multivide balstītus norādījumus u. tml.*
- *Bērniem draudzīgu materiālu vai nepavadītu bērnu īpašajām vajadzībām pielāgotu materiālu izmantošana var palīdzēt nepavadītiem bērniem saprast procesu un pārvarēt saziņas grūtības, piemēram, analfabētisma gadījumā. Tomēr praksē, lai rezultāts būtu sekmīgs, vissvarīgākā nozīme ir informācijas sniedzēja prasmēm un empātiskai un atbalstošai attieksmei.*

2.2. rādītājs: informācija jāsniedz sistemātiski visā procesa gaitā, un jādokumentē pierādījumi par šīs informācijas sniegšanu (kad tā sniegta, kurš to sniedzis utt.).

- **Papildu piezīmes.** *Informācijas sniedzēji pārliecinās, vai nepavadīti bērni ir faktiski sapratuši sniegto informāciju. Informāciju saistībā ar patvēruma procedūru, ģimenes izsekošanu, ģimenes atkalapvienošanos, brīvprātīgu atgriešanos un apzinātām īpašām vajadzībām sniedz atkārtoti vēlākā posmā un vairākas reizes.*

2.3. rādītājs: uzņemšanas objektos jābūt pieejamiem tulkiem un/vai valodas starpniekiem, lai ar nepavadītiem bērniem varētu sazināties viņu dzimtajā valodā.

- **Papildu piezīmes.** *Ir pieejami apmācīti tulki svarīgām sarunām par tematiem, kas saistīti ar patvērumu, vai ja nepavadīti bērni pauž vajadzību pēc šādiem tulkiem.*

Labā prakse attiecībā uz informācijas sniegšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt bērniem draudzīgus un viņu vecumam atbilstošus informācijas materiālus informatīvu bukletu, brošūru, krāsojamo grāmatu un/vai digitālas informācijas veidā, lai informētu nepavadītus bērnus par patvēruma procedūru, uzņemšanu, integrāciju un brīvprātīgu atgriešanos;
- ✓ sniegt mutisku informāciju un veikt dialogu ar nepavadītiem bērniem, lai apzinātu bērnu vajadzības pēc papildu informācijas, par starpniekiem izmantojot kultūras mediatorus un uzraugot šo procesu;
- ✓ rīkot grupu un individuālas informatīvas nodarbības, lai sniegtu sociālu un juridisku palīdzību starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem (piemēram, saistībā ar patvēruma procedūru un viņu tiesībām un pienākumiem).

1.2. Līdzdalība**3. STANDARTS: nodrošina, ka bērnu viedokļi/uzskati tiek ņemti vērā un ka seko attiecīga rīcība atbilstoši bērnu vecumam un briedumam.**

3.1. rādītājs: nepavadītiem bērniem tiek sniegtas drošas un iekļaujošas iespējas paust savus viedokļus/uzskatus un pajauties uz to, ka viņu viedokļi/uzskati tiks ņemti vērā atbilstoši viņu vecumam un briedumam.

- **Papildu piezīmes.** Uzklusot viedokļus, tiek ņemts vērā vecuma un brieduma nozīmīgums. Bērnu uzņemšanas personāls var palīdzēt nepavadītiem bērniem brīvi paust viņu viedokļus, rīkojot individuālas un grupu sanāksmes. Attiecīgā gadījumā pēc tam tiek sagatavota sanāksmes atskaite. Lai radītu bērna līdzdalību veicinošu vidi, svarīga ir personāla draudzīga attieksme pret bērniem.

3.2. rādītājs: uzņemšanas objektā nepavadītiem bērniem ir ieviesta labi zināma, konfidenciāla un pieejama iekšējo sūdzību procedūra.

- **Papildu piezīmes.** Ir ieviesta vienkāršota procedūra, ko nepavadīti bērni var izmantot, lai iesniegtu sūdzības par jautājumiem saistībā ar visiem uzņemšanas apstākļiem, tostarp ikdienas aprūpi, mājokli, pārtiku, personālu, brīvā laika pavadīšanas pasākumiem utt. Sūdzību var iesniegt mutiski vai rakstiski, un to var darīt nepavadīti bērni un/vai viņu pārstāvji. Rezultātu paziņo nepavadītajiem bērniem un viņu pārstāvjiem.

3.3. rādītājs: nepavadītiem bērniem vismaz reizi mēnesī sniedz atgriezenisko saiti, paskaidrojot, kā viņu sniegtā informācija ir ņemta vērā un ietekmējusi darbības.

- **Papildu piezīmes.** Pozitīva informācijas sniegšana par pēcpasākumiem vai paskaidrošana, kāpēc tie nav veikti (un kā bērnu bažas var tikt ņemtas vērā citos veidos) var palīdzēt novērst konfliktus.

Labā prakse attiecībā uz līdzdalību/saziņu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ regulāri organizēt sanāksmes ar nepavadītu bērnu piedalīšanos, lai uzklusītu viņu viedokli un lūgumus un sniegtu viņiem atgriezenisko saiti par veiktajām darbībām.

1.3. Pārstāvība**4. STANDARTS: nodrošina pārstāvja iecelšanu iespējami drīz, bet ne vēlāk kā 15 darbdienu laikā pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, un nodrošina, ka pārstāvis sniedz palīdzību nepavadītiem bērniem darbībās, kas saistītas ar viņu juridiskajiem pienākumiem.**

4.1. rādītājs: nodrošina, ka pārstāvis var pārliecināties, vai izmitināšana un dzīvesvietā sniegtā aprūpe ir atbilstoša bērna fiziskajai, psihiskajai, garīgajai, morālajai un sociālajai attīstībai.

4.2. rādītājs: nodrošina, ka pārstāvis ziņo par visām problēmām uzņemšanas personālam, kas nodrošina izmitināšanu nepavadītiem bērniem; attiecīgā gadījumā būtu jānodrošina kultūras mediatoru iesaiste un jāapspriežas ar viņiem.

4.3. rādītājs: nodrošina, ka pārstāvis sniedz nepavadītiem bērniem informāciju par viņu tiesībām un pienākumiem saistībā ar izmitināšanu un materiālo palīdzību un šajā nolūkā nepieciešamības gadījumā palīdz bērniem iesniegt sūdzību.

4.4. rādītājs: nodrošina, ka pārstāvis pārliecinās, vai nepavadīti bērni ir informēti par personāla un aprūpētāju funkcijām un pienākumiem izmitināšanas objektos.

4.5. rādītājs: nodrošina, ka pārstāvis pārliecinās, vai nepavadītiem bērniem ir efektīva piekļuve izglītības sistēmai un vai bērni regulāri apmeklē mācības.

4.6. rādītājs: nodrošina, ka pārstāvis veicina bērnu iespējas iesaistīties brīvā laika pavadīšanas pasākumos, tostarp rotaļās un atpūtas pasākumos, kas ir atbilstoši viņu vecumam, briedumam un interesēm.

5. STANDARTS: nodrošina, ka juridiskajiem konsultantiem, personām, kuras pārstāv starptautiskās organizācijas, un attiecīgajām NVO, ko atzinusi attiecīgā ES + valsts, ir atbilstoša piekļuve uzņemšanas struktūrām, lai varētu palīdzēt nepavadītiem bērniem.

5.1. rādītājs: iepriekš minēto dalībnieku piekļuve tiek ierobežota vienīgi ar telpu un nepavadītu bērnu drošību saistītu iemeslu dēļ un ar noteikumu, ka tā šo iemeslu dēļ netiek stingri ierobežota vai padarīta neiespējama.

5.2. rādītājs: iepriekš minētie dalībnieki var tikties un sarunāties ar nepavadītiem bērniem apstākļos, kas nodrošina pietiekamu privātumu.

6. STANDARTS: nodrošina, ka ir ieviesta procedūra, lai varētu sākt izsekot ⁽²⁰⁾ nepavadītu bērnu ģimenes locekļus, cik drīz vien iespējams pēc ierašanās un identifikācijas, vajadzības gadījumā ar starptautisku vai citu attiecīgu organizāciju starpniecību, vienlaikus aizsargājot bērnu intereses.

6.1. rādītājs: uzņemšanas iestādes un/vai cits atbildīgais personāls un pārstāvis ierosina vai sāk ģimenes izsekošanu, pamatojoties uz nepavadīto bērnu sniegto informāciju un ievērojot viņu intereses.

- **Papildu piezīmes.** Ja ir apdraudēta nepavadītā bērna vai viņa tuvu radnieku dzīvība vai veselība, jo īpaši, ja viņi palikuši izcelsmes valstī, DV gādā par nepieciešamajām garantijām, lai nodrošinātu, ka informāciju par šādām personām apkopo, apstrādā un izplata kā konfidenciālu, lai izvairītos no apdraudējuma viņu drošībai. Atvēl laiku uz uzticību balstītu attiecību nodibināšanai ar bērniem, ļaujot atbildīgajam darbiniekam paskaidrot un iegūt informācijas minimumu, kas vajadzīgs, lai sāktu šo procesu, kā arī novērtētu bērnu intereses.
- Izsekošanas nolūkiem piemēro paplašinātu "ģimenes locekļu" definīciju, ņemot vērā bērnu izcelsmi, īpašos atkarības apstākļus un intereses.
- Visiem dalībniekiem, kuriem ir saskarsme ar bērniem šajā procesā, tostarp pārstāvim, būtu jāsniedz līdzīga informācija bērniem par izsekošanas procesu. Būtiski, lai bērni uztvertu informācijas konsekvenci un saprastu, ka ģimenes izsekošanas galvenais mērķis ir atjaunot ģimenes saites, ja tas ir bērnu interesēs.
- Šis process būtu jāīsteno konfidenciāli, un ģimenes izsekošanas procesā jo īpaši nevajadzētu būt norādēm uz bērna kā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja vai šādas aizsardzības saņēmēja statusu. Īpaša uzmanība būtu jāvelta nepavadītiem bērniem, kuri tiek uzskatīti vai ir atzīti par cilvēku tirdzniecības upuriem.

⁽²⁰⁾ EASO praktiskā rokasgrāmata par ģimenes izsekošanu, 2016.

2. Īpašas vajadzības un drošības riski

Levada piezīmes

Nepavadīti bērni ir viena no tādu pieteikuma iesniedzēju kategorijām, kuriem ir īpašas vajadzības un kuri ir īpaši neaizsargāti, un tāpēc viņiem vajadzīga īpaša un atbilstoša aprūpe, norādījumi un aizsardzība. Ikvienam nepavadītam bērnam ir tiesības tikt aizsargātam no visu veidu fiziskas vai garīgas vardarbības, kaitējuma vai ļaunprātīgas izmantošanas, nevērības vai nolaidīgas attieksmes, sliktas izturēšanās vai ekspluatācijas, tostarp seksuālas vardarbības. Nepavadītu bērnu uzņemšanai un konsultēšanai jābūt strukturētai tā, lai tiktu ņemtas vērā īpašas vajadzības, piemēram, intensīva (diennakts režīma) konsultēšana, īpaša, bērnam piemērota medicīniska un psiholoģiska palīdzība vai īpašs uzņemšanas nodrošinājums saistībā ar vecumu, dzimumu vai apdraudējumu, un lai drošības riski tiktu ņemti vērā un samazināti līdz minimumam (CRC 19. panta 1. punkts).

Pamatojoties uz RCD, DV ir *inter alia* jāveic individuāli novērtējumi dažādos posmos pēc ierašanās, lai apzinātu un ņemtu vērā mazāk aizsargātu personu īpašās vajadzības un drošības riskus.

Nepavadītu bērnu grupā dažiem bērniem var būt vajadzīgs īpašs papildu atbalsts, kas pamatots ar konkrētām īpašām vajadzībām, lai šādi bērni varētu izmantot savas RCD paredzētās tiesības un priekšrocības ar vienādiem nosacījumiem.

Nepavadīti bērni ir īpaši neaizsargāti nedrošās situācijās. Papildus īpašajām vajadzībām uzmanība būtu jāpievērš iespējamiem drošības riskiem šajā grupā. Tas nozīmē, ka speciālistiem vienmēr jāpārlicinās, vai nepavadītie bērni uzturas drošā vietā. Vieta, kurā ir fiziska drošība, nav automātiski droša vieta; tai ir jāpievērš pietiekama sociālā un emocionālā drošība, kas nodrošina apstākļus normālai bērna attīstībai.

RCD nav sīkāk precizēts, kādai jābūt šai drošībai. Komisijas paziņojumā par bērnu migrantu aizsardzību ⁽²¹⁾ izteikts aicinājums ieviest iekšēju bērnu aizsardzības politiku visās organizācijās un struktūrās, kas mijiedarbojas ar bērniem, tostarp uzņemšanas objektos. Iekšēja aizsardzības vai bērnu aizsardzības politika ir iekšēju noteikumu kopums, kurā skaidri aprakstīts, ko organizācija vai grupa darīs, lai bērni būtu drošībā. Risku novērtējuma mērķis ir efektīvi novērst kaitējumu bērnam, veicot plānošanu un mazinot riska faktorus, un nodrošināt nepavadītu bērnu aprūpi un aizsardzību uzņemšanas kontekstā.

Drošības risku novērtējuma mērķis ir nodrošināt, ka nepavadītiem bērniem tiek sniegti pienācīgi norādījumi un viņi tiek izmitināti pienācīgos uzņemšanas objektos. Tādā veidā nepavadīti bērni tiek pasargāti no briesmām, kas apdraud viņu pašreizējo un nākotnes labklājību un attīstību.

Personālam, kas strādā ar nepavadītiem bērniem, t. i., visām personām, kurām ir tieša saskarsme ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, jābūt informētam par īpašām vajadzībām un riskiem un jāspēj tos apzināt. Pazīmes, kas liecina par īpašām vajadzībām un riskiem, būtu jādokumentē, cik drīz vien iespējams pēc to konstatēšanas, un šī informācija būtu jāpaziņo attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai sniegtu vajadzīgās garantijas (pasākumi attiecībā uz īpašām vajadzībām un riskiem) un atbalstu (sal. ar 5. nodaļu "Personāls", 25. standartu).

Turklāt DV ir pienākums novērtēt, norādīt un apmierināt nepavadītu bērnu īpašās vajadzības un riskus saprātīgā termiņā pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas un nodrošināt, ka apzināšana ir iespējama arī vēlākā posmā, ja neaizsargātības pazīmes nav redzamas agrākā posmā. Šā iemesla dēļ būtu jāapmāca kvalificēts uzņemšanas personāls (sal. ar 5. nodaļu "Personāls", 24. standartu), lai novērtētu īpašās vajadzības un riskus.

Svarīgs uzdevums ir nodrošināt, ka DV pienācīgi darbojas mehānismi cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem, ļaujot efektīvi ziņot par īpašām vajadzībām un riskiem. Neskarot konfidencialitātes principu, valstu iestādēm īpašo vajadzību un drošības risku noteikšanā būtu jāīsteno daudzdisciplīnu pieeja un jāapmainās ar būtisko informāciju. Ja pirmās saskarsmes ierēdņi, piemēram, robežsargi, konstatē, ka bērnam ir īpašas vajadzības, par tām būtu jāziņo uzņemšanas iestādēm, lai tās pēc iespējas drīzāk nodrošinātu vajadzīgās garantijas. Turpretī personām, kuras ikdienā strādā ar nepavadītiem bērniem, bieži ir iespēja vērot starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus ilgākā laikposmā un veicināt uzticēšanos. Tas viņiem ļauj efektīvi apzināt īpašas vajadzības un riskus, kas sākotnēji var nebūt acīmredzami. Ciktāl šī informācija potenciāli attiecas arī uz īpašām procesuālām vajadzībām, ir ļoti svarīgi, lai uzņemšanas iestāde spētu to paziņot atbildīgajai iestādei.

⁽²¹⁾ Eiropas Komisija, *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam: Bērnu migrantu aizsardzība*, 2017. gada 12. aprīlis, COM(2017) 211 final.

Dažādās šo vadlīniju iedaļās ir minēti īpašu uzņemšanas garantiju piemēri. Plašāki norādījumi par šo jautājumu un praktisks rīks ir atrodams EASO rīkā personu ar īpašām vajadzībām identificēšanai (EASO IPSN rīkā) ⁽²²⁾.

Juridiskās atsauces — īpašu vajadzību apzināšana, novērtēšana un apmierināšana

- RCD 18. panta 4. punkts — attiecīgu pasākumu veikšana, lai novērstu vardarbību/ar dzimumu saistītu vardarbību
- RCD 18. panta 9. punkta a) apakšpunkts — īpašo vajadzību novērtējums
- RCD 22. pants — īpašo uzņemšanas vajadzību novērtējums
- RCD 25. pants — spīdzināšanas un vardarbības upuri
- CRC 3. panta 3. punkts — kompetento iestāžu noteiktie standarti
- CRC 19. pants — aizsardzība no visu veidu vardarbības

Standarti un rādītāji

2.1. Īpašas vajadzības

7. STANDARTS: nodrošina, ka ir ieviesta sākotnējā procedūra nepavadītu bērnu īpašo vajadzību apzināšanai un novērtēšanai.

7.1. rādītājs: ir ieviests standartizēts mehānisms/procedūra nepavadītu bērnu īpašo uzņemšanas vajadzību apzināšanai un novērtēšanai.

- **Papildu piezīmes.** *Kā noteikts RCD 22. panta 2. punktā, šim mehānismam/procedūrai nav jādarbojas administratīvas procedūras veidā, bet tajā būtu jāatsaucas uz bērnu aizsardzības un bērnu drošības standartiem. Šādā mehānismā/procedūrā varētu integrēt EASO IPSN rīku.*

7.2. rādītājs: mehānisms skaidri nosaka, kas atbild par īpašo vajadzību apzināšanu un novērtēšanu.

7.3. rādītājs: mehānisms skaidri nosaka, kā ar īpašo vajadzību apzināšanu un novērtēšanu saistītā informācija tiek reģistrēta un paziņota nepavadītajiem bērniem un attiecīgiem dalībniekiem.

- **Papildu piezīmes.** *Ar īpašām vajadzībām saistītās informācijas reģistrēšanai un efektīvai paziņošanai nepavadītiem bērniem ir ļoti svarīga nozīme, lai nodrošinātu vajadzīgo garantiju ievērošanu. Mehānisma darbības laikā ir piemērojami valsts konfidencialitātes un datu aizsardzības noteikumi. Dažos gadījumos, piemēram, valsts mehānismu cilvēku tirdzniecībā cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem gadījumā, ir piemērojamas formālas procedūras.*

Labā prakse attiecībā uz īpašu vajadzību apzināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ izveidot mehānismu īpašu vajadzību sākotnējai apzināšanai kā daļu no valsts darbības
- ✓ procedūrām;
 - izmantot veidni, lai jau agrīnā posmā apzinātu īpašas vajadzības un iespējamus riskus bērna labklājībai, īpašu uzmanību pievēršot:
 - datiem par dzimšanas datumu un vietu, izcelsmes valsti, dzimto valodu, kā arī ģimenes stāvokli un bērniem;
 - informācijai par vecākiem, brāļiem, māsām un/vai informācijai par citiem radniekiem pašreizējā uzņemšanas DV, citā ES + valstī vai trešā valstī;
 - bērna veselības stāvoklim (vispārējam veselības stāvoklim, hroniskām slimībām, invaliditātei, ķirurģiskām operācijām, zāļu lietošanai, garīgajai veselībai);
 - dzīves apstākļiem izcelsmes valstī;
 - izglītībai izcelsmes valstī;
 - izcelsmes valsts pamešanas iemesliem (tostarp vecāku piekrišanai).

⁽²²⁾ EASO rīks personu ar īpašām vajadzībām identificēšanai.

8. STANDARTS: nodrošina, ka īpašu vajadzību apzināšanas un novērtēšanas mehānisms/procedūra tiek efektīvi piemērota, cik drīz vien iespējams pēc ierašanās.

8.1. rādītājs: atvēlēti pietiekami resursi, lai sistemātiski apzinātu un novērtētu katra nepavadītā bērna īpašās vajadzības.

8.2. rādītājs: acīmredzamas neaizsargātības sākotnējā apzināšana un novērtēšana, lai apmierinātu īpašās vajadzības, tiek veikta pirmajā dienā vai vēlākais 24 stundu laikā pēc ierašanās uzņemšanas objektā.

8.3. rādītājs: īpašās vajadzības, kas tiek konstatētas vēlākā posmā, tiek pienācīgi apzinātas un novērtētas, apmierinātas un dokumentētas.

8.4. rādītājs: attiecīgos gadījumos īpašu vajadzību novērtēšanā tiek iesaistīti speciālisti.

- **Papildu piezīmes.** *Īpašu vajadzību novērtēšanā atkarībā no šo vajadzību veida var iesaistīt pārstāvi un speciālistus, piemēram, sociālos darbiniekus, psihologus vai medicīnas speciālistus. Uzņemšanas iestādēm vajadzības gadījumā vajadzētu būt efektīvi pieejamām viņu speciālajām zināšanām. Attiecīgā gadījumā būtu jānodrošina kvalificēts tulks.*

8.5. rādītājs: starp uzņemšanas iestādi un atbildīgo iestādi ir izveidoti un atbilstoši konfidencialitātes ierobežojumiem tiek izmantoti saziņas kanāli un sadarbība.

- **Papildu piezīmes.** *Īpašu vajadzību apzināšana un novērtēšana ir efektīvāka, ja iestādes viena otrai nodod informāciju, neskarot valstu konfidencialitātes un datu aizsardzības noteikumus.*

8.6. rādītājs: īpašu vajadzību apzināšana un novērtēšana notiek, neskarot nepavadīto bērnu starptautiskās aizsardzības pieteikumu pārbaudi.

- **Papildu piezīmes.** *Svarīgi skaidri nošķirt divus jautājumus — īpašu uzņemšanas (un procesuālo) vajadzību apzināšanu un novērtēšanu un nepavadīto bērnu starptautiskās aizsardzības pieteikumu pārbaudi. Lai gan dažos gadījumos nepavadīto bērnu atrašanās neaizsargātā situācijā arī var ietekmēt starptautiskās aizsardzības pieteikuma pārbaudes iznākumu, īpašu vajadzību apzināšanas un novērtēšanas mērķis saskaņā ar šīm vadlīnijām ir vienīgi garantēt efektīvu piekļuvi RCD paredzētajām tiesībām un priekšrocībām patvēruma procedūras laikā.*

9. STANDARTS: nodrošina, ka apzinātās īpašās vajadzības tiek savlaicīgi apmierinātas.

9.1. rādītājs: tiek veikti atbilstoši pasākumi, lai reaģētu uz apzinātajām un novērtētajām īpašajām vajadzībām. Reaģēšanas steidzamība būs atkarīga no apzinātās vajadzības.

- **Papildu piezīmes.** *Reaģēšanai uz īpašām vajadzībām būtu jāpiešķir pietiekami resursi. Turklāt attiecīgos gadījumos, piemēram, gadījumos, kas saistīti ar bērnu tirdzniecību, laulātiem bērniem, bērniem kopā ar saistītiem pieaugušajiem, bērniem ar invaliditāti, būtu jāizmanto darbības standartprocedūras un/vai nosūtīšanas mehānismi.*

9.2. rādītājs: ja apzinātas īpašās vajadzības, pastāv mehānisms to regulārai uzraudzībai.

- **Papildu piezīmes.** *ES + valstīm būtu jāparedz apzināto īpašo vajadzību regulāra turpmāka uzraudzība.*

Labā prakse attiecībā uz īpašu vajadzību apzināšanu, novērtēšanu un apmierināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ izveidot mehānismu īpašu vajadzību apzināšanai un novērtēšanai kā daļu no valsts darbības procedūrām. Šādās procedūrās var integrēt apzināšanas rīku;
- ✓ regulāri organizēt daudzdisciplīnu sanāksmes, kurās piedalās visi attiecīgie dalībnieki, tostarp NVO; proaktīvi apkopot informāciju pirms uzņemšanas, izmantojot pieejamos resursus;
- ✓ īpašu vajadzību apzināšanu balstīt uz nepavadītā bērna konsultēšanu ikdienā:
 - to ieviešot kā regulāru tematu sarunās ar nepavadīto bērnu; un
 - to ieviešot kā sarunu tematu daudzdisciplīnu apspriedēs (sal. ar 4. nodaļu "Ikdienas aprūpe").

2.2. Drošības riski

10. STANDARTS: nodrošina, ka personāls, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas objektā, apzina agrīnus drošības riskus un riskus bērnu labklājībai.

10.1. rādītājs: ir ieviests risku standartnovērtējums ar nepavadītiem bērniem saistīto drošības risku apzināšanai.

- **Papildu piezīmes.** Šo instrumentu var izmantot par kontrolsarakstu vai intervēšanas vadlīnijām, kas palīdz personālam, pamatojoties uz pieejamo informāciju, novērtēt, vai nepavadīti bērni ir pakļauti drošības riskam, ka viņiem varētu tikt nodarīts kaitējums, kas izpaužas kā pašreizēja vai turpmāka ļaunprātīga izmantošana, nevērība, ekspluatācija vai vardarbība uzņemšanas objektā vai ārpus tā.

10.2. rādītājs: nepavadītu bērnu drošības riskus novērtē pirmajā nedēļā pēc ierašanās, un šo novērtējumu atkārtoti regulāri vismaz reizi sešos mēnešos.

- **Papildu piezīmes.** Risku novērtējumu ieteicams veikt, kad bērnus uzņem uzņemšanas objektā vai iespējami drīz pēc uzņemšanas, bet ne vēlāk kā nedēļu pēc ierašanās.

10.3. rādītājs: drošības riski tiek sistemātiski novērtēti.

- **Papildu piezīmes.** Nepavadītu bērnu situācija var mainīties viņu apkārtējās vides (uzņemšanas objektā vai ārpus tā) iespaidā. Tāpēc risku apzināšana vai atkārtota novērtēšana ir pastāvīgs process, ko vēlams veikt reizi trīs līdz sešos mēnešos vai ikreiz, kad rodas šāda vajadzība apstākļu maiņas vai kāda notikuma dēļ.

10.4. rādītājs: risku novērtējuma rezultāts tiek apspriests daudzdisciplīnu kontekstā.

- **Papildu piezīmes.** Risku novērtēšanā vai rezultātu sagatavošanā būtu jāiesaista pārstāvis vai citi speciālisti.

11. STANDARTS: drošības riski ir samazināti līdz absolūtam minimumam.

11.1. rādītājs: nepieciešamā aprūpe un atbilstošs uzņemšanas objekts, pamatojoties uz risku novērtējumu, tiek nodrošināts nedēļas laikā pēc ierašanās.

- **Papildu piezīmes.** Viena no visu nepavadītu bērnu pamatvajadzībām ir droša vieta, kur augt.

11.2. rādītājs: akūti nedrošās situācijās uzņemšanas iestādes īsteno tūlītēju rīcību, lai novērstu nedrošo situāciju.

- **Papildu piezīmes.** Konstatējot augstus drošības riskus, piemēram, pazīmes, kas liecina par cilvēku tirdzniecību un iespējamu bēgulošanu uz nezināmu galamērķi, svarīgi, lai speciālisti spētu atpazīt šādus riskus un zinātu, kā viņiem jārikojas. Ja rodas nedroša situācija (saņemti draudi no cilvēku tirdzniecības tīkla, draudi par goda slepkavībām, iebiedēšana no istabas biedru puses u. tml.), būtiski, lai speciālisti rīkotos un pēc iespējas drīzāk atjaunotu situācijas drošību un stabilitāti.

Labā prakse attiecībā uz drošības risku un aizbēgšanas riska mazināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ īslaicīgi konfiscēt mobilos tālruņus pēc ierašanās, ievērojot bērna tiesību ievērošanas principu, ja tiek konstatētas potenciālas cilvēku tirdzniecības pazīmes, lai mazinātu risku, ka bērni varētu sazināties ar potenciālu cilvēku tirdzniecības tīklu. Šādā gadījumā jānodrošina iespēja tomēr veikt tālruņa zvanus, bērniem atrodoties uzraudzībā, un jo īpaši jāpiedāvā bērniem iespēja sazināties ar viņu ģimeni izcelsmes valstī vai citā valstī, lai viņi varētu paziņot, ka ir drošībā;
- ✓ ierīkot drošus mājokļus/īpašus objektus, lai pasargātu bērnus, kuri pakļauti cilvēku tirdzniecības, piespiedu laulības u. c. riskiem. Tas var ietvert tādus piesardzības pasākumus kā nepavadīta bērna pārvešanu uz laukiem, mājokļa apsardzi un intensīvu konsultēšanu.

11.3. rādītājs: uzņemšanas objektos ir pieejams trauksmes celšanas instruments, un tie nodrošina sistemātisku ziņošanu par pazudušiem nepavadītiem bērniem un tūlītēju reaģēšanu.

- **Papildu piezīmes.** Tiklīdz tiek konstatēts, ka nepavadīts bērns ir pazudis, policijā jāiesniedz iesniegums par personas pazušānu un jāinformē jauniešu labklājības dienests. Bērns tiks uzskatīts par pazudušu, ja viņš būs devies prom no objekta, pirms tam neinformējot uzņemšanas personālu, un ja viņa atrašanās vieta nebūs zināma. Sāk ar nepavadītā bērna meklēšanu; meklēšanas ilgums un intensitāte ir atkarīgi no nepavadītā bērna vecuma, iepriekšējās uzvedības un novērojumiem, kā arī no konteksta. Ja bērns ir jaunāks par 14 gadiem, parasti nav pieņemami gaidīt diennakti. Informācijai, ko sniedz policijai par attiecīgo personu, jābūt pēc iespējas precīzākai, raksturojot personas apģērbu/norādot mobilā tālruņa numuru u. tml. Tiklīdz nepavadītais bērns atrodas, par to jāinformē policija un jauniešu labklājības dienests. Visa informācija, ko sniedz policija vai jauniešu labklājības dienests, ir jāņem vērā.

Labā prakse attiecībā uz trauksmes celšanas instrumentiem

Par labu praksi uzskata:

- ✓ izmantot valsts trauksmes celšanas sistēmu, lai atrastu pazudušus bērnus, pirms tam apspriežoties ar policiju un pārstāvi, lai novērtētu šādas publiskošanas ietekmi.

12. STANDARTS: nodrošina informācijas sniegšanu nepavadītiem bērniem par radikalizāciju un to, ka personāls informē atbildīgās iestādes par pazīmēm, kas liecina par nepavadītu bērnu (potenciālo) radikalizāciju.

12.1. rādītājs: personāls, kas strādā ar nepavadītiem bērniem, pēc vajadzības pārrunā ar nepavadītiem bērniem radikalizācijas jautājumu.

12.2. rādītājs: uzņemšanas objektiem ir trauksmes celšanas instruments, ko izmanto, lai informētu atbildīgās personas un iestādes par radikalizācijas pazīmēm.

Labā prakse attiecībā uz radikalizācijas jautājumu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt sociālajiem darbiniekiem ziņojuma veidlapu, ko viņi var aizpildīt radikalizācijas gadījumos un nosūtīt kompetentajām publiskajām iestādēm;
- ✓ veicināt koordināciju un datu un informācijas apmaiņu ar citām kompetentajām publiskajām iestādēm, attīstot vai uzlabojot sadarbību ar kopējām darba grupām;
- ✓ vajadzētu arī būt iespējai nolīgt radikalizācijas lietu speciālistu vai piesaistīt personālu, kam ir īpašas zināšanas par to, kā runāt ar bērniem.

3. Izmitināšana

Levada piezīmes

Neskarot valstīs pastāvošās izkļedēšanas sistēmas, kas regulē nepavadītu bērnu vienmērīgu sadalījumu DV teritorijā, šajā iedaļā iekļautie standarti un rādītāji būtu jālasa un jāīsteno, pilnīgi ievērojot bērna interešu ievērošanas un ģimenes vienotības principu un ņemot vērā nepavadītu bērnu iespējamās īpašās uzņemšanas vajadzības.

Šo principu ievērošanai ir svarīga nozīme, ne vien iekļaujot nepavadītus bērnus uzņemšanas sistēmā, bet arī tad, kad viņus izmitina vai pārved uz citu mājokli. Tāpēc saskaņā ar RCD 24. panta 3. punktu nepavadītu bērnu pārvešana uz citu mājokli būtu jāierobežo līdz minimumam un būtu jāveic tikai tad, ja tas ir bērna interesēs.

Piešķirot mājokļus nepavadītiem bērniem, papildus kopīgiem, maziem un tradicionāliem mājokļiem vajadzētu arī būt iespējai izvēlēties aprūpi audžuģimenē un individuālu mājokli, ja tiek uzskatīts, ka tas ir bērna interesēs un atbilst individuālām īpašām vajadzībām.

Sākotnējais un visaptverošais novērtējums (jebkurā mājokļa piešķiršanas procesa laikā) būtu jāveic, ņemot vērā bērna intereses (piemēram, izmitināšana kopā ar laulāto vai ģimenes locekli). Sākotnējais novērtējums būtu jāveic ierašanās laikā, lai atrastu vislabāko iespējamo mājokli nepavadītiem bērniem. Visaptverošie novērtējumi notiek pastāvīgi, tie ir daudzdisciplīnu novērtējumi un būtu regulāri tajos jāpiedalās.

Nepavadītu bērnu izmitināšana un pārmitināšana

Sākotnējais novērtējums ierašanās laikā

Regulārs, visaptverošs un daudzdisciplīnu novērtējums visā uzņemšanas procesa gaitā

Juridiskās atsauces — izmitināšana

- RCD 18. pants — uzņemšanas materiālo nosacījumu veidi
- RCD 24. pants — nepavadīti nepilngadīgie

Standarti un rādītāji

13. STANDARTS: izmitinot nepavadītus bērnus, tiek ņemti vērā konkrēti un objektīvi apsvērumi (piemēram, vecums, briedums un īpašas vajadzības), kas saistīti ar nepavadītu bērnu individuālo situāciju, kā arī īpašā aprūpe, ko piedāvā uzņemšanas objekts, un objekta veids un ārpusiestāžu aprūpes veidu iespējas.

13.1. rādītājs: ir izveidots mehānisms, ko izmanto, lai izvērtētu, vai pastāv konkrēti un objektīvi apsvērumi īpaša mājokļa piešķiršanai.

- **Papildu piezīmes.** Bērnu "individuālā situācija", uz ko norādīts iepriekš minētajā standartā, jo īpaši attiecas uz nepavadītu bērnu vecumu, briedumu un dzimumu (piemēram, transpersonas), kā arī kultūras, valodas un reliģisko piederību. Turklāt būtu jāņem vērā individuāli apsvērumi, piemēram, esošās ģimenes saites.
- Visās izmitināšanas procedūrās būtu jo īpaši jāņem vērā noteikumi par nepavadītu bērnu aizsardzību no seksuālas un ar dzimumu saistītas vardarbības.
- Ja nepavadītus bērnus izņēmuma kārtā izmitina pieaugušo uzņemšanas centrā (piemēram, kopā ar pieaugušiem brāļiem vai māsām), viņiem ir tādas pašas tiesības kā citiem nepavadītiem bērniem (piemēram, aizsardzība no visu veidu vardarbības), kā arī piemēro procesuālas garantijas (piemēram, iecel pārstāvi).

Labā prakse attiecībā uz izmitināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ apsvērt aprūpi audžuģimenē vai jebkāda cita veida alternatīvu (ārpusiestāžu) aprūpi kā vienu no izmitināšanas iespējām;
- ✓ izmitināt nepavadītus bērnus atbilstošā uzņemšanas objektā pēc intensīvas novērošanas un novērtēšanas diennakts režīmā ierobežotu laikposmu (piemēram, divas nedēļas) pirmajā uzņemšanas objektā;
- ✓ sagatavot nepavadītus bērnus neatkarīgai dzīvei pēc viņu brieduma un neatkarības novērtēšanas, no 16 gadu vecuma bērnus izmitinot individuālos mājokļos.

14. STANDARTS: nodrošina ģimenes vienotības principa ievērošanu saskaņā ar bērna interešu ievērošanas principu.

14.1. rādītājs: nepavadītus bērnus, kuri ir brāļi vai māsas (saskaņā ar RCD 24. panta 2. punktā sniegto definīciju) ar viņu piekrišanu izmitina kopā.

- **Papildu piezīmes.** *Brāļu un māsu piekrišanu viņu izmitināšanai kopīgā mājoklī iegūst brīvprātīgi, ņemot vērā viņu vecumu un dzimumu un ievērojot viņu intereses. Ja nepavadīti bērni ir kopā ar pieaugušiem brāļiem/māsām, viņus var izmitināt kopā pieaugušo uzņemšanas objektos, ņemot vērā bērna intereses, vecumu, dzimumu un brieduma pakāpi.*
- *Sociālajiem darbiniekiem, citiem uzņemšanas ierēdņiem un bērnu pārstāvjiem ir pastāvīgi jānovērtē bērna intereses un jāuzrauga to ievērošana. Būtu jāņem vērā drošības apsvērumi, lai paredzētu iespējamus izņēmumus.*
- *Lai izvairītos no nošķiršanas nākotnē, ja pārmitina nepavadītus bērnus, ar viņiem kopā būtu jāpārmitina viņu brāļi un māsas.*

14.2. rādītājs: nepavadītus bērnus, viņu laulātos un viņu bērnus var izmitināt kopā, ja tas ir nepavadīto bērnu interesēs un saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem.

- **Papildu piezīmes.** *Laulātus nepavadītus bērnus, kuri ir vecāki par valstī noteikto pilngadības vecumu, var izmitināt kopā ar viņu pieaugušajiem laulātajiem un ar jebkuriem viņu bērniem uzņemšanas objektā, lai bērna intereses būtu galvenais apsvērums ģimenē.*
- *Sociālajiem darbiniekiem, citiem uzņemšanas ierēdņiem un bērnu pārstāvjiem būtu pastāvīgi jānovērtē bērna intereses un jāuzrauga to ievērošana, lai apzinātu iespējamu seksuālu izmantošanu, piespiedu laulību vai cilvēku tirdzniecību. Nepavadīti bērni, kuri ir jaunāki par valstī noteikto pilngadības vecumu, jāizmitina atsevišķi no viņu laulātajiem.*
- *Bērnu laulības gadījumos daudzdisciplīnu grupai ir jānovērtē bērna intereses tūlīt pēc viņa ierašanās. Novērtējumā jāiesaista grupa, kuras sastāvā ir vismaz sociālais darbinieks, medicīnas speciālists un pārstāvis. Ja novērtējums netiek veikts ierašanās laikā, jābūt ieviestiem pasākumiem, lai aizsargātu nepavadītus bērnus.*
- *Nepavadīti bērni, kuri ir vientuļie vecāki, būtu jāizmitina kopā ar viņu bērniem saskaņā ar bērna interešu ievērošanas principu (tostarp ievērojot bērnu, kurš ir arī vecāks, intereses). Sociālajiem darbiniekiem, citiem uzņemšanas ierēdņiem un pārstāvjiem ir pastāvīgi jānovērtē bērna intereses un jāuzrauga to ievērošana. Būtu jāņem vērā drošības apsvērumi, lai paredzētu iespējamus izņēmumus.*

Labā prakse attiecībā uz nepavadītiem bērniem, kuri ir vientuļie vecāki

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt īpašus uzņemšanas objektus ar dienas aprūpes/bērnu pieskatīšanas iespējām, lai vecāki varētu apmeklēt skolu.

14.3. rādītājs: ja tas ir iespējams un ir lietderīgi, būtu jāievēro ģimenes vienotības princips attiecībā uz ģimenes locekļiem plašākā izpratnē.

- **Papildu piezīmes.** Piemēro paplašinātu "ģimenes locekļu" definīciju, ņemot vērā nepavadīto bērnu izcelsmi, īpašos atkarības apstākļus un intereses.
- Atkarībā no valsts noteikumiem un ar nepavadītu bērnu un pārstāvju piekrišanu kopā ar nepavadītiem bērniem var izmitināt viņu ģimenes locekļus plašākā nozīmē (tostarp radniekus, uz kuriem neattiecas RCD 2. panta c) punktā sniegtā definīcija).
- Nepavadītus bērnus un pieaugušus ģimenes locekļus plašākā nozīmē var izmitināt kopā pieaugušo uzņemšanas objektā, ja tas ir bērnu interesēs. Tas būtu jāņem vērā jo īpaši attiecībā uz nepavadītiem bērniem, kurus pavada radnieki, kas nav atbildīgi par viņiem saskaņā ar attiecīgās DV tiesību aktiem vai praksi. Sociālajiem darbiniekiem, citiem uzņemšanas ierēdņiem un pārstāvim ir pastāvīgi jānovērtē bērna intereses un jāuzrauga to ievērošana. Būtu jāņem vērā drošības apsvērumi, lai paredzētu iespējamus izņēmumus.

15. STANDARTS: nodrošina, ka, piešķirot nepavadītiem bērniem konkrētu (citu) mājokli, tiek ņemtas vērā viņa īpašās vajadzības.

15.1. rādītājs: konkrētu mājokli nepavadītiem bērniem piešķir, pamatojoties uz viņu īpašo uzņemšanas vajadzību novērtējumu.

- **Papildu piezīmes.** Jo īpaši nepavadītiem bērniem mājokli piešķir, pamatojoties uz bērna interešu novērtējumu.

15.2. rādītājs: pastāv iespēja nepavadītus bērnus pārvietot, ņemot vērā apzinātās īpašās uzņemšanas vajadzības.

15.3. rādītājs: nepavadītu bērnu pārvešana uz citu mājokli būtu jāierobežo līdz minimumam un būtu jāveic tikai tad, ja tas ir bērna interesēs, piemēram, tādējādi tiek uzlabotas iespējas sazināties ar ģimenes locekļiem vai izmantot izglītības pakalpojumus.

- **Papildu piezīmes.** Jo īpaši drošības apsvērumu dēļ, piemēram, ja nepavadīts bērns bijis cilvēku tirdzniecības upuris vai cietis no seksuālas vai ar dzimumu saistītas vardarbības, spīdzināšanas vai citu veidu smagas psiholoģiskas un fiziskas vardarbības, var būt nepieciešams nepavadītus bērnus izmitināt (pārmitināt) citā mājoklī, ja vēlākā posmā kļūst acīmredzamas īpašās vajadzības, kas ir pienācīgi jāapzina un jānovērtē (sal. ar 2. nodaļu "Īpašās vajadzības un drošības riski", 8. standartu un 8.3. rādītāju).

15.4. rādītājs: būtu jāļauj nepavadītiem bērniem, kuri sasnieguši pilngadību, palikt tajā pašā vietā/apgabalā, ja tas ir iespējams. Īpaši pasākumi būtu jāveic, kad nepavadītus bērnus, kuri sasnieguši pilngadību, pārved uz pieaugušo uzņemšanas objektu. Pārvešana būtu rūpīgi jāorganizē kopā ar uzņemšanas objektiem un nepavadītajiem bērniem.

Labā prakse attiecībā uz nepavadīta bērna izmitināšanu (pārmitināšanu)

Par labu praksi uzskata:

- ✓ plānojot jaunu mājokli nepavadītiem bērniem — uzklaut bērnu un pārstāvi;
- ✓ pārmitinot nepavadītus bērnus (piemēram, kad notiek racionalizācija), ņemt vērā izglītības un individuālās mācību apguves programmas, kā arī skolas semestri.

4. Ikdienas aprūpe

Levada piezīmes

Kā norādīts CRC, bērniem ir vajadzīga īpašas garantijas un aprūpe, jo viņi ir vēl fiziski un garīgi nenobrieduši, un dabiskā vide viņu augšanai un labklājībai ir ģimenē. Tas nozīmē, ka nepavadītiem bērniem, kuri dzīvo uzņemšanas objektos bez saviem ģimenes locekļiem, jābūt pieejamai ikdienas aprūpei un īpašām aktivitātēm, un tām vajadzētu būt būtiskai uzņemšanas daļai, lai nodrošinātu viņu fiziskajai, garīgajai un sociālajai attīstībai atbilstošu dzīves līmeni. Ikdienas aprūpe šo vadlīniju nozīmē ietver ikdienas atbalstu nepavadītajam bērnam, informētības veicināšanu un apmācības organizēšanu bērnam, kā arī brīvā laika pavadīšanas un atpūtas pasākumus. Daži standarti un rādītāji ir saistīti ar standartiem un rādītājiem, kas ietverti iedaļās par informācijas sniegšanu, īpašo vajadzību un drošības risku novērtēšanu un reaģēšanu uz tiem, veselības aprūpi, izglītošanu un izmitināšanu. Tie ir ietverti šajā iedaļā, uzskatot, ka nepavadītiem bērniem ir vajadzīga papildu informācija un atbalsts.

Turpmāk šajā iedaļā izklāstīts, cik svarīgi ir sagatavot nepavadītus bērnus būt neatkarīgiem, stiprināt viņu noturību un izstrādāt īpašas aprūpes metodes uzņemšanas objektos, pievērsties nepavadītu bērnu nākotnes perspektīvām un prasmēm. Būtu jāņem vērā vecums, briedums un īpašas vajadzības. Nepavadītiem bērniem, kuri dzīvo izmitināšanas centros, un tiem, kuri uzturas individuālos mājokļos, ikdienas aprūpe var atšķirties, ņemot vērā viņu vecuma, neatkarības un pašpietiekamības atšķirības. Atšķiras arī klātesošais personāls — uzņemšanas personāls, kas apguvis vispārēju apmācību, un bērnu uzņemšanas personāls, kas apguvis pietiekamu papildu apmācību par nepavadītiem bērniem (sal. ar 5. nodaļu "Personāls"). Bērnu uzņemšanas personāla klātbūtne īpaši nepieciešama kā minimums tad, kad nepavadīti bērni atrodas izmitināšanas centrā, nevis skolā, bet tā klātbūtne nav obligāta naktī.

Juridiskās atsauces — ikdienas aprūpe

- RCD 23. panta 1. punkts — nepilngadīgā fiziskā, garīgā, morālā un sociālā attīstība; nepilngadīgā labklājība un sociālā attīstība, ņemot vērā viņa izcelsmi
- RCD 23. panta 3. punkts — brīvā laika pavadīšanas pasākumi
- RCD 24. panta 1. punkts — nepavadīti nepilngadīgie

Standarti un rādītāji

16. STANDARTS: nodrošina nepavadītu bērnu ikdienas aprūpi izmitināšanas centrā (16.1. rādītājs) vai individuālā mājoklī (16.2. rādītājs).

Alternatīvi rādītāji attiecībā uz ikdienas aprūpes nodrošināšanu:

16.1. a) rādītājs: izmitināšanas centrā visu diennakti ir pieejams kvalificēts personāls.

16.1. b) rādītājs: kvalificēta personāla klātbūtne, kad nepavadīti bērni atrodas izmitināšanas centrā, proti, pirms un pēc skolas, nedēļas nogalēs un skolas brīvdienās.

16.1. c) rādītājs: ja naktī uz vietas esošais personāls nav kvalificēts personāls, šādam personālam jābūt vismaz apguvušam apmācību par bērnu aizsardzību un tam jāzina nepieciešamā informācija par nepavadītu bērnu īpašo situāciju izmitināšanas centrā.

16.1. d) rādītājs: nepavadītu bērnu klātbūtne izmitināšanas centrā tiek uzraudzīta vismaz reizi dienā, lai pārbaudītu, vai nav notikusi aizbēgšana.

VAI

16.2. a) rādītājs: kad nepavadīti bērni dzīvo individuālā mājoklī, ar kvalificētu personālu var sazināties visu diennakti.

16.2. b) rādītājs: bērnu uzņemšanas personāls apmeklē individuālos mājokļos izmitinātus nepavadītus bērnus vismaz divreiz nedēļā.

- **Papildu piezīmes.** Nepavadīti bērni, kurus izmitina individuālos mājokļos, ir vismaz 16 gadus veci un ir novērtēti un atzīti par pietiekami nobriedušiem un neatkarīgiem, lai dzīvotu šāda veida uzņemšanas objektā.

- *Apmeklējumu veic, piemēram, sociālais darbinieks.*

16.2. c) rādītājs: nepavadītu bērnu klātbūtne individuālos mājokļos tiek uzraudzīta mājas apmeklējumu laikā, kurus veic, lai pārbaudītu, vai nav notikusi aizbēgšana.

16.3. rādītājs: nepavadītus bērnus atbalsta viņu ikdienas dzīvē un pasākumos.

- **Papildu piezīmes.** *Atbalsts ikdienas dzīvē ietver plašu pasākumu klāstu, piemēram, nepavadītu bērnu modināšanu, skolas apmeklēšanas un līdzdalības veicināšanu un uzraudzību, informācijas un atbalsta sniegšanu personīgās higiēnas un mājokļa tīrības jautājumos, atbalsta sniegšanu nepavadītiem bērniem, kuri dzīvo kopienā un ievēro iekšējās kārtības noteikumus, un konfliktu pārvaldību un novēršanu.*
- *Sākotnēji uzņemšanas personāls var pavadīt nepavadītus bērnus uz skolu un citiem galamērķiem. Informāciju sniedz bērnam draudzīgā veidā un pielāgojoties nepavadīto bērnu vecumam un briedumam (piemēram, izmantojot Google kartes, sabiedriskās transporta lietojumprogrammas u. tml.).*

16.4. rādītājs: nepavadītiem bērniem sniedz palīdzību mājasdarbu pildīšanā un citas konsultācijas saistībā ar mācībām.

- **Papildu piezīmes.** *Palīdzību mājasdarbu pildīšanā un citas konsultācijas saistībā ar mācībām var nodrošināt uzņemšanas objekts vai ārējas organizācijas uzņemšanas objektā vai ārpus tā telpām.*

17. STANDARTS: ikdienas aprūpe tiek organizēta atbilstoši īpašai nepavadītu bērnu aprūpes metodei.

17.1. rādītājs: nepavadītu bērnu aprūpes metode ir aprakstīta rokasgrāmatā, ko pārzina un izmanto viss personāls, kurš atbild par ikdienas aprūpi uzņemšanas objektā.

17.2. rādītājs: rokasgrāmatā ir aprakstīti vismaz ikdienas aprūpes mērķi un pārrunu cikls, ko ievēro, ar nepavadītajiem bērniem pārrunājot mērķus un rezultātu, kā arī viņu drošību, nākotnes perspektīvas, prasmes un īpašas vajadzības.

17.3. rādītājs: personāls ar pārstāvi un nepavadītajiem bērniem regulāri pārrunā ikdienas aprūpes mērķus un rezultātu.

Labā prakse attiecībā uz ikdienas aprūpes organizāciju

Par labu praksi uzskata:

- ✓ rokasgrāmatas pieejamību nepavadītiem bērniem visos uzņemšanas objektos. Rokasgrāmatā aprakstītas visas procedūras un politikas pasākumi, kas ir būtiski nepavadītu bērnu uzņemšanā, un tā izstrādāta, sadarbojoties ar iestādēm, kas pārstāv nepavadītus bērnus. Rokasgrāmatā skaidri izklāstītas prasības par konsultēšanos ar nepavadītiem bērniem, pieteikumu iesniegšanu un koordināciju ar citām struktūrām un organizācijām.

18. STANDARTS: nepavadīti bērni tiek sagatavoti vēlākai neatkarīgai dzīvei.

18.1. rādītājs: regulāri tiek novērtētas ar neatkarību saistītās prasmes.

- **Papildu piezīmes.** *Novērtējumu veic, atbalstot un novērojot nepavadītus bērnus viņu ikdienas dzīvē, un novērtēšanā iesaista nepavadītus bērnus. To veic dažādos posmos, lai novērtētu prasmju attīstību. Var izmantot kontrolsarakstu, lai novērtētu neatkarības līmeni, tostarp prasmes saistībā ar uzkopšanu, mājsaimniecības budžeta pārvaldību, enerģijas patēriņu, veļas mazgāšanu, ēdiena gatavošanu, iepirkšanos, dzīvojamās telpas dalīšanu ar citiem u. tml.*

18.2. rādītājs: nepavadītiem bērniem sniedz atbalstu un apmācību mājsaimniecības budžeta pārvaldībā un atbildīgā enerģijas patērēšanā.

- **Papildu piezīmes.** *Jaunākiem nepavadītiem bērniem ir vajadzīga palīdzība un uzraudzība saistībā ar kabatas naudas tērēšanu vai krāšanu. Vecākiem nepavadītiem bērniem var būt tādas pašas vajadzības, bet viņi arī var būt spējīgi pārvaldīt naudu neatkarīgi, šo prasmi apgūstot apmācībā par mājsaimniecības budžetu.*

18.3. rādītājs: nepavadītiem bērniem tiek sniegts atbalsts un apmācība uzkopšanā un veļas mazgāšanā.

- **Papildu piezīmes.** *Lai gan vispārējā atbildība par mājokļa uzturēšanu ir uzņemšanas iestādei, konkrētus uzkopšanas darbus var veikt nepavadīti bērni gan brīvprātīgi, gan izglītošanas ietvaros, ņemot vērā bērna vecumu, un šo darbu veikšanu vienmēr vada un pārrauga personāls.*

18.4. rādītājs: nepavadītiem bērniem tiek sniegts atbalsts un apmācība ēdiena gatavošanā.

- **Papildu piezīmes.** *Apmācībā iekļauj drošības jautājumus un ņem vērā nepavadītu bērnu vecumu un briedumu.*

19. STANDARTS: nodrošina un veicina nepavadītu bērnu veselību un labklājību un stiprina viņu noturību.

19.1. rādītājs: ikdienas aprūpē tiek ņemta vērā un nodrošināta nepavadītu bērnu psiholoģiskā labklājība un garīgā veselība.

- **Papildu piezīmes.** *Īpaša uzmanība tiek pievērsta nepavadītu bērnu psiholoģiskajai labklājībai un garīgajai veselībai, piemēram, pievērš uzmanību trauksmes, stresa, vientulības, sēru, depresijas, traumatu un miega problēmu pazīmēm. Vajadzības gadījumā psiholoģisku atbalstu sniedz, uzklusot, atzīstot nepavadītu bērnu jūtas, sniedzot padomu vai nosūtot pie citiem speciālistiem, piemēram, psihologiem vai ārstiem.*

19.2. rādītājs: nepavadītiem bērniem ir pieejami viņu vecumam un briedumam atbilstoši informētības veicināšanas pasākumi par narkotiku un alkohola lietošanas riskiem.

- **Papildu piezīmes.** *Šos pasākumus var organizēt uzņemšanas objekts vai ārējās organizācijas uzņemšanas objektā vai ārpus tā telpām. Attiecīgā gadījumā piesaista medicīnas personālu.*

19.3. rādītājs: nepavadītiem bērniem ir pieejami viņu vecumam un briedumam atbilstoši informētības veicināšanas pasākumi par seksuālo un reproduktīvo veselību saistībā ar dažādu seksuālo orientāciju un dzimtisko identitāti.

19.4. rādītājs: nepavadītiem bērniem tiek nodrošināta vismaz informācija un apmācība, kuras mērķis ir palielināt noturību pret jebkādu garīgu, seksuālu vai citu veidu fizisku ļaunprātīgu izmantošanu un nevērību.

- **Papildu piezīmes.** *Apmācība tiek vērsta uz riska situāciju novēršanu un rīcību riska situācijās.*

Laba prakse attiecībā uz ikdienas aprūpi saistībā ar labklājību

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt pieejamus psihoizglītojošus pasākumus nepavadītiem bērniem, aptverot plašu pasākumu klāstu, piemēram, relaksācijas un elpošanas vingrinājumus, diskusiju grupas, kinezioloģiju, informatīvas nodarbības par psihosomatiskām problēmām u. tml. Šos pasākumus organizē uzņemšanas objekts vai ārējās organizācijas objektā vai ārpus tā telpām. Piesaista īpašu dalībniekus, piemēram, psihologus vai ārstus;
- ✓ organizēt atslodzes periodu ārpus uzņemšanas objekta, ja nepavadītiem bērniem rodas uzvedības un/vai psiholoģiskas problēmas (neierašanās skolā, grūtības iejusties kolektīvā, naidīgums, iebiedēšana u. tml.). Lai atvēlētu laiku pārdomāt radušos situāciju, nepavadītus bērnus uz laiku izmitina atbilstošos objektos, kur tiek nodrošināti psihoizglītojoši un brīvā laika pavadīšanas pasākumi. Ir pieejamas īpašas vietas nelielām nepavadītu bērnu grupām (2–10 bērniem) un papildu izglītības atbalsts. Uzturēšanās ilgums ir dažāds atkarībā no bērna vajadzībām (no 5 līdz 15 dienām, izņēmuma gadījumos — viens mēnesis);
- ✓ nodrošināt personālam iespēju pusdienot kopā ar nepavadītiem bērniem izmitināšanas centros, lai novērotu bērnu ēšanas paradumus, radītu kopības sajūtu maltīšu laikā un novērstu iespējamus konfliktus.

20. STANDARTS: atbalsta un uzrauga nepavadītu bērnu garīgo un sociālo attīstību, īstenojot standartizētu aprūpes plānu.

20.1. rādītājs: bērnu uzņemšanas personāls novērtē nepavadītu bērnu izcelsmi, vajadzības, prasmes un nākotnes izredzes ar bērnu līdzdalību, un šāds novērtējums ir viens no nepavadītu bērnu aprūpes plāna standarta elementiem.

- **Papildu piezīmes.** *Plāns ietver šādus elementus attiecībā uz bērnu: administratīvā procesuālā situācija, izglītība, prasmes, neatkarības pakāpe un psiholoģiskā labklājība.*
- *Novērtējuma pamatā ir nepavadītu bērnu intervijas, ko veic kvalificēts personāls. Pirmā konsultācija notiek nedēļas laikā pēc ierašanās uzņemšanas objektā.*

- *Aprūpes plāna izstrādē iesaista pārstāvi, kurš var izmantot plānu ar nepavadītu bērnu iepriekšēju piekrišanu.*

20.2. rādītājs: attiecīgie aprūpētāji no dažādām jomām uzrauga un apspriež nepavadītu bērnu garīgo un sociālo attīstību (daudzdisciplīnu pieeja).

- **Papildu piezīmes.** *Tiek organizēta regulāra viedokļu apmaiņa un/vai sanāksmes starp uzņemšanas darbiniekiem, kuri strādā ar nepavadītiem bērniem (sociālajiem darbiniekiem, pedagogiem un — attiecīgā gadījumā — medicīnas darbiniekiem, psihologiem, skolu pedagogiem u. c.), lai pārrunātu nepavadītu bērnu situāciju un atjauninātu aprūpes plānu.*

20.3. rādītājs: notiek regulāra informācijas apmaiņa ar pārstāvi par nepavadītu bērnu garīgo un sociālo attīstību.

20.4. rādītājs: kad nepavadītus bērnus pārved uz jaunu uzņemšanas objektu, aprūpes plānu nosūta pirms pārvešanas vai ne vēlāk kā pārvešanas dienā, ievērojot konfidencialitātes principu.

Labā prakse attiecībā uz ikdienas aprūpi

Par labu praksi uzskata:

- ✓ reizi mēnesī sociālajam darbiniekam, pārstāvim un nepavadītam bērnam pārskatīt aprūpes plānu; nosūtīt aprūpes plānu divas vai vairāk dienas pirms bērnu pārvešanas, lai jaunais uzņemšanas objekts var sagatavoties nepavadītu bērnu atvešanai un aprūpei.

21. STANDARTS: nodrošina efektīvas iespējas iesaistīties bērnu vecumam atbilstošos brīvā laika pavadīšanas pasākumos, tostarp rotaļās un atpūtas pasākumos.

21.1. rādītājs: nepavadītiem bērniem ikdienā ir iespēja iesaistīties dažādos brīvā laika pavadīšanas pasākumos iekštelpās un ārā, kas ir atbilstoši viņu vecumam un tiek rīkoti pēc apspriešanās ar viņiem.

- **Papildu piezīmes.** *Brīvā laika pavadīšanas pasākumi ietver ļoti plašu sporta un citu pasākumu klāstu (vispārēja relaksācija iekštelpās un ārā, galda spēļu pieejamība, kino, kopienas pasākumi, sporta turnīri u. c.). Pasākumus var organizēt uzņemšanas objekts vai ārējas organizācijas. Īpašu uzmanību pievērš grupas pasākumu organizēšanai.*
- *Ir iespēja piedalīties papildu pasākumos skolas brīvdienās vai nedēļas nogalēs un kad nepavadīti bērni vēl nav uzņemti skolā.*

21.2. rādītājs: brīvā laika pavadīšanas pasākumus organizē un pārrauga bērnu uzņemšanas personāls un/vai citi atbildīgie pieaugušie, kuri iesaistīti bērnu aprūpē.

21.3. a) rādītājs: nepavadītiem bērniem vecumā līdz 12 gadiem ir iespēja ikdienā spēlēties viņu vecumam pielāgotā drošā vietā, kur viņi tiek uzraudzīti, **UN**

21.3. b) rādītājs: regulāri tiek nodrošināts nepavadītu bērnu vecumam atbilstošu sporta pasākumu minimums (sal. ar 9. nodaļu "Mājoklis").

21.4. rādītājs: interneta izmantošana un tās ilgums ir atbilstoši bērnu vecumam, un to nosaka un uzrauga personāls.

Labā prakse attiecībā uz ikdienas aprūpi

Par labu praksi uzskata:

- ✓ organizēt kopējus pasākumus nepavadītiem bērniem un vietējiem jauniešiem gan uzņemšanas objektos, gan ārpus tā telpām, piemēram, kriketa turnīrus.

5. Personāls

Levada piezīmes

Galvenie uzdevumi, kas jāveic personālam, kurš strādā ar nepavadītiem bērniem, ir uzraudzīt un konsultēt nepavadītus bērnus un sniegt viņiem sociālu atbalstu. Personāls atbild par nepavadītu bērnu vajadzību apzināšanu un apmierināšanu, kā izklāstīts iepriekš (2. nodaļa “Īpašās vajadzības un drošības riski” un 4. nodaļa “Ikdienas aprūpe”).

Uzņemšanas kontekstā par nepavadītiem bērniem atbild un darbā ar šādiem bērniem iesaistās dažādi speciālisti. Viņu vidū ir personas, kurām ir tieša saskarsme ar nepavadītiem bērniem, neatkarīgi no tā, kas ir šo personu darba devējs. Šajā jomā jo īpaši darbojas sociālie darbinieki, izglītības un veselības aprūpes darbinieki, reģistrācijas speciālisti, tulki, izmitināšanas objektu pārvaldītāji, administrācijas/koordinācijas darbinieki, kā arī pārstāvji.

Šajā sakarā šajā iedaļā iekļautās vadlīnijas būtu jāsaprot tā, ka tās attiecas uz visu personālu (tostarp uz vidējā un augstākā līmeņa vadību), kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā. Šī iedaļa neattiecas tieši uz pārstāvjiem, lai gan daži no šeit ietvertajiem standartiem un rādītājiem ir jāuzrauga/jāīsteno arī viņiem. Kad ir jābūt izpildītām īpašām prasībām attiecībā uz personālu (piemēram, specializēta kvalifikācija), tas ir skaidri noteikts vadlīnijās.

Lai izpildītu iepriekš minētos uzdevumus, darbiniekiem, kuri strādā ar nepavadītiem bērniem, jābūt pēc vajadzības pieejamiem, kvalificētiem, apmācītiem, atbalstītiem un uzraudzītiem.

Juridiskās atsauces — personāls

- RCD 24. panta 4. punkts — nepavadīti nepilngadīgie
- RCD 29. panta 1. punkts — darbinieki un līdzekļi

Standarti un rādītāji

22. STANDARTS: nodrošina pietiekami kvalificētu personālu nepavadītu bērnu ikdienas aprūpei.

22.1. rādītājs: uzņemšanas objektam ir jānodrošina pietiekami kvalificēts personāls nepavadītu bērnu ikdienas aprūpei.

- **Papildu piezīmes.** Lai nodrošinātu, ka nepavadītu bērnu ikdienas aprūpe tiek īstenota pienācīgi un tiek apmierinātas viņu īpašās vajadzības, ir jābūt nodrošinātam pietiekami kvalificētam personālam, kas atbild par nepavadītu bērnu uzņemšanu un aprūpi un apmierina iepriekš aprakstītās īpašās uzņemšanas vajadzības un rīkojas, lai tās apmierinātu.

Labā prakse attiecībā uz personāla nodrošināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt uzņemšanas objektā kvalificētu personālu ne tikai pa dienu, bet arī naktīs.

23. STANDARTS: nodrošina, ka personāls ir pietiekami kvalificēts.

23.1. rādītājs: personālam, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, ir skaidri darba uzdevumi (amata apraksts).

- **Papildu piezīmes.** Darba aprakstos jābūt norādītām kvalifikācijām, kas ir vajadzīgas, lai nodrošinātu, ka nepavadītu bērnu ikdienas aprūpe tiek veikta pienācīgi un ka tiek pietiekami apmierinātas īpašās vajadzības.

23.2. rādītājs: personāls, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, ir kvalificēts saskaņā ar valsts tiesību aktiem un noteikumiem, kas attiecas uz tā konkrētajiem darba uzdevumiem (amata aprakstu).

- **Papildu piezīmes.** Lai nodrošinātu nepavadītu bērnu ikdienas aprūpi un aizsardzību, personālam, kas atbild par nepavadītu bērnu uzņemšanu un aprūpi, jābūt kvalificētam apmierināt iepriekš izklāstītās īpašās uzņemšanas vajadzības un rīkoties, lai tās tiktu apmierinātas, un šādam personālam jābūt ar nepieciešamo apmācību un prasmēm tādās jomās kā bērnu aizsardzība un nepavadītu bērnu migrantu situācijas aizsardzība, bērnu

attīstība, iesaistītā personāla funkcijas un pienākumi, bērnu tiesības, prasmes attiecībā uz bērnu aizsardzību un saziņa ar bērniem.

23.3. rādītājs: personāls, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, nav iepriekš sodīts par noziegumiem un noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar bērniem, vai par noziegumiem un noziedzīgiem nodarījumiem, kas vieš nopietnas šaubas par tā spēju uzņemties atbildību par bērniem.

24. STANDARTS: nodrošina, ka personālam tiek sniegta vajadzīgā un atbilstošā apmācība.

24.1. rādītājs: neskarot vajadzību nodrošināt īpašu apmācību personālam, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, visa apmācība būtu jāpielāgo plašāka tvēruma ētikas kodeksam, kurā ir precizēti galvenie jēdzieni un principi, ko izmanto par pamatu darbam uzņemšanas kontekstā.

24.2. rādītājs: personālu, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, pienācīgi un savlaicīgi iepazīstina ar tā darba pienākumiem.

- **Papildu piezīmes.** *Ievadapmācībai būtu jānotiek ne vēlāk kā uzreiz pēc personāla pieņemšanas darbā. Atkarībā no personālam uzticētajiem uzdevumiem ievadapmācībai būtu jāaptver spēkā esošajos uzņemšanas tiesību aktos un/vai noteikumos paredzētie standarti, pieejamie valsts un attiecīgie EASO rīki (23).*

24.3. rādītājs: ir izstrādāta skaidra apmācības programma, kurā noteiktas apmācības prasības katrai funkcionālajai grupai, lai novērtētu, noteiktu, dokumentētu un apmierinātu īpašas uzņemšanas vajadzības pēc iespējas drīzāk un visā uzņemšanas periodā.

- **Papildu piezīmes.** *Pamatapmācību personālam, kas strādā uzņemšanas kontekstā, var nodrošināt, izmantojot EASO apmācību programmas moduli "Uzņemšana" (24).*

24.4. rādītājs: apmācība tiek nodrošināta regulāri un atkarībā no personāla vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** *Būtu jāizstrādā ilgtermiņa apmācības programma, paredzot regulāru zināšanu atsvaidzināšanas apmācību. Apmācība būtu jānodrošina arī gadījumos, kad ir notikušas būtiskas izmaiņas spēkā esošajos tiesību aktos un praksē.*

24.5. rādītājs: nodrošinātā apmācība aptver tādus jautājumus kā ar dzimumu un vecumu saistītas problēmas, apmācība par kultūrām, konfliktu pārvaldība, sākotnējā un specializētā apmācība par personu ar īpašām vajadzībām apzināšanu, izpratne par garīgās veselības jautājumiem, radikalizācijas pazīmju atpazīšana un cilvēku tirdzniecības upuru apzināšana, kā arī pirmā palīdzība un ugunsdrošība.

- **Papildu piezīmes.** *Atkarībā no tā, kā ir sadalīti uzdevumi attiecībā uz darbu ar nepavadītiem bērniem, apmācību nodrošina atbilstoši profesijai/funkcijai. Arī personālam, kas strādā nakts maiņās, būtu jānodrošina minimālā apmācība par minētajiem tematiem, kā arī apmācība par īpašām problēmām, kas var rasties šajā periodā.*
- *Var izmantot valsts apmācības programmā iekļautos moduljus, sākot ar datorprasmju un svešvalodu apguvi un beidzot ar kursiem par infekcijas slimībām vai cilvēku tirdzniecības upuru apzināšanu, radikalizāciju, kā arī prasmēm sazināties ar bērniem.*

Labā prakse attiecībā uz personāla apmācību

Par labu praksi uzskata:

- ✓ apzināt apmācības iespējas visam personālam, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā, piemēram, iespējas nodrošināt īpašu apmācību par pēctraumu praksi, darbu ar bērniem, kuriem ir trauksme, kuri bijuši tirdzniecības upuri vai kuri zaudējuši tuviniekus, par noturības veicināšanu, neatkarīgu dzīvi, piekļuvi izglītībai/apmācībai/darba tirgum, un/vai
- ✓ organizēt apmācību, noslēdzot vienošanos ar attiecīgiem dalībniekiem (augstskolām, juristiem, psihologiem, NVO, starptautiskām organizācijām utt.);
- ✓ apzināt apmācības metodes, kas sniedz iespēju un iedrošina personālu veikt darba pienākumus vienoti un saskaņoti;
- ✓ nodrošināt sociālajiem darbiniekiem un plašākā kontekstā visiem uzņemšanas centru darbiniekiem apmācību par radikalizācijas novēršanu un atklāšanu.

(23) Attiecībā uz sīki izstrādātu EASO atbalsta rīku sarakstu sal. ar iedaļu "Kā lasīt šīs vadlīnijas", 15. lpp.

(24) EASO apmācību programmas modulis "Uzņemšana".

25. STANDARTS: nodrošina un veicina efektīvu sadarbību, informācijas apmaiņu un informētību.

25.1. rādītājs: reģistrētās īpašās vajadzības būtu jāpaziņo attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai nodrošinātu nepieciešamās garantijas un atbalstu.

25.2. rādītājs: notiek regulāras sadarbības, informācijas apmaiņas un informētības veicināšanas nodarbības un/vai alternatīvi pasākumi starp personām, kurām ir saskarsme ar nepavadītiem bērniem to profesijas un/vai funkcijas īstenošanā, tostarp sociālajiem darbiniekiem, pedagoģisko un veselības aprūpes personālu, reģistrācijas speciālistiem, tulkiem, izmitināšanas objektu pārvaldītājiem, administrācijas/koordinācijas personālu, kā arī pārstāvjiem.

- **Papildu piezīmes.** Regulāras sadarbības, informācijas apmaiņas un informētības veicināšanas nodarbības un/vai alternatīvus pasākumus var atbalstīt ar iekšējām ziņošanas procedūrām.
- *Sadarbības, informācijas apmaiņas un informētības veicināšanas nodarbībās galveno uzmanību varētu pievērst ar migrāciju saistītiem aspektiem kopumā un konkrēti kultūras aspektiem, kā arī aspektiem saistībā ar nepavadītiem bērniem (īpašām vajadzībām). Nodarbības var rīkot, piemēram, pedagoģiskais personāls, ārēji veselības aprūpes dienesti, izmitināšanas objektu apsardzes personāls vai uzkopšanas personāls.*

25.3. rādītājs: citi attiecīgie dalībnieki, kuri strādā ar nepavadītiem bērniem, regulāri informē pārstāvjus (kuri savukārt informē citus attiecīgus dalībniekus) par nepavadītu bērnu garīgo un sociālo attīstību.

25.4. rādītājs: attiecībā uz jebkuru informāciju, ko darba gaitā iegūst personas, kuras strādā ar nepavadītiem bērniem, ievēro konfidencialitātes noteikumus, kas paredzēti valsts un starptautiskajos tiesību aktos.

Labā prakse attiecībā uz sadarbību, informācijas apmaiņu un informētības veicināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ sniegt apmācību tulkiem par tulkošanu vai saziņu ar bērniem, ievērojot nepavadītu bērnu īpašās vajadzības.

26. STANDARTS: sniedz atbalstu personālam, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā.

26.1. rādītājs: ir pieejami dažādi pasākumi, lai palīdzētu risināt sarežģītas situācijas, kas rodas uzņemšanas darbā.

- **Papildu piezīmes.** Personāla atbalsta pasākumu veidi var būt intervīcijas grupas (pieredzes apmaiņa ar kolēģiem), stresa pārvaldība, psiholoģisks atbalsts, krīzes grupas vai ārēja uzraudzība.

Labā prakse attiecībā uz atbalstu personālam

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt ikdienas personāla sanāksmes, lai efektīvi nodotu informāciju;
- ✓ rīkot divas vai trīs personāla pilnveides dienas visiem personāla locekļiem;
- ✓ pēc vajadzības organizēt spriedzes mazināšanas vai iztaujāšanas pasākumus;
- ✓ veicināt informācijas apmaiņu starp bērnu uzņemšanas ierēdņiem no dažādiem objektiem.

27. STANDARTS: nodrošina, ka tiek ņemta vērā personāla pārvaldība, pārraudzība un pārskatatbildība, regulāri (vismaz reizi gadā) veicot uzraudzību un sniedzot pienācīgu atbalstu.

27.1. rādītājs: uzņemšanas objektam ir jānodrošina personāla darbības rezultātu regulāras uzraudzības mehānisms, lai nodrošinātu nepavadītu bērnu ikdienas aprūpi.

- **Papildu piezīmes.** Lai nodrošinātu, ka nepavadītu bērnu ikdienas aprūpe tiek veikta pienācīgi un ka tiek pietiekami apmierinātas īpašās vajadzības, regulāri veic personāla darbības rezultātu uzraudzību un ņem vērā pienācīgu atbalstu.

Labā prakse attiecībā uz uzraudzību

Par labu praksi uzskata:

- ✓ paredzēt nepavadītu bērnu ikdienas aprūpes īstenošanas periodisku salīdzinošo izvērtēšanu.

6. Veselības aprūpe

Levada piezīmes

CRC 24. pantā ir uzsvērts, ka bērniem ir tiesības izmantot vispilnvērtīgākos veselības aizsardzības sistēmas pakalpojumus un slimību ārstēšanas un veselības atjaunošanas līdzekļus. Dalībvalstis cenšas nodrošināt, lai nevienam bērnam netiktu atņemtas viņa tiesības uz šādu veselības aizsardzības sistēmas pakalpojumu pieejamību. Turklāt veselības aprūpei nepavadītajiem bērniem jābūt tikpat pieejamai kā bērniem, kas ir attiecīgās valsts pilsoņi. Īpaša uzmanība arī būtu jāpievērš nepavadītu bērnu īpašajai neaizsargātībai un šādas neaizsargātības ietekmei uz bērna veselību ⁽²⁵⁾.

Attiecīgi nepavadītiem bērniem vajadzētu būt pieejamiem tādiem pašiem veselības aprūpes pakalpojumiem, kādi pieejami bērniem, kuri ir attiecīgās valsts pilsoņi, un dažiem bērniem viņu īpašās neaizsargātības dēļ būtu jāsniedz veselības aprūpes papildu pakalpojumi. Attiecībā uz nepavadītiem bērniem īpaši jāņem vērā arī fakts, ka viņiem nav vecāku, kas varētu izskaidrot viņu slimību vēsturi. Tāpēc nepavadītiem bērniem ir vajadzīgs īpašs atbalsts, lai viņiem būtu pieejami vajadzīgie veselības aprūpes pakalpojumi.

Termins “veselības aprūpe” šajā iedaļā ietver gan garīgās, gan fiziskās veselības aprūpi, kas tiek nodrošināta nepavadītiem bērniem. Tas ietver arī tādu nepavadītu bērnu konsultēšanu, kuri slimo ar smagām slimībām, un vajadzīgos pasākumus no vardarbības un spīdzināšanas cietušo bērnu rehabilitācijas veicināšanai. Šajā ziņā medicīniskā pārbaude, ko veic uzņemšanas procesa sākumā, var būt svarīgs sākuma punkts, jo tā ļauj gūt skaidrāku priekšstatu par bērna medicīniskajām vajadzībām, kam jāpievērš uzmanība visā uzņemšanas procesā. Termins “medicīniskais personāls” šajā iedaļā attiecas uz kvalificētiem medicīnas speciālistiem (piemēram, ārstiem, zobārstiem, medmāsām), kā arī psihologiem.

Vadlīnijas jālasa, ņemot vērā vispārējos piekrišanas un konfidencialitātes principus, kas attiecas uz visiem uzņemšanas darbiniekiem un medicīniskās aprūpes sniegšanā iesaistīto medicīnisko personālu, kā arī uz tulkkiem. Nevienā posmā informācija nebūtu izpaužama bez pacienta iepriekšējas piekrišanas. Neskarot valsts noteikumus, kas reglamentē piekļuvi medicīniskajiem datiem, nepavadītiem bērniem vajadzētu būt tiesībām vajadzības gadījumā piekļūt savai pacienta medicīniskajai kartei. Turklāt katrā gadījumā arī jānovērtē, vai kvalificētam personālam vai pārstāvim būtu jāpavada nepavadītie bērni, kad viņi dodas pie medicīnas speciālista.

Plānojot veselības aprūpes pakalpojumus un konkrētas profilaktiskās programmas nepavadītiem bērniem, jāņem vērā izglītības programmas un citi izglītības pasākumi, lai nodrošinātu šo pakalpojumu pieejamību bērniem. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad veselības aprūpes pakalpojumus sniedz mājvietā.

Juridiskās atsauces — personāls

- RCD 13. pants — medicīniskā pārbaude
- RCD 17. pants — vispārīgie uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe
- RCD 19. pants — veselības aprūpe
- CRC 24. pants — veselība un veselības aprūpes pakalpojumi

Standarti un rādītāji

28. STANDARTS: nodrošina medicīniskās pārbaudes un veselības novērtējuma, kā arī ar slimību profilaksi saistītu jautājumu pieejamību agrīnā uzņemšanas procesa posmā.

28.1. rādītājs: nepavadītiem bērniem uzreiz pēc viņu ierašanās uzņemšanas centrā būtu jāsniedz informācija par viņu tiesībām saņemt veselības aprūpes pakalpojumus, medicīniskās pārbaudes mērķi un nozīmi, veselības novērtējumu un vakcinācijas programmām.

- **Papildu piezīmes.** Šī informācija būtu jāsniedz atbilstoši standartiem, kas norādīti 1. nodaļā “Nepavadītu bērnu informēšana, līdzdalība un pārstāvība” (sal. ar 2. standartu).

⁽²⁵⁾ ANO Bērnu tiesību komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 6 (2005) par rīcību attiecībā uz nepavadītiem un nošķirtiem bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts, 46.–49. punkts.

28.2. rādītājs: medicīniskā pārbaude un veselības novērtējums būtu jāveic ar nepavadītu bērnu piekrišanu, cik drīz vien iespējams pēc ierašanās uzņemšanas centrā.

- **Papildu piezīmes.** *Ieteicams medicīnisko pārbaudi un veselības novērtējumu veikt ne vēlāk kā septiņu dienu laikā pēc ierašanās.*
- *Veselības novērtējums ietver gan fizisku, gan psiholoģisku novērtējumu.*

28.3. rādītājs: ja vakcinācijas programmas nav daļa no vispārējām obligātajām veselības programmām, būtu jāveic nepieciešamā nepavadītu bērnu vakcinācija.

- **Papildu piezīmes.** *Nepieciešamā vakcinācija jāveic arī tad, ja bērna vakcinācijas programma, iespējams, ir pārtraukta vai nav atbilstoša valstī noteiktajiem standartiem.*

28.4. rādītājs: nepavadītiem bērniem nodrošina viņu vecumam atbilstošu un pietiekamu seksuālās un reproduktīvās veselības informāciju un pakalpojumus.

28.5. rādītājs: nepavadītiem bērniem nodrošina kontracepcijas līdzekļus.

Labā prakse attiecībā uz slimību profilakses jautājumiem agrīnā uzņemšanas procesa posmā

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt nepavadītiem bērniem bezmaksas kontracepcijas līdzekļus.

29. STANDARTS: nodrošina tādas nepieciešamās veselības aprūpes pieejamību, kas ir līdzvērtīga veselības aprūpei, kura pieejama attiecīgās valsts valstspiederīgajiem, ieskaitot profilaktisko, garīgo, fizisko un psihosociālo aprūpi.

29.1. rādītājs: nepavadītiem bērniem ir pieejami visu veidu nepieciešamie veselības aprūpes pakalpojumi.

- **Papildu piezīmes.** *Nodrošinot veselības aprūpi, ja iespējams, būtu jāņem vērā pacienta dzimums (piemēram, pēc pieprasījuma un atkarībā no iespējām jānodrošina piekļuve medicīnas darbiniecēm sievietēm).*

29.2. rādītājs: veselības aprūpes pakalpojumus sniedz kvalificēts medicīniskais personāls.

- **Papildu piezīmes.** *Minētais ietver veselības aprūpes pakalpojumus, ko sniedz uzņemšanas objektos.*

29.3. rādītājs: veselības aprūpe ir pieejama uzņemšanas objektu telpās vai samērīgā attālumā, ko var veikt kājām vai ar sabiedrisko transportu, un vajadzības gadījumā nepavadītus bērnus pavada personāls vai pārstāvis.

- **Papildu piezīmes.** *Papildu skaidrojums par "samērīgu attālumu" (sal. ar 9. nodaļas "Mājoklis" 9.1. apakšdaļu "Atrašanās vieta").*
- *Lai novērtētu, vai bērns ir jāpavada, jākonsultējas ar bērnu un viņa pārstāvi. Ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem bērniem ir tiesības izlemt par konkrētām procedūrām bez pārstāvja piekrišanas, ir jāapsver arī šāda iespēja.*

29.4. rādītājs: nepieciešamā veselības aprūpe, tostarp izrakstītie medikamenti, tiek nodrošināti bez maksas vai tiek ekonomiski kompensēti ar dienasnaudu.

- **Papildu piezīmes.** *Tas nozīmē, ka bez maksas tiek nodrošināts gan transports, lai nokļūtu līdz nepieciešamās veselības aprūpes sniegšanas vietai, gan medikamenti (sal. ar 9. nodaļas "Mājoklis" 9.1. apakšdaļu "Atrašanās vieta" un 8. nodaļas "Pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti" 8.3. apakšdaļu "Dienasnauda").*

29.5. rādītājs: uzņemšanas objektā ir ieviesta izrakstīto zāļu uzglabāšanas un izsniegšanas kārtība.

29.6. rādītājs: ir veikti atbilstoši pasākumi, lai nodrošinātu, ka nepavadīti bērni spēj efektīvi sazināties ar medicīnisko personālu.

- **Papildu piezīmes.** *Tas jo īpaši nozīmē, ka vajadzības gadījumā tiek nodrošināts apmācīts tulks (bez maksas), kurš, ja iespējams, ir tāda paša dzimuma kā bērns.*

29.7. rādītājs: ir veikti pasākumi, lai ārkārtas gadījumos nodrošinātu piekļuvi pirmajai palīdzībai.

- **Papildu piezīmes.** *Vienmēr jābūt pieejamai pirmās palīdzības aptieciņai.*

29.8. rādītājs: neskarot valsts tiesību aktus, nepavadītiem bērniem ir pieejama sava pacienta medicīniskā karte.

- **Papildu piezīmes.** Ja nepavadīti bērni ir devuši skaidru piekrišanu, pacienta medicīnisko karti var nosūtīt no viena medicīnas speciālista citam. Tas attiecas arī uz situācijām, kad bērni pārceļas uz citu objektu vai kad viņiem piemēro Dublinas pārsūtīšanas procedūru.

29.9. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām medicīniskām vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** Šie pasākumi ietver, piemēram, piekļuves nodrošināšanu pediatram, ginekologam vai pirmšdzemdību aprūpei vai nepieciešamo pasākumu nodrošināšanu nepavadītiem bērniem ar invaliditāti.

Labā prakse attiecībā uz veselības aprūpi

Par labu praksi uzskata:

- ✓ apmācīt personālu pirmās palīdzības sniegšanā.

30. STANDARTS: nepavadītiem bērniem, kuriem ir psiholoģiskas grūtības un/vai kuri cietuši no jebkāda veida ļaunprātīgas izmantošanas, nevērības, ekspluatācijas, spīdzināšanas vai cietsirdīgas, necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās, vai kuri cietuši bruņotos konfliktos, nodrošina piekļuvi garīgās veselības aprūpei, rehabilitācijas pakalpojumiem un kvalificētām konsultācijām, izstrādājot un īstenojot SDP attiecībā uz garīgo veselību un psihosociālo atbalstu (MHPSS).

30.1. rādītājs: nepavadītiem bērniem, kuriem vajadzīga garīgās veselības aprūpe, rehabilitācijas pakalpojumi un/vai kvalificētas konsultācijas, šādus pakalpojumus nodrošina klīniskais psihologs, kurš ir pieejams uz vietas uzņemšanas objektā vai ārpus centra.

- **Papildu piezīmes.** Minētais ietver pakalpojumus, ko sniedz personām, kuras cietušas no jebkāda veida ļaunprātīgas izmantošanas, nevērības, ekspluatācijas, vai bruņotos konfliktos cietušiem bērniem. Tas ietver arī pakalpojumus personām, kuras bijušas cilvēku tirdzniecības upuri un pārcietušas (ar dzimumu saistītu) vardarbību, spīdzināšanu vai cita veida psiholoģisku un fizisku vardarbību. Turklāt būtu jānodrošina pakalpojumi bērniem, kuriem ir psiholoģiskas grūtības ilgas gaidīšanas un patvēruma procesa nenoteiktības dēļ. Viņiem šādi pakalpojumi var būt vajadzīgi viņu piederības valstī, ceļā vai uzņēmējā valstī piedzīvotu notikumu dēļ.

30.2. rādītājs: kvalificēts medicīnas personāls sniedz garīgās veselības aprūpes, rehabilitācijas pakalpojumus un/vai kvalificētas konsultācijas.

- **Papildu piezīmes.** Personāls būtu jāapmāca, kā strādāt ar nepavadītiem bērniem, kuriem ir īpašas vajadzības.

Labā prakse attiecībā uz garīgās veselības aprūpi, rehabilitāciju un konsultāciju pakalpojumiem

Par labu praksi uzskata:

- ✓ apsvērt aizsardzības aspektus, piemēram, sociālu atbalstu, saziņu ar ģimeni, pārcelšanās gadījumu skaitu samazināšanu, izmitināšanu mazos mājokļos un brīvā laika pavadīšanas pasākumus, lai novērstu garīgas slimības.

7. Izglītība — sagatavošanas nodarbības un profesionālā apmācība

Levada piezīmes

Pēc iespējas drīzāka piekļuve izglītībai ir pamatelements uzņemšanas posmā, lai palīdzētu nepavadītiem bērniem turpināt dzīvi jaunā valstī. Sagatavošanas nodarbības un profesionālā apmācība rada iespējas sociālajai mijiedarbībai un paradumiem, kas ir vajadzīgi bērnu attīstībai.

Galvenās problēmas saistībā ar piekļuvi izglītībai ir ilgs gaidīšanas laiks, izglītības nošķirtība, valodas barjeras, pielāgotas izglītības programmas un apmācīta personāla trūkums, kultūras atšķirības, piekļuves problēmas, proti, attālumš, informācijas trūkums par šādām iespējām, atbalsta trūkums traumētiem bērniem un profesionālās apmācības iespēju trūkums pusaudžiem.

Var būt izņēmuma situācijas, kad piekļuve izglītības sistēmai un iesaistīšanās tajā īslaicīgi nav iespējama vietēju vai valstisku iemeslu dēļ. Dažkārt vienīgā pieejamā izglītība ir tā, ko sniedz brīvprātīgie un citas ieinteresētās personas (pedagogi, NVO, speciālisti) izmitināšanas objektos. Turklāt var būt situācijas, kad nepavadīti bērni viņu īpašo vajadzību dēļ nevar apmeklēt parastās skolas (piemēram, bērni, kuri ir analfabēti) un ir nepieciešams sagatavot īpašus pasākumus bērniem ar īpašām izglītības vajadzībām.

Nepavadīti bērni visbiežāk nebūs regulāri apmeklējuši skolu pirms viņu ierašanās. Viņiem ir vajadzīgs laiks un kvalificēts atbalsts, lai iejustos jaunā vidē. Viņi var būt pārsnieguši obligāto izglītības vecumu, vai arī mācību iekavēšanas dēļ viņus parasti uzņem zemākās klasēs nekā viņu vienaudžus. Nepavadīti bērni var būt arī traumēti pēc piespiedu izsūtīšanas pieredzes. Sagatavošanas nodarbību mērķis ir veicināt piekļuvi izglītības sistēmai un iesaistīšanos izglītības sistēmā, iepazīstinot bērnus ar uzņēmējas valsts izglītības sistēmu, kultūru un valodu. Sagatavošanas nodarbības būtu jāpielāgo bērnu zināšanu līmenim, iepriekšējais izglītībai un īpašajām vajadzībām. Sagatavošanas nodarbības var nodrošināt uzņemšanas centri vai plašāks iesaistīto dalībnieku, tostarp NVO, tīkls.

Pastāv grūtības saistībā ar tādu nepavadītu bērnu izglītību, kuri ir pārsnieguši obligāto izglītības vecumu, jo īpaši, ja viņi vēl nav sasnieguši vidusskolā vajadzīgo prasmju līmeni. Šādas grūtības rada nepietiekamas valodu prasmes, likšana nepavadītiem bērniem apmeklēt klases, kas paredzētas jaunāka vecuma grupām, un tādu programmu neesamība, kas nodrošina piekļuvi profesionālajai apmācībai.

Profesionālā apmācība un mācekļība var nodrošināt nepavadītiem bērniem atbilstošu vidi, kur viņi var attīstīt savas prasmes iesaistīties darba tirgū. Profesionālā apmācība sniedz iespēju iepazīt uzņēmējas valsts valodu un kultūru un ļauj nepavadītiem bērniem uzņemties atbildību par savu dzīvi. Profesionālā apmācība būtu jāpielāgo nepavadītu bērnu zināšanu līmenim un īpašajām vajadzībām un jānodrošina kopā ar attiecīgās valsts bērniem, lai veicinātu integrācijas procesu. Galvenie šķēršļi ir saistīti ar vispārējām prasībām attiecībā uz piekļuvi profesionālajai apmācībai (piemēram, dokumentiem, kas apliecina izglītības un/vai profesionālās kvalifikācijas iegūšanu izcelsmes valstī) un vietējās valodas zināšanām.

Šai iedaļai ir vairākas apakšiedaļas, kas aptver šādus nepavadītu bērnu izglītošanas, izglītības un profesionālās apmācības aspektus:

- piekļuve izglītības sistēmai un citiem izglītības pasākumiem;
- sagatavošanas nodarbības;
- piekļuve profesionālajai apmācībai.

Katrā apakšiedaļā aplūkoti būtiski attiecīgā temata aspekti, kas papildina cits citu.

Juridiskās atsauces — izglītība

- RCD 14. pants — nepilngadīgo skološana un izglītošana
- RCD 16. pants — profesionālās apmācības

7.1. Piekļuve izglītības sistēmai un citiem izglītības pasākumiem

Standarti un rādītāji

31. STANDARTS: nodrošina efektīvu piekļuvi izglītības sistēmai, ievērojot līdzīgus nosacījumus kā attiecīgās valsts valstspiederīgajiem un ne vēlāk kā trīs mēnešus pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas.

31.1. rādītājs: visiem nepavadītiem bērniem vajadzētu būt pieejamai izglītības sistēmai, ievērojot līdzīgus nosacījumus kā attiecīgās valsts valstspiederīgajiem.

- **Papildu piezīmes.** RCD nosaka, ka DV nodrošina starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, kas ir bērni, piekļuvi izglītības sistēmai, ievērojot līdzīgus nosacījumus kā saviem valstspiederīgajiem, kamēr viņi faktiski nav izraidīti. Pēc uzņemšanas skolā nepavadītiem bērniem jābūt pieejamiem tādiem pašiem pakalpojumiem, kādi pieejami bērniem, kuri ir attiecīgās valsts valstspiederīgie, ņemot vērā nepavadītu bērnu īpašās vajadzības.

31.2. rādītājs: visiem nepavadītiem bērniem, kuri sasnieguši pilngadību, jābūt iespējai turpināt vidējās izglītības apguvi.

- **Papildu piezīmes.** Saskaņā ar RCD 14. panta 1. punktu "dalībvalstis neliedz iespēju iegūt vidējo izglītību tikai tā iemesla dēļ, ka nepilngadīgais kļuvis pilngadīgs". Tāpēc nepavadītiem bērniem, kuri sasnieguši pilngadību, jābūt iespējai turpināt izglītības apguvi pēc obligātās izglītības perioda, kas paredzēts DV tiesību aktos.

31.3. rādītājs: izglītība ir pieejama ārpus uzņemšanas objekta samērīgā attālumā no tā vai uzņemšanas objekta telpās, un vajadzības gadījumā nepavadītus bērnus pavadā personāls vai pārstāvis.

- **Papildu piezīmes.** Transporta izmaksas būtu jākompensē ar dienasnaudu, vai arī jānodrošina organizēts transports.

31.4. rādītājs: nepavadītiem bērniem, kuri apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, ir iespēja piedalīties obligātās valsts skolas ekskursijās.

- **Papildu piezīmes.** Minētais var ietvert iespēju nodrošināšanu nepavadītiem bērniem piedalīties pasākumos bez komandantstundām, kas liedz viņiem to darīt.

32. STANDARTS: nodrošina piekļuvi citiem izglītības pasākumiem, ja piekļuve izglītības sistēmai īslaicīgi nav iespējama ES + valstīs pastāvošo īpašo apstākļu dēļ vai nepavadītu bērnu īpašās situācijas dēļ.

32.1. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi, kuru ietvaros izglītības pakalpojumi tiek sniegti izmitināšanas objektos vai citās piemērotās vietās.

- **Papildu piezīmes.** Ir nodrošināta pietiekama un atbilstoša infrastruktūra, mācību programma un apmācīts personāls izglītības pasākumu īstenošanai.

32.2. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** No nepavadītiem bērniem ar ierobežotām pārvietošanās spējām nevajadzētu gaidīt, ka viņi varēs nokļūt līdz skolām, ejot kājām. Šādos gadījumos būtu jānodrošina alternatīvi izglītības pasākumi (piemēram, mājmācība, transportēšana un pavadīšana) vai piekļuve specializētām izglītības struktūrām.

Labā prakse attiecībā uz piekļuvi izglītības sistēmai un citiem izglītības pasākumiem

Par labu praksi uzskata:

- ✓ sagatavot skolas, tostarp mācību programmas un pedagogus, nepavadītu bērnu uzņemšanai. Tāda pati attieksme kā pret attiecīgās valsts valstspiederīgajiem dažreiz var radīt situāciju, kurā netiek ņemtas vērā nepavadītu bērnu īpašās vajadzības;
- ✓ izstrādāt mehānismus izglītības pieejamības uzraudzībai, datu vākšanai un integrēšanai politikā un praksē valsts līmenī;
- ✓ sadalīt nepavadītus bērnus pa vietējām skolām, lai novērstu segregāciju;
- ✓ iesaistīt pilsonisko sabiedrību, tostarp NVO kā ikdienējās mācīšanās nodrošinātājas, lai veicinātu mijiedarbību ar vietējām kopienām un izpratni par vietējo kultūru un paražām;
- ✓ veicināt attiecīgo iestāžu informētību par pienākumu nodrošināt piekļuvi izglītībai;
- ✓ bērniem ar īpašām vajadzībām paredzēto sistēmu pielāgot nepavadīto bērnu situācijai un īpašajām vajadzībām;
- ✓ sniegt īpašas vadlīnijas un apmācību pedagogiem un izglītības personālam par tādu nepavadītu bērnu apzināšanu, kuri piedzīvojuši traumu;
- ✓ sniegt atbalstu, ņemot vērā konkrētā bērna neaizsargātības elementu apvienojumu;
- ✓ attīstīt iespēju nodrošināt izglītības pasākumus bērnu valodā;
- ✓ nodrošināt nepavadītiem bērniem, kuri apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, iespējas piedalīties ārpuskolas nodarbībās;
- ✓ nodrošināt speciālistu konsultācijas un psiholoģisku atbalstu traumētiem nepavadītiem bērniem skolu sistēmā.

7.2. Sagatavošanas nodarbības

Standarti un rādītāji

33. STANDARTS: nodrošina piekļuvi izglītības sistēmai un līdzdalību tajā.

33.1. rādītājs: visiem nepavadītiem bērniem jābūt iespējai vajadzības gadījumā apmeklēt iekšējas vai ārējas sagatavošanas nodarbības, tostarp valodu kursus, lai veicinātu viņu piekļuvi izglītības sistēmai un līdzdalību tajā.

- **Papildu piezīmes.** *Nepavadītiem bērniem ir vajadzīgs (dažreiz pastāvīgs) atbalsts, lai viņi iepazītu izglītības sistēmu un apgūtu prasmes un zināšanas, kas vajadzīgas, lai aktīvi piedalītos parastajās nodarbībās.*

33.2. rādītājs: ir ieviesti iekšēji vai ārēji pasākumi, tostarp infrastruktūra, mācību programma un apmācīts personāls, lai nodrošinātu efektīvas sagatavošanas nodarbības atbilstoši bērnu vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** *Īpaša uzmanība būtu jāpievērš resursiem, kas vajadzīgi sagatavošanas nodarbību efektīvai īstenošanai.*

Labā prakse attiecībā uz sagatavošanas nodarbībām

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt intensīvos valodu kursus atbilstoši nepavadītu bērnu vajadzībām, brieduma pakāpei un kultūras piederībai;
- ✓ nodrošināt vadlīnijas un kritērijus nepavadītu bērnu prasmju un iepriekšējās izglītības novērtēšanai pirms viņu uzņemšanas skolā;
- ✓ veicināt iekšējo un ārējo skolotāju un pedagogu informētību par nepavadītu bērnu īpašajām vajadzībām un izcelsmi.

7.3. Piekļuve profesionālajai apmācībai

Standarti un rādītāji

34. STANDARTS: nodrošina piekļuvi profesionālajai apmācībai, kad tiek uzskatīts, ka tradicionālās nodarbības nav bērna interesēs.

34.1. rādītājs: nepavadītiem bērniem jābūt pieejamai profesionālajai apmācībai neatkarīgi no viņu iepriekšējās izglītības atzišanas.

- **Papildu piezīmes.** RCD ir noteikts, ka “dalībvalstis var dot pieteikuma iesniedzējiem iespējas uz profesionālo apmācību neatkarīgi no tā, vai viņiem ir atļauts iesaistīties darba tirgū”. Šī iespēja būtu jāņem vērā, ja pēc apspriešanās ar nepavadītajiem bērniem un pārstāvi tiek secināts, ka bērniem ir citas intereses, kas atšķiras no viņu iepriekš apgūtās izglītības.

34.2. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** Piemēram, no nepavadītiem bērniem ar ievērojami ierobežotām pārvietošanās spējām nevajadzētu gaidīt, ka viņi varēs nokļūt līdz profesionālās apmācības apgūšanas vietai, ejot kājām. Šādos gadījumos būtu jānodrošina alternatīvi profesionālās apmācības pasākumi.

Labā prakse attiecībā uz profesionālo apmācību

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt elastīgu profesionālo apmācību, kas ietver valodu kursus un kultūras orientāciju un ir pielāgota nepavadītu bērnu īpašajām vajadzībām;
- ✓ nodrošināt darbaudzināšanas programmas, ko vada studenti/darbinieki no dažādām jomām un kas palīdz nepavadītiem bērniem apgūt īpašas prasmes;
- ✓ paredzēt mācekļības posmus dažādās jomās, kuri palīdz nepavadītiem bērniem izlemt, par ko viņi vēlas kļūt;
- ✓ iesaistīt specializētas NVO.

8. Pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti

Levada piezīmes

Pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti ir materiālo uzņemšanas apstākļu būtiska daļa.

Šajā iedaļā ietvertie standarti būtu jāņem vērā neatkarīgi no tā, vai nepavadīti bērni ir nodrošināti ar pārtiku, apģērbu un citiem nepārtikas priekšmetiem natūrā vai finansiālu pabalstu vai talonu veidā. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja ES + valstis izvēlas piešķirt nepavadītiem bērniem finansiālu pabalstu pārtikas, apģērba un citu nepārtikas priekšmetu izmaksu segšanai, pabalstam vajadzētu būt pietiekamam, lai nepavadīti bērni varētu iegādāties pārtiku, apģērbu un citus nepārtikas priekšmetus, kas atbilst šajā iedaļā uzskaitītajiem standartiem. Tas neattiecas uz situācijām, kad nepavadītiem bērniem jau ir pietiekami daudz apģērba vai citu nepārtikas priekšmetu, kas atbilst šajā iedaļā ietvertajiem standartiem, un tāpēc nav vajadzības pēc papildu priekšmetiem.

Termins “pārtika” šajā iedaļā attiecas uz pārtiku un bezalkoholiskajiem dzērieniem. Termins “apģērbs” šajā iedaļā attiecas uz apģērbiem un apaviem. Termins “nepārtikas priekšmeti” attiecas uz būtiskiem mājāsaimniecības priekšmetiem, kas nav pārtika, ietverot, piemēram, personiskās higiēnas priekšmetus, tīrīšanas un veļas mazgāšanas līdzekļus, gultas veļu, kā arī dvieļus. Arī skolas piederumi ir nepārtikas priekšmeti.

Nepārtikas priekšmeti vienmēr būtu jānodrošina, ņemot vērā nepavadītu bērnu personīgo situāciju. Konkrēti, lemjot par piešķiramo nepārtikas priekšmetu sortimentu un daudzumu, būtu jāņem vērā attiecīgā bērna personiskās vajadzības.

RCD nav tieši norādīta dienasnaudas specifika un mērķis. Tomēr nepavadītu bērnu vajadzību apmierināšanas kontekstā šim jēdzienam ir būtiska nozīme. Dienasnauda sedz citas būtiskas nepavadītu bērnu vajadzības, kas ir minētas RCD un nav saistītas ar pārtiku un apģērbu (šīm vajadzībām tiek piešķirts finansiāls pabalsts, ja tās netiek nodrošinātas natūrā vai talonu veidā).

Šajā dokumentā jēdziens “dienasnauda” būtu jāsaprot kā pabalsts, kam ir trīs dažādi mērķi, proti:

- sniegt nepavadītiem bērniem iespēju sasniegt iztikas minimuma līmeni, kas pārsniedz pamatvajadzības pēc mājokļa, pārtikas un apģērba;
- nodrošināt nepavadītiem bērniem minimālo standartu līdzdalībai tās ES + valsts sociālajā un kultūras dzīvē, kurā viņi dzīvo; un
- ļaut nepavadītiem bērniem izjust zināmu neatkarību.

Šajās vadlīnijās “dienasnauda” ir vismaz naudas pabalsts, kuru nepavadītiem bērniem piešķir neprecizētām vajadzībām un ar kuru viņi var brīvi rīkoties (kabatas nauda). Gadījumos, kad konkrēti nepārtikas priekšmeti vai citas papildu vajadzības netiek nodrošinātas natūrā vai talonu veidā, aprēķinot nepavadītiem bērniem piešķiramās dienasnaudas summu, papildus varētu ņemt vērā arī to izmaksas.

Pabalstu (kabatas naudas) piešķiršanas pamatā ir apsvērumi, ka cilvēka cienīgs dzīves līmenis ir sasniedzams vienīgi tad, ja nepavadīti bērni zināmā mērā ir finansiāli neatkarīgi. Citiem vārdiem sakot, vismaz daļa no nepavadītiem bērniem nodrošināmā pabalsta nebūtu jāpiešķir konkrētām vajadzībām, bet jāatstāj nepavadītu bērnu rīcībā, ļaujot viņiem ar to brīvi rīkoties saskaņā ar personīgajām vajadzībām un izvēli. Tomēr tas, cik cieša uzraudzība un palīdzība bērnam ir vajadzīga pabalstu pārvaldībā, ir atkarīgs no nepavadītā bērna vecuma un brieduma (sal. ar 4. nodaļu “Ikdienu aprūpe”).

Ņemot vērā atšķirīgo dzīves līmeni un dzīves dārdzību ES + valstīs, ar standartu noteikšanu attiecībā uz dienasnaudu nav mēģināts noteikt precīzu dienasnaudas summu, kas būtu jāpiešķir nepavadītiem bērniem. Neatkarīgi no metodes, kas tiek izmantota dienasnaudas aprēķināšanā, tai vienmēr būtu jāsasniedz iepriekš minētie trīs mērķi.

Juridiskās atsauces — pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti

- RCD 2. panta g) punkts — materiālo uzņemšanas apstākļu definīcija
- RCD 18. pants — uzņemšanas materiālo nosacījumu veidi

Standarti un rādītāji

8.1. Pārtika

35. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pieejama pietiekama un atbilstoša pārtika.

35.1. rādītājs: tiek ievēroti pārtikas nekaitīguma standarti.

- **Papildu piezīmes.** Saskaņā ar pārtikas nekaitīguma sistēmām piemērojamo riska analīzes un kritisko kontrolpunktu noteikšanas (HACCP) ⁽²⁶⁾ pieeju, ko izstrādājusi Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (FAO), mājokļa, jo īpaši virtuves telpu, sanitārā stāvokļa uzturēšanā būtu jāievēro drīzāk preventīva, nevis korektīva pieeja. Saskaņā ar šo standartu būtu jānodrošina virtuves telpu tīrība, jo tīrības trūkums var apdraudēt vispārējo veselību izmitināšanas objektā.
- Pārtikas nekaitīguma standarti attiecībā uz sanitārijas infrastruktūru un vispārējiem tīrības standartiem virtuvēs būtu jāievēro arī tad, kad nepavadīti bērni gatavo ēdienu sev.

35.2. rādītājs: tiek pasniegtas vismaz piecas maltītes dienā, turklāt vismaz vienā maltītē ēdiens ir termiski apstrādāts un to pasniedz siltu.

- **Papildu piezīmes.** “Maltīti” definē kā termiski apstrādātu, aukstu vai siltu ēdienu un kā mazākas uzkodas vai augļus. Maltītes nav obligāti jāsadala pa piecām pasniegšanas reizēm dienā.

35.3. rādītājs: maltīšu pasniegšanā būtu jāņem vērā nepavadītu bērnu dienas režīms.

- **Papildu piezīmes.** Tas var nozīmēt, ka nepavadītiem bērniem nodrošina iespēju saņemt atsevišķi termiski apstrādātas vai atkārtoti uzsildītas maltītes, ja, piemēram, bērni iet uz skolu, darbu un/vai piedalās brīvā laika pavadīšanas pasākumos un tāpēc izlaiž regulārās ēdienreizes.

35.4. rādītājs: maltītes nodrošina līdzsvarotu un daudzveidīgu uzturu.

- **Papildu piezīmes.** Maltīšu sastāvs ir daudzveidīgs, piemēram, to pamatā ir graudaugi, maize un rīsi, augļi un dārzeņi, piens, piena produkti, gaļa, olas, zivis.

35.5. rādītājs: nepavadīti bērni tiek informēti par maltīšu sastāvu.

- **Papildu piezīmes.** Informāciju varētu nodrošināt vispārēji (ar etiķetēm utt.) vai pēc pieprasījuma.

35.6. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām uztura vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** Piemēram, būtu jāņem vērā īpaši pasākumi attiecībā uz nepavadītiem bērniem, kuriem ir konkrētas slimības un pārtikas alerģijas.

35.7. rādītājs: tiek ņemti vērā īpašu grupu ēšanas paradumi un uztura ierobežojumi.

- **Papildu piezīmes.** Pie “īpašām grupām” pieder nepavadīti bērni ar īpašu reliģisko un/vai kultūras piederību, kā arī bērni, kas ir veģetārieši/vegāni.
- ES + valstīm, kas izvēlas piešķirt nepavadītiem bērniem finansiālu pabalstu vai talonus pārtikas izmaksu segšanai, ir jānodrošina, ka nepavadītiem bērniem ar īpašiem ēšanas paradumiem un uztura ierobežojumiem tiek piešķirti papildu pabalsti vai taloni bērna īpašās vajadzības apmierināšanai.

Labā prakse attiecībā uz pārtikas nodrošināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ atļaut nepavadītiem bērniem gatavot sev ēdienu pašiem, ja tas ir iespējams un atbilstoši, ņemot vērā, ka bērni ir pietiekami veci, viņi zina, kā pagatavot sev ēdienu, un ka tas veicina viņu neatkarību un palielina sajūtu, ka tā ir normāla situācija/mājas sajūtu;
- ✓ konsultēties ar nepavadītiem bērniem par ēdienkarti un ēdiena gatavošanu.

⁽²⁶⁾ Pārtikas un lauksaimniecības organizācija, *Riska analīzes un kritisko kontrolpunktu noteikšanas (HACCP) sistēma*, 1997.

36. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem visu diennakti ir pieejams dzeramais ūdens.

36.1. rādītājs: katram bērnam tiek nodrošināti vismaz 2,5 litri ūdens dienā, turklāt tiek ņemtas vērā personiskās fizioloģiskās vajadzības un klimats.

- **Papildu piezīmes.** Sīkāka informācija par minimālo dzeramā ūdens daudzumu dienā ir pieejama Sphere projektā izstrādātajos standartos ⁽²⁷⁾.

Alternatīvi rādītāji attiecībā uz piekļuvi dzeramajam ūdenim:

36.2. a) rādītājs: mājokļa infrastruktūra ir piemērota dzeramā ūdens apgādei, **VAI**

36.2. b) rādītājs: atbilstošas infrastruktūras trūkuma gadījumā dzeramais ūdens tiek izdalīts.

- **Papildu piezīmes.** Attiecīgos gadījumos nepavadīti bērni būtu jāinformē par krāna ūdens kā dzeramā ūdens nekaitīgumu.

Labā prakse attiecībā uz dzērienu nodrošināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt siltus dzērienus papildus dzeramajam ūdenim.

8.2. Apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti

37. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pietiekams apģērbs.

37.1. rādītājs: nepavadīti bērni tiek nodrošināti ar apģērbu pēc iespējas drīzāk.

- **Papildu piezīmes.** Dažu stundu laikā pēc izmitināšanas objekta iedalīšanas nepavadītiem bērniem jābūt apģērbtiem vismaz pamata (pagaidu) apģērbā, kas ļauj brīvi pārvietoties visās piekļūstamajās zonās (gan iekštelpās, gan ārpusē), kas paredzētas bērniem.

37.2. rādītājs: nepavadītiem bērniem ir pietiekami daudz apakšveļas nedēļai, lai iztiktu bez veļas mazgāšanas.

- **Papildu piezīmes.** Būtu jāuzskata, ka iepriekš minētais daudzums ir vismaz astoņi apakšveļas komplekti.

37.3. rādītājs: nepavadītiem bērniem ir vismaz minimālais apģērba gabalu skaits.

- **Papildu piezīmes.** Būtu jāuzskata, ka iepriekš minētais skaits ir vismaz pieci otrās kārtas apģērba gabali ķermeņa augšdaļai (piemēram, T-krakls, krakls, blūze), vismaz trīs apģērba gabali ķermeņa apakšdaļai (bikses, svārki, šorti), vismaz trīs tādi apģērba gabali kā jaka ar kapuci, džemperis vai žakete un divi naktsveļas komplekti.

37.4. rādītājs: nepavadītiem bērniem ir vismaz divi dažādi apavu pāri.

- **Papildu piezīmes.** Tie varētu būt viens mājas apavu pāris un viens ielas apavu pāris.

37.5. rādītājs: ja kāds apģērba gabals ir novalkāts un kļuvis nelietojams, pastāv standartizēta kārtība, lai to samainītu pret citu apģērba gabalu.

37.6. rādītājs: nepavadītiem bērniem ar zīdaiņiem vai maziem bērniem ir pietiekams apģērba daudzums viņu bērniem, lai vienu nedēļu varētu iztikēt bez veļas mazgāšanas.

Labā prakse attiecībā uz pietiekama apģērba nodrošināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ vairīties no visu nepavadīto bērnu izskata “vienādošanas” (ja apģērbs tiek nodrošināts natūrā), jo tas palīdz novērst stigmatizēšanu;
- ✓ izveidot ziedotu apģērbu noliktavu un nodibināt sakarus ar (humānās palīdzības) NVO, lai iegūtu un izdalītu lietotus apģērbus;
- ✓ nodrošināt nepavadītiem bērniem iespēju pašiem pirkt apģērbu, tādējādi mācoties tērēt naudu.

⁽²⁷⁾ Sal. ar Pasaules Veselības organizācijas publikāciju *How much water is needed in emergencies?*, 2013.

38. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir atbilstošs apģērbs.

38.1. rādītājs: apģērbs ir pietiekami piemērots nepavadītiem bērniem izmēra ziņā.

- **Papildu piezīmes.** *Tas arī nozīmē, ka jābūt standartizētam veidam, kā nepavadīti bērni saņem jaunu apģērbu, kad iepriekšējais viņiem kļuvis par mazu.*

38.2. rādītājs: apģērbs ir pietiekami labā stāvoklī un ir atbilstošs, ņemot vērā uzņēmējvalsts sabiedrībā valdošo standartu un bērnu izcelsmi.

- **Papildu piezīmes.** *Apģērbam (izņemot veļu) nav jābūt jaunam, bet tam vajadzētu būt labā stāvoklī.*

38.3. rādītājs: ir pieejams atbilstošs sezonas apģērbs.

- **Papildu piezīmes.** *Tas nozīmē, piemēram, ka nepavadītiem bērniem vajadzības gadījumā vajadzētu būt ziemas mētelim/jakai, cimdiem, ziemas cepurei, cepurei, ziemas šallei, ziemas apaviem.*

38.4. rādītājs: tiek nodrošināts pietiekams apģērbs, lai piedalītos skolas ekskursijās un ārpuskolas pasākumos.

Laba prakse attiecībā uz atbilstoša apģērba nodrošināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ pēc pieprasījuma piedāvāt meitenēm vismaz vienu papildu sejas aizsegu kā daļu no viņām nodrošinātā apģērba komplekta.

39. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pieejami pietiekami un atbilstoši personīgās higiēnas priekšmeti.

39.1. rādītājs: ir saraksts, kurā ir norādīts, kāda veida personīgās higiēnas priekšmeti un kādā daudzumā pienākas konkrēta vecuma un dzimuma bērniem.

- **Papildu piezīmes.** *Nepavadīti bērni tiek skaidri informēti par šo sarakstu.*

39.2. rādītājs: nepieciešamie personīgās higiēnas priekšmeti tiek nodoti bērnu rīcībā, tos regulāri izdalot natūrā uz vienu personu vai piešķirot dienasnaudu to iegādei.

- **Papildu piezīmes.** *Personīgās tīrības un higiēnas uzturēšanas un infekcijas slimību profilakses nolūkā bērnu rīcībā būtu jābūt galvenajiem personīgās higiēnas priekšmetiem. Tiem vajadzētu būt, piemēram, zobu birstei, zobu pastai, tualetes papīram, ziepēm, šampūnam, skuveklim/skūšanās putām un higiēniskajām paketēm. Bērniem ar zīdaiņiem sortimentā būtu jāiekļauj autiņbikšītes un citi zīdaiņu aprūpei nepieciešami priekšmeti.*

40. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pieejami citi būtiski nepārtikas priekšmeti.

40.1. rādītājs: pietiekamā daudzumā tiek nodrošināta gultas veļa un dvieļi.

- **Papildu piezīmes.** *Ja nepavadīti bērni ir paši atbildīgi par savas gultas veļas mazgāšanu, nodrošina vismaz divus veļas komplektus.*

40.2. rādītājs: ja nepavadīti bērni paši ir atbildīgi par sava apģērba mazgāšanu, viņiem ir pieejams veļas pulveris.

40.3. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** *Piemēram, nepavadītiem bērniem, kuriem ir fiziska invaliditāte vai kuri atveseļojas pēc traumām vai ārstēšanas, var nodrošināt kruķus, ratiņkrēslu vai citu medicīnisku aprīkojumu, ja to nav iespējams iegūt citur (citās iestādēs, piemēram, sabiedrības veselības sistēmā). Nepavadītiem bērniem, kuriem ir vajadzīga redzes korekcija, jābūt pieejamām brillēm vai kontaktlēcām. Nepavadītiem bērniem ar zīdaiņiem jābūt pieejamiem funkcionāliem bērnu ratiņiem. Maziem bērniem jābūt pieejamām rotaļlietām, kas ir labā stāvoklī un ir pielāgotas bērna vecumam.*

Laba prakse attiecībā uz citu būtisku nepārtikas priekšmetu pieejamības nodrošināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ vajadzības gadījumā nodrošināt bērniem piekļuvi gludināšanas piederumiem un matu fēnam.

41. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadīti bērni, kas apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, tiek apgādāti ar atbilstošu apģērbu un skolas piederumiem, kas viņiem ļautu pilnvērtīgi piedalīties visās izglītojošajās nodarbībās.

41.1. rādītājs: nepavadītiem bērniem, kas apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, tiek nodrošināts skolas nodarbībām piemērots apģērbs.

- **Papildu piezīmes.** *Tas varētu ietvert skolas formu, ja tā ir obligāta, kā arī sporta tērpu un apavus.*

41.2. rādītājs: nepavadīti bērni, kas apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, bez maksas saņem skolas somu (mugursomu vai cita veida somu) un visus skolai vajadzīgos priekšmetus.

- **Papildu piezīmes.** *Papildus mācību grāmatām un citiem priekšmetiem, kas vajadzīgi parastās mācību programmas apguvei, skolas piederumi var būt arī profesionālajai apmācībai nepieciešamie priekšmeti.*

41.3. rādītājs: tiek nodrošināts pietiekams apģērbs, lai piedalītos skolas ekskursijās un ārpuskolas pasākumos.

8.3. Dienasnauda

42. STANDARTS: nodrošina, ka tiek piešķirta atbilstoša dienasnauda.

42.1. rādītājs: pastāv skaidra dienasnaudas apmēra definīcija.

42.2. rādītājs: ir skaidri noteikta dienasnaudas aprēķina metode.

- **Papildu piezīmes.** *“Noteikta” nozīmē, ka ir aprakstīti elementi, kas tiek ņemti vērā, nosakot dienasnaudas summu, un faktori, kas tiek ņemti vērā, novērtējot ar katru elementu saistīto summu.*

42.3. rādītājs: dienasnauda tiek nodota nepavadītu bērnu rīcībā (kabatas nauda).

- **Papildu piezīmes.** *Dienasnaudu, kas tiek nodota nepavadītu bērnu rīcībā, nevar piešķirt natūrā. Faktiskā summa būtu jānosaka, ņemot vērā valsts kontekstu. To nosakot, būtu jāņem vērā papildu vajadzības, kas pārsniedz pamatvajadzības, piemēram, individuāli izvēlētas preces vai pakalpojumi (kultūras pasākumi, saldumi, spēles, iziešana sabiedrībā utt.).*
- *Tas, kā nauda ir piešķirama nepavadītiem bērniem, būtu jānovērtē katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā nepavadīto bērnu vajadzību pēc uzraudzības un palīdzības kabatas naudas tērēšanā vai krāšanā (sal. ar 4. nodaļu “Ikdienas aprūpe”).*

42.4. rādītājs: nosakot dienasnaudas summu, tiek ņemti vērā arī vismaz šādi izdevumi, ja tie netiek nodrošināti natūrā: komunikācija un informācija, skolas piederumi, personīgā higiēna un ķermeņa kopšana, brīvā laika pavadīšanas pasākumi un ceļa izdevumi, ja tie ir saistīti ar nokļūšanu līdz veselības aprūpes iestādei un medikamentu iegādi, patvēruma procedūru un juridisko palīdzību un to bērnu izglītību, kuri apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus.

- **Papildu piezīmes.** *Attiecībā uz skolas piederumu, personīgās higiēnas priekšmetu un ķermeņa kopšanas līdzekļu nodrošināšanu natūrā (sal. ar 39. un 41. standartu, kā arī 6. nodaļas “Veselības aprūpe” 29. standartu).*

42.5. rādītājs: dienasnauda tiek nodrošināta regulāri un ne retāk kā reizi mēnesī.

- **Papildu piezīmes.** *Nodrošināšanas regularitāte būtu jānosaka atkarībā no pabalsta mērķa (ja tas ir precizēts), summas un izraudzītā nodrošināšanas veida. Vienmēr būtu jānodrošina pārredzamība.*

Labā prakse attiecībā uz dienasnaudas nodrošināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ aprēķinot piešķiramās dienasnaudas summu, ņemt vērā nepavadītu bērnu individuālo situāciju (piemēram, vecumu/ģimenes sastāvu);
- ✓ izsniegt dienasnaudu pirms tās tērēšanai paredzētā perioda;
- ✓ piešķirt dienasnaudu par tādu summu, kas ir vienāda ar to, kuru piešķir bērniem, kas izmanto vispārējos pakalpojumus;
- ✓ pārskaitīt dienasnaudu uz bankas kontu, lai izvairītos no lielām skaidras naudas summām.

9. Mājoklis

levada piezīmes

Šajā iedaļā ir vairākas apakšiedaļas, kas veltītas šādiem mājokļa aspektiem:

- atrašanās vieta;
- izmitināšanas objekta infrastruktūra;
- izmitināšanas objekta drošība;
- koplietošanas telpas;
- sanitārija;
- uzturēšana;
- komunikācijas aprīkojums un pakalpojumi.

Katrā apakšiedaļā ir aplūkoti būtiski izmitināšanas objektu aspekti, kas papildina cits citu.

ES + valstis var brīvi izvēlēties starp dažādiem izmitināšanas veidiem, kas tiek nodrošināti nepavadītiem bērniem, ar noteikumu, ka tiek ņemtas vērā nepavadītu bērnu īpašās uzņemšanas vajadzības. Klāsts var būt dažāds, sākot ar izmitināšanas centriem un beidzot ar alternatīviem izmitināšanas veidiem, ietverot aprūpi audžuģimenē, izmitināšanu privātmājās, dzīvokļos vai citās telpās, kas pielāgotas bērnu izmitināšanai ⁽²⁸⁾.

Vienlaikus ES + valstu prakse atspoguļo dažādu izmitināšanas veidu izmantošanu atkarībā no patvēruma procedūras posma, ietverot, piemēram, tranzīta centrus, pirmos/sākotnējos uzņemšanas centrus vai īpašus uzņemšanas objektus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem Dublinas procedūrā. Telpu funkcija attiecīgi var atšķirties atkarībā no tā, cik ilgi starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem paredzēts tajās uzturēties. Tāpēc dažu šajā iedaļā iekļauto standartu un rādītāju piemērojama var būt atkarīga no izvēlēta izmitināšanas veida un nolūka (piemēram, nepavadītu bērnu ilgtermiņa vai īstermiņa uzturēšanās). Ja kāds standarts attiecas tikai uz konkrētu izmitināšanas veidu, tas ir norādīts.

Juridiskās atsauces — mājoklis

- RCD 17. pants — vispārīgie uzņemšanas nosacījumi un veselības aprūpe
- RCD 18. panta 1. punkts — uzņemšanas materiālo nosacījumu veidi

9.1. Atrašanās vieta

levada piezīmes

Šajā iedaļā iekļautie standarti un rādītāji attiecas uz telpu atrašanās vietu attiecībā pret vidi. Mājokļa atrašanās vieta lielā mērā ietekmē citus uzņemšanas sistēmas aspektus, tostarp piekļuves iespējas attiecīgiem pakalpojumiem (piemēram, izglītības pakalpojumiem, veselības aprūpes pakalpojumiem, juridiskajai palīdzībai vai ar patvēruma procedūras dažādiem posmiem saistītajiem pakalpojumiem), un vēl vairāk tā ietekmē integrācijas iespējas un izredzes. Tāpēc šajā iedaļā iekļautie standarti un rādītāji ir cieši saistīti ar nākamajās iedaļās iekļautajiem standartiem un rādītājiem. Tas nozīmē, ka lēmums par mājokļa atrašanās vietas izvēli būtu jāpieņem, pilnīgi ņemot vērā citus uzņemšanas apstākļu aspektus, kas aplūkoti dažādās šā dokumenta iedaļās.

Vienlaikus dažu šajā iedaļā izmantoto rādītāju (piemēram, kuru pamatā ir brieduma līmeņa novērtējums — kas ir “samērīgs attālumš, ejot kājām”, “atbilstošš brauciena ilgums” vai “organizēta transporta kustības regularitāte”) definīcija būtu atkarīga no piekļūstamā pakalpojuma veida un no tā, cik bieži šim pakalpojumam jāpiekļūst. Piemēram, ja nepavadītiem bērniem jānokļūst skolā, piekļuvei jābūt iespējamai katru dienu un braucienam vajadzētu būt īsam. Savukārt ceļā pavadītais laiks, lai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam atvieglotu piedalīšanos personīgajā intervijā, varētu būt ilgāks, jo īpaši, ja transportu nodrošina atbildīgā iestāde.

Ir vispāratzīts, ka izmitināšanas objektiem būtu jāatrodas teritorijās, ko paredzēts izmantot kā dzīvojamus rajonus.

⁽²⁸⁾ Sal. ar Eiropas Aizbildnības iestāžu tīkla (ENGI) projektu *Alternative Family Care (ALFACA)*.

Standarti un rādītāji

43. STANDARTS: nodrošina efektīvu ģeogrāfisku piekļuvi attiecīgiem pakalpojumiem, piemēram, sabiedriskajiem pakalpojumiem, skolām, veselības aprūpei, sociālajai un juridiskajai palīdzībai, ikdienas preču veikalam, veļas mazgātavai un brīvā laika pavadīšanas pasākumiem.

43.1. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** Piemēram, no nepavadītiem bērniem ar ievērojami ierobežotām pārvietošanās spējām nevajadzētu gaidīt, ka viņi piekļūs attiecīgiem pakalpojumiem, ejot kājām. Būtu jāņem vērā arī nepavadītu bērnu vecums un briedums. Šādos gadījumos būtu jānodrošina alternatīvas iespējas.

Alternatīvi rādītāji attiecībā uz ģeogrāfiskās piekļūstamības nodrošināšanu

43.1. a) rādītājs: attiecīgiem pakalpojumi tiek nodrošināti izmitināšanas objektā, **VAI**

- **43.1. b) rādītājs:** izmitināšanas objekts atrodas samērīgā attālumā līdz attiecīgiem pakalpojumiem, ejot kājām, un pieejamā infrastruktūra ir gājējiem droša, **VAI**

Papildu piezīmes. Šis rādītājs būtu jāizstrādā attiecībā uz konkrētu maksimālu attālumu, ņemot vērā valsts kontekstu un vidi, piemēram, vai ir pieejams gājēju celiņš, vai apvidus nav ļoti paugurains utt., piemēram, ne vairāk kā 3 km līdz sabiedriskajiem pakalpojumiem kopumā un 2 km līdz veselības aprūpes iestādēm un skolai.

- **43.1. c) rādītājs:** attiecīgajiem pakalpojumiem var piekļūt, izmantojot sabiedrisko transportu, un brauciena ilgums ir samērīgs.

Papildu piezīmes. Novērtējot, vai brauciena ilgums ir samērīgs, būtu jāņem vērā piekļūstamā pakalpojuma veids un tas, cik regulāri nepavadītiem bērniem šis pakalpojums jāizmanto (piemēram, cik ilgā laikā nepavadīti bērni ar sabiedrisko transportu var nokļūt skolā vai cik ilgs laiks jāpavada ceļā uz personīgo interviju). Turklāt būtu jāņem vērā sabiedriskā transporta kustības regularitāte, t. i., vai nepavadīti bērni var efektīvi izmantot šo pakalpojumu drošam atpakaļbraucienam. Ar piekļūstamību, izmantojot sabiedrisko transportu, būtu jāsaprot transporta izmaksu atlīdzināšana vai transporta nodrošināšana bez maksas vismaz šādām vajadzībām: veselības aprūpe un medikamentu iegāde, patvēruma procedūra un juridiskā palīdzība un nepavadītu bērnu, kas apmeklē skolu un profesionālo apmācību, izglītība.

VAI

43.1. d) rādītājs: attiecīgajiem pakalpojumiem var piekļūt, izmantojot organizētu transportu, ko nodrošina ES + valsts.

- **Papildu piezīmes.** Transporta nodrošināšanas kārtība būtu jāprecizē, norādot ES + valsts nodrošinātā transporta kustības regularitāti.

Labā prakse attiecībā uz mājokļa atrašanās vietu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ noteikt mājokļa atrašanās vietu ar mērķi izmitināt nepavadītus bērnus ilgākā termiņā tā, lai nodrošinātu viņu un vietējo iedzīvotāju mijdarbošanās iespēju, kas palīdzētu izvairīties no izolācijas un ilgākā termiņā sekmētu integrāciju;
- ✓ ierobežot (vienvirziena) brauciena ar sabiedrisko transportu ilgumu līdz ne vairāk kā 45 minūtēm nokļūšanai uz skolu vai profesionālo apmācību;
- ✓ izmitināšanas objekta atrašanās vietas noteikšanā iesaistīt vietējos iedzīvotājus.

9.2. Infrastruktūra

Ievada piezīmes

Uz šajā iedaļā minētajiem standartiem un rādītājiem attiecas šādas definīcijas:

- “(guļam-)istaba” ir atsevišķa istaba ar četrām sienām, aizveramām durvīm, atveramu logu un griestiem. Izmitināšanas centros un citos kopīgos mājokļos ar “guļamistabām” vienmēr būtu jāsaprot aizslēdzamas istabas, kas ir pieejamas personālam;
- “ģimenes locekļi” būtu jādefinē saskaņā ar RCD 2. panta c) punktu.

Standarti un rādītāji

44. STANDARTS: nodrošina pietiekamu platību kopīgu mājokļu guļamistabās.

44.1. rādītājs: katram nepavadītam bērnam tiek nodrošināta minimālā platība 4 m² uz personu.

- **Papildu piezīmes.** Šo rādītāju var precizēt sīkāk atkarībā no tā, vai istabā izmitina nepavadītus bērnus, kas nav radnieki vai ģimenes locekļi. Var ņemt vērā arī vecumu, piemēram, izmitinot nepilngadīgu māti kopā ar viņas mazajiem bērniem. Atsaucei var izmantot valsts tiesību aktus, kuros ir noteikta minimālā dzīvojamā platība uz personu, ja tāda ir paredzēta.

44.2. rādītājs: uz minimālo platību 4 m² uz personu tiek nodrošināts telpas augstums vismaz 2,10 m.

44.3. rādītājs: guļamistabā ir pietiekami daudz vietas, lai varētu novietot vienu gultu un vienu skapi.

45. STANDARTS: nodrošina bērnu tiesību uz privātumu un drošību ievērošanu kopīgos mājokļos.

45.1. rādītājs: vienā guļamistabā izmitina ne vairāk kā četrus bērnus.

45.2. rādītājs: katra dzimuma nepavadītiem bērniem ir atsevišķas guļamistabas, un pretējā dzimuma bērniem nav iespējams tām piekļūt.

45.3. rādītājs: būtu jānodrošina piekļuves ierobežošana, ierīkojot mājokļus atsevišķi no pieaugušajiem.

- **Papildu piezīmes.** Pieaugušie var apmeklēt objektus, kuros izmitināti nepavadīti bērni, apmeklējumiem paredzētajā laikā, ja apmeklējums pirms tam ir saskaņots ar personālu un attiecīgajiem nepavadītajiem bērniem.

45.4. rādītājs: ir paredzēta istaba, kurā ir radīti privāti apstākļi (telpās vai ārpus telpām), lai tiktos ar pārstāvi, juridiskās palīdzības sniedzējiem, sociālajiem darbiniekiem vai citiem attiecīgiem dalībniekiem, un tā vajadzības gadījumā ir pieejama nepavadītiem bērniem.

Labā prakse attiecībā uz nepavadītu bērnu privātuma nodrošināšanu

Par labu praksi uzskata:

- ✓ starp gultām atstāt minimālo eju vismaz 90 cm platumā, lai nodrošinātu privātumu;
- ✓ piešķirt bērniem personīgo atslēgu no viņu guļamistabas. Tādējādi tiek palielināta to bērnu drošība, kuri var būt pakļauti lielākam ar dzimumu saistītas vardarbības riskam, neietekmējot uzņemšanas objekta drošības apsvērumus.

46. STANDARTS: nodrošina, ka mājoklis ir pietiekami mēbelēts.

46.1. rādītājs: katrā guļamistabā ir vismaz šādas mēbeles:

46.1.1.: viena atsevišķa gulta; **UN**

46.1.2.: rakstāmgalds un viens krēsls vienai personai vai nu guļamistabā, vai koplietošanas telpās, **UN**

46.1.3.: katram bērnam viens slēdzams skapis, kas ir pietiekami liels, lai tajā glabātu personīgās mantas (piemēram, apģērbus, naudu vai dokumentus).

46.2. rādītājs: kopīgās guļamistabās skapis ir slēdzams.

46.3. rādītājs: koplietošanas/dzīvojamām telpām jābūt mēbelētām tā, lai radītu mājīgu un bērnam draudzīgu vidi, ar pietiekamu skaitu galdu, krēslu, dīvānu un atpūtas krēslu. Ir jābūt kopīgai dzīvojamai telpai.

46.4. rādītājs: uzņemšanas objektos, kur nepavadītiem bērniem pašiem jāgatavo ēdiens, virtuvē tiek nodrošināts un ir pieejams viss turpmāk minētais:

46.4.1.: pietiekams ledusskapja tilpums katrai personai; **UN**

46.4.2.: pietiekams plauktu laukums katrai personai; **UN**

46.4.3.: minimālā piekļuve plītij katrai personai; **UN**

46.4.4.: minimālais šķīvjū, krūžu, ēdiena gatavošanas piederumu un galda piederumu skaits katrai personai.

- **Papildu piezīmes.** *To, kas ir pietiekama vieta ledusskapī, varētu precizēt sīkāk, norādot katrai personai pieejamo litru vai plauktu skaitu.*

46.5. rādītājs: objektos, kur tiek nodrošināti ēdināšanas pakalpojumi, nepavadītiem bērniem jābūt pieejamai uzraudzītai ēdiena gatavošanas apmācībai, un virtuvē tiek nodrošināti un ir pieejami šādi priekšmeti:

46.5.1.: ir nodrošināta un pieejama pietiekama ledusskapja, cepeškrāsns/plīts plauktu ietilpība; **UN**

46.5.2.: ir nodrošināts un pieejams pietiekams šķīvjū, krūžu, ēdiena gatavošanas piederumu un galda piederumu skaits.

47. STANDARTS: mājoklī nodrošina pietiekamu, atbilstošu un funkcionējošu sanitāro infrastruktūru.

47.1. rādītājs: visiem bērniem jābūt droši un efektīvi pieejamai dušai/vannai, izlietnei ar karsto un auksto ūdeni un slēdzamai, funkcionējošai tualetei, ko no ārpuses var atslēgt personāls.

47.2. rādītājs: vismaz viena funkcionējoša un slēdzama tualete uz astoņiem bērniem ir pieejama katru dienu un visu diennakti.

47.3. rādītājs: uz astoņiem bērniem ir vismaz viena funkcionējoša duša vai vanna ar karsto un auksto ūdeni.

- **Papildu piezīmes.** *Dušu/bērnu attiecību var pielāgot, ja pieejamība tiek nodrošināta vairākas stundas dienā.*

47.4. rādītājs: vismaz viena funkcionējoša izlietne ar karsto un auksto ūdeni uz 10 bērniem ir pieejama katru dienu un visu diennakti.

47.5. rādītājs: ja vannas istabā ir vairāk nekā viena duša, tiek nodrošināta to vizuāla nošķiršana.

47.6. rādītājs: izņemot mazus izmitināšanas objektus, ir pieejamas katram dzimumam atsevišķas tualetes, izlietnes un dušas telpas (ar redzamām un saprotamām norādēm).

- **Papildu piezīmes.** *Izņēmumi varētu būt dzīvokļi, studijas tipa dzīvokļi un citi mājokļi mazāk nekā astoņām personām.*

47.7. rādītājs: ir ieviesti pasākumi, lai nodrošinātu, ka bērni var droši piekļūt objektiem un ka vienmēr tiek ievērotas nepavadītu bērnu tiesības uz privātumu.

47.8. rādītājs: ir ieviesti pasākumi, lai nodrošinātu, ka apģērbs un dvieļi paliek sausi, kamēr nepavadīti bērni mazgājas dušā.

47.9. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** *Nepavadītiem bērniem, kuri ir vecāki, vajadzētu būt neierobežotai piekļuvei sanitārajām telpām, lai viņi varētu aprūpēt zīdaiņus un mazus bērnus.*

Labā prakse attiecībā uz sanitāro infrastruktūru

Par labu praksi uzskata:

- ✓ ierīkot tualeti tajā pašā ēkā, kur atrodas guļamistaba un koplietošanas telpas, nevis ārpusē;
- ✓ nodrošināt, ka dušas telpas ir individuāli slēdzamas un to izmantošanas laiks nav ierobežots;
- ✓ pievērst uzmanību bērna drošībai, piemēram, raudzīties, lai sanitārie mezgli atrastos tuvumā vai drošā attālumā ar labi apgaismotu piekļuvi.

48. STANDARTS: nodrošina mājokļa atbilstību attiecīgiem valsts un vietējiem noteikumiem.

48.1. rādītājs: mājoklis ir uzbūvēts atbilstoši spēkā esošiem vietējiem un valsts noteikumiem.

48.2. rādītājs: mājoklis tiek uzturēts un pārvaldīts saskaņā ar attiecīgiem vietējiem un valsts noteikumiem, ņemot vērā visus potenciālos riskus.

- **Papildu piezīmes.** *Daži piemēri, lai novērtētu izmitināšanas centrā sasniegto progresu attiecīgo standarta īstenošanā: ir izstrādāts izmitināšanas centra evakuācijas plāns, kas vienmēr atrodas redzamā vietā, evakuācijas ceļi ir brīvi no šķēršļiem, ir pieejami ugunsdzēsības aparāti.*

48.3. rādītājs: mājokļa guļamistabās un koplietošanas/dzīvojamās telpās ir pietiekams dabīgs apgaismojums un svaiga gaisa pieplūde un ir pieejami aizkari un/vai žalūzijas, lai vajadzības gadījumā bloķētu gaismas plūsmu.

48.4. rādītājs: visās mājokļa telpās ir atbilstoša temperatūras regulēšanas sistēma.

- **Papildu piezīmes.** *Atbilstošo temperatūras diapazonu nosaka, ņemot vērā klimata apstākļus atrašanās vietā un vispārējos standartus, kas attiecas uz valstspiederīgajiem. Minimālajai temperatūrai iekštelpās ziemas sezonā jābūt 18 grādiem, savukārt vasarā maksimālajai temperatūrai iekštelpās jābūt 28 grādiem.*

48.5. rādītājs: guļamistabas un koplietošanas telpas ir aizsargātas pret pārmērīgu vides troksni.

- **Papildu piezīmes.** *Vides troksni var radīt, piemēram, mehānismi, lidmašīnas, vilcieni utt.*

49. STANDARTS: nodrošina, ka tādu mājokļu iekšējā un ārējā infrastruktūra, kuros paredzēts izmitināt nepavadītus bērnus ar ierobežotām pārvietošanās spējām, ir pielāgota viņu vajadzībām.

Alternatīvi rādītāji attiecībā uz īpašām vajadzībām pielāgotas iekšējās un ārējās infrastruktūras nodrošināšanu

49.1. rādītājs: mājoklis atrodas:

49.1. a): pirmajā stāvā; **VAI**

49.1. b): ir pieejams personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām pielāgots lifts; **VAI**

49.1. c): kāpņu maksimālais skaits atbilst pārvietošanās spēju ierobežotības pakāpei.

49.2. rādītājs: ārējām pieejām, piemēram, celiņiem vai piebraucamajiem ceļiem, ir cieta, līdzena virsma.

49.3. rādītājs: ieeja ir projektēta tā, lai nodrošinātu piekļuves iespējas nepavadītiem bērniem ar ierobežotām pārvietošanās spējām.

49.4. rādītājs: ieejas un gaiteni mājokļa iekšpusē ir pietiekami plati personām ratiņkrēslos.

49.5. rādītājs: telpās un vietās, ko izmanto nepavadīti bērni ar ierobežotām pārvietošanās spējām, atbalstam ir ierīkotas satveres margas.

49.6. rādītājs: ir ierīkota pielāgota sanitārā infrastruktūra, tostarp, piemēram, dušas kabīnes, satveres margas, izlietnes un tualetes personām ratiņkrēslos piemērotā augstumā, kā arī ratiņkrēsliem pietiekama vannas istabu un tualetes telpu grīdas virsma.

9.3. Drošība

Ievada piezīmes

Būtu jānodrošina mājokļa un tajā esošā aprīkojuma un mēbeļu atbilstoša drošība saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktiem un noteikumiem un ar vispārējo mērķi garantēt drošu dzīves vidi nepavadītiem bērniem un personālam, kas strādā izmitināšanas objektos.

Standarti un rādītāji

50. STANDARTS: nodrošina pietiekamus drošības pasākumus.

50.1. rādītājs: Regulāri tiek veikts mājokļa un aprīkojuma risku novērtējums, ņemot vērā ārējus un iekšējus faktoros.

- **Papildu piezīmes.** *Risku novērtējumā jāņem vērā šādi faktori: drošības jautājumi, uz kuriem norādījuši nepavadīti bērni, mājokļa stāvoklis un atrašanās vieta, vietējās sabiedrības attieksme, izmitināmo cilvēku skaits, mājokļa iemītnieku nacionālais sastāvs, bērnu vecums, dzimums un ģimenes stāvoklis, mājoklī izmitinātie bērni ar īpašām vajadzībām un iepriekš notikušie incidenti.*

50.2. rādītājs: pamatojoties uz risku novērtējumu, tiek ieviesti atbilstoši drošības pasākumi.

- **Papildu piezīmes.** Šādi pasākumi var būt, piemēram, piekļuves kontroles atvieglošana, ap mājokli izveidojot žogu, pietiekama apgaismojuma nodrošināšana teritorijā ārpus mājokļa telpām, publiskas piekļuves ierobežošana, ja tas vajadzīgs bērnu drošībai, un ar drošību saistītu aspektu iekļaušana iekšējās kārtības noteikumos.
- Nepavadītiem bērniem būtu jāmāca, kā ugunsgrēka gadījumā izmantot ugunsdzēsības segas un ugunsdzēsības aparātus.

50.3. rādītājs: piekļuve telpām tiek uzraudzīta.

- **Papildu piezīmes.** Ja telpu uzraudzību veic ar videonovērošanas sistēmu, būtu jānovēro tikai foajē un koplietošanas telpas. Turklāt nepavadīti bērni būtu jāinformē par videonovērošanas sistēmas esību un mērķi.

50.4. rādītājs: par objektu ugunsdzēsības aprīkojumu rūpējas atbilstoši valsts tiesību aktiem.

- **Papildu piezīmes.** Var būt izstrādāts īpašs objekta glābšanas plāns, kurā noteikta, piemēram, ugunsgrēka mācību regularitāte un dūmu detektoru un ugunsdzēsamo aparātu skaits un atrašanās vieta.

50.5. rādītājs: par drošības incidentiem (piemēram, zādzībām, vardarbību, draudiem, vietējo iedzīvotāju naidīgu attieksmi) ir iespējams droši ziņot atbildīgajiem darbiniekiem.

- **Papildu piezīmes.** Nepavadīti bērni būtu jāinformē par ziņošanas hierarhiju drošības incidentu gadījumā.

50.6. rādītājs: Ārkārtas palīdzības izsaukuma numuri ir izlikti redzamā vietā, un ir pieejams tālrunis.

- **Papildu piezīmes.** Objekta tālruņa numurs (savānāms visu diennakti) ir norādīts redzamā vietā, lai nepavadīti bērni var to saglabāt savos tālruņos vai to pierakstīt, lai vajadzības gadījumā vienmēr varētu ar kādu sazināties.

50.7. rādītājs: drošības pasākumi ir vērsti arī uz seksuālas un ar dzimumu saistītas vardarbības atklāšanu un novēršanu.

- **Papildu piezīmes.** Šādi pasākumi ir, piemēram, atbilstošs teritoriju apgaismojums, vajadzības ierobežošana nepavadītiem bērniem vieniem iet caur izolētām telpām vai doties uz izolētām telpām, pieaugušo piekļuves ierobežošana, slēdžu ierīkošana durvīm u. tml.

50.8. rādītājs: ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām vajadzībām.

- **Papildu piezīmes.** Būtu jāveic īpaši pasākumi, lai garantētu drošību visiem bērniem, jo īpaši personām ar īpašām vajadzībām, kas saistītas ar viņu vecumu, ģimenes stāvokli, dzimumu, dzimtisko identitāti vai seksuālo orientāciju un fiziskās un garīgās veselības problēmām. Būtu jāveic arī īpaši drošības pasākumi gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs ir cietis cilvēku tirdzniecībā, pārcietis seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību, spīdzināšanu vai cita veida smagu psiholoģisku un fizisku vardarbību (sal. ar 3. nodaļu "Izmitināšana", 15. standartu "Bērnu (pārmitināšana) izmitināšana, ņemot vērā viņu īpašās vajadzības").

50.9. rādītājs: nodrošināta aizsargāta telpa, kas nerada briesmas nepavadītiem bērniem, kad viņi rotaļājas.

Labā prakse attiecībā uz drošības pasākumiem

Par labu praksi uzskata:

- ✓ ierīkot vietas, kur konkrētas grupas var privātos apstākļos izteikt bažas par drošību, lai veicinātu ziņošanu par vardarbību;
- ✓ izmantot drošības incidentu reģistrēšanas vai paziņošanas sistēmu.

9.4. Koplietošanas telpas

Ievada piezīmes

Šajās vadlīnijās termins "koplietošanas telpas" attiecas uz telpām, kur nepavadīti bērni ēd un pavada brīvo laiku. Koplietošanas telpu izmēri un iekārtojums, kā arī to funkcijas ir atkarīgas no tā, kāda veida mājokli nepavadīti bērni atrodas. Nepavadītiem bērniem paredzētas koplietošanas telpas būtu jāiekārto bērniem draudzīgā veidā. Tas nozīmē, ka būtu jānodrošina ērtas mēbeles sēdēšanai (dīvāni un atpūtas krēslī). Tām arī jābūt ugunsizturīgām. Turklāt jābūt parastām dekorācijām, piemēram, paklājiņiem, spilveniem, istabas augiem un aizkariem. Koplietošanas telpas var būt viena vai vairākas istabas, kas nodotas nepavadītu bērnu rīcībā.

Lielākos izmitināšanas objektos koplietošanas telpas var būt vairākas istabas, no kurām katrai ir vairākas funkcijas, t. i., tās var izmantot ēšanai, brīvā laika pavadīšanas nodarbēm vai citām kolektīvām nodarbēm (piemēram, mājasdarbu pildīšanai, valodu kursiem, informatīvām sanāksmēm utt.). Savukārt mazākos izmitināšanas objektos varētu būt viena daudzfunkcionāla telpa, ko pēc vajadzības un atkarībā no diennakts laika var izmantot kā ēdamistabu/ dzīvojamo istabu vai istabu mācībām vai brīvā laika pavadīšanas pasākumiem. Šīs pieejas pamatā ir svarīgā saikne, kas pastāv starp nepavadītu bērnu iespēju iesaistīties brīvā laika pavadīšanas nodarbēs un viņu garīgo veselību. Tam, ka nepavadītiem bērniem tiek nodrošināta telpa brīvā laika pavadīšanas pasākumiem vai tiek dota iespēja iesaistīties kolektīvās nodarbēs (piemēram, spēlēs, ko spēlē iekštelpās, nelielos saimniekošanas darbos, valoduursos, informatīvās grupu sanāksmēs vai sporta nodarbībās), ir svarīga nozīme, jo tas palīdz vairāk strukturēt viņu ikdienu un tādējādi var palīdzēt mazināt spriedzi, ko rada pārāk ilga bezdarbība.

Standarti un rādītāji

51. STANDARTS: nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem ir pietiekama telpa ēšanai.

51.1. rādītājs: visiem bērniem ir iespēja ēst šim nolūkam paredzētā vietā.

- **Papildu piezīmes.** Visiem nepavadītiem bērniem ir iespēja ēst ēdnīcā (lielākos izmitināšanas objektos) vai telpā, kur ir galds un pietiekams skaits krēslu. Maltīšu ieturēšanas vietai var būt arī citas funkcijas, ja vien noteiktos laikos ir pieejama kā ēdamtelpa.

52. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pietiekama telpa brīvā laika pavadīšanas un grupu pasākumiem.

52.1. rādītājs: izmitināšanas objektā vai tā tuvumā esošā publiskā telpā ir zona, kas ir piemērota brīvā laika pavadīšanas pasākumiem.

- **Papildu piezīmes.** Kopīgos mājokļos iekārtojot telpas brīvā laika pavadīšanas pasākumiem (piemēram, ģērbtuves), būtu jāņem vērā nepavadītu bērnu dzimums, vecums, kā arī kultūras izcelsme. Šajā nolūkā, ja iespējams, varētu nodrošināt atsevišķas telpas vai noteikt brīvā laika pavadīšanas nodarbēm paredzēto telpu izmantošanas laiku.

52.2. rādītājs: ja ES + valsts organizē grupu pasākumus, ir pieejama pietiekama un atbilstoša telpa, piemēram, atsevišķa istaba.

- **Papildu piezīmes.** Termins "grupu pasākumi" attiecas, piemēram, uz valodu kursiem, informatīvām grupu sanāksmēm, sporta nodarbībām utt.

52.3. rādītājs: objektā ir droša telpa/zona, kur nepavadīti bērni var rotaļāties un iesaistīties āra pasākumos.

52.4. a) rādītājs: minimālais brīvā laika pavadīšanas pasākumu apjoms ir pieejams samērīgā attālumā, ejot kājām, un attālumu var droši veikt kājām, **UN**

52.4. b) rādītājs: kopīgos objektos brīvā laika pavadīšanas pasākumu minimums, kas ir atbilstošs bērnu vecumam, ir pieejams objektā uz vietas, **UN**

52.4. c) rādītājs: papildu pasākumi ir pieejami, izmantojot sabiedrisko transportu vai organizētu transportu, ko nodrošina ES + valsts.

52.5. a) rādītājs: nepavadītiem bērniem vecumā līdz 12 gadiem *katru dienu* ir pieejami viņu vecumam atbilstoši rotaļu laukumi un rotaļu istabas, **UN**

52.5. b) rādītājs: nepavadītiem bērniem vecumā no 13 līdz 17 gadiem *katru nedēļu* ir pieejams iekštelpu un āra sporta inventārs.

Labā prakse attiecībā uz koplietošanas telpām

Par labu praksi uzskata:

- ✓ ierīkot atsevišķu telpu mācībām vai paredzēt konkrētu stundu skaitu, ko var pavadīt daudzfunkcionālā telpā, lai mierīgi pildītu mājasdarbus.

9.5. Sanitārija

levada piezīmes

Termins “sanitārija” attiecas uz telpu uzkopšanu un atkritumu aizvākšanu, lai uzturētu telpas tīras, novērstu infekciju, slimību riskus utt. Saskaņā ar šo definīciju termins “tīrs” nozīmē, ka telpās nav kaitēkļu, kukaiņu, mikrobu un citu apdraudējumu. Piemērojamie sanitārie standarti, kas izklāstīti šajā iedaļā, attiecas uz visu izmitināšanas objektu, tostarp privātām telpām un koplietošanas telpām, kuras atrodas objektā vai ārpus tā (attiecināmos gadījumos). Atkarībā no valsts konteksta par šo standartu izstrādi un uzraudzību varētu būt atbildīgas citas attiecīgas iestādes (piemēram, sanitārās uzraudzības struktūras).

Lielākos izmitināšanas objektos “privātas telpas” ir vienīgi guļamistabas, bet visas pārējās telpas ietilpst koplietošanas telpu kategorijā. Tomēr sanitārie standarti dažādu veidu koplietošanas telpās (piemēram, virtuvēs, sanitārajās labierīcībās un citās telpās, tostarp birojos vai pasākumu telpās) atšķiras. Savukārt mazākos izmitināšanas objektos arī virtuves, vannas istabas, kā arī citas telpas būtu uzskatāmas par privātām telpām.

Par atbilstošu sanitāro standartu uzturēšanu kopumā atbild attiecīgās DV iestādes, taču standartu uzturēšanā var iesaistīt arī nepavadītus bērnus atkarībā no viņu vecuma un attīstības līmeņa. Praksē nepavadīti bērni parasti atbild par privāto telpu uzkopšanu. Atkarībā no valsts tiesību aktiem/noteikumiem nepavadītus bērnus izglītojošos nolūkos var iesaistīt arī citu telpu uzkopšanā, ņemot vērā nepavadītu bērnu vecumu. Personālam ir jāuzrauga uzkopšana un jāsniedz padoms. Dažos gadījumos viņi arī varētu saņemt atlīdzību, kas pienākas par kopīgajā mājoklī veicamiem sīkiem darbiem. Šajos gadījumos uzkopšanas process būtu jāuzrauga atbildīgajai struktūrai vai specializētam uzkopšanas uzņēmumam.

Iekšējās kārtības noteikumos būtu jāiekļauj sīks pienākumu apraksts attiecībā uz mājokļa tīrību.

Standarti un rādītāji

53. STANDARTS: nodrošina, ka privātās un koplietošanas telpas tiek uzturētas tīras.

53.1. rādītājs: izmitināšanas objektā tiek ievērots uzkopšanas grafiks.

- **Papildu piezīmes.** Attiecībā uz katru telpu ir norādīts, cik bieži un atbilstoši kādam standartam tā jātīra.

53.2. rādītājs: mājokļa privāto un koplietošanas telpu tīrība tiek regulāri pārbaudīta.

- **Papildu piezīmes.** Veicot pārbaudes, tiek ņemtas vērā nepavadītu bērnu vajadzības pēc privātuma.

53.3. rādītājs: telpu tīrība tiek pārbaudīta, kad cilvēki pārceļas uz citu telpu vai citu izmitināšanas objektu.

53.4. rādītājs: ja nepavadīti bērni piedalās uzkopšanas pienākumu veikšanā (izglītojošos nolūkos), ir svarīgi, lai personāls ņemtu vērā viņu vecumu un attīstības līmeni un nodrošinātu nepieciešamo atbalsta līmeni.

Jānodrošina arī, ka viņiem ir pieejami tīrīšanas līdzekļi un piederumi, kā arī aizsargaprīkojums, piemēram, cimdi un maskas.

54. STANDARTS: nodrošina, ka virtuve un sanitārās telpas tiek uzturētas tīras.

54.1. rādītājs: šo telpu tīrība atbilst vietējiem un valsts noteikumiem un standartiem.

- **Papildu piezīmes.** Šie noteikumi var attiekties, piemēram, uz uzkopšanas regularitāti, lai novērstu grauzēju un parazitāru ieviešanos.

54.2. rādītājs: telpas tiek uzkoptas vismaz reizi dienā (izmitināšanas centros) vai biežāk, ja nepieciešams.

54.3. rādītājs: regulāri tiek veikta telpu ģenerāltīrīšana.

- **Papildu piezīmes.** Izmitināšanas centros ģenerāltīrīšana būtu jāveic vismaz četras reizes gadā. Tīrības standarti virtuvēm, ko izmanto nepavadīti bērni, un virtuvēm, kas paredzētas profesionālai ēdienu gatavošanai, atšķiras.

Labā prakse attiecībā uz tīrības nodrošināšanu objektos

Par labu praksi uzskata:

- ✓ ieviest uzkopšanas grafiku, kas uzrakstīts skaidri salasāmā veidā un ko bērni var pārbaudīt;
- ✓ personālam aktīvi pārbaudīt, vai uzkopšanas pienākumi ir izpildīti.

55. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir iespēja regulāri mazgāt veļu vai nodot to mazgāšanā.

55.1. rādītājs: ja gultas veļa tiek izsniegta natūrā un tās mazgāšanu nodrošina izmitināšanas objekts, tā būtu jāmazgā vismaz reizi divās nedēļās.

Alternatīvi rādītāji

55.1. a) rādītājs: nepavadītiem bērniem jābūt iespējai mazgāt veļu (arī dvieļus) vismaz reizi nedēļā, un to var darīt neatkarīgi vai ar vajadzīgo uzraudzību, **VAI**

- **Papildu piezīmes.** Šo rādītāju var precizēt valsts kontekstā, norādot veļas mašīnu skaitu un atbilstošas veļas žāvēšanas iespējas uz noteiktu cilvēku skaitu.

55.1.b) rādītājs: ja tiek piedāvāts veļas mazgāšanas pakalpojums, tam jābūt pietiekami pieejamam vismaz piecas dienas nedēļā (ieskaitot nedēļas nogali).

9.6. Uzturēšana

levada piezīmes

Šajā iedaļā termins “uzturēšana” būtu jāsaprot kā pasākumu kopums, kas jāveic un tiek veikts, lai pēc iespējas labāk un ilgāk saglabātu mājokļa sākotnējo stāvokli.

Par uzņemšanas objekta uzturēšanu kopumā atbild attiecīgās ES + valstu iestādes, taču uzturēšanā brīvprātīgi var iesaistīties arī nepavadīti bērni, ja to atļauj valsts tiesību akti / noteikumi. Ja tiek iesaistīti nepavadīti bērni, tam jānotiek izglītojošos nolūkos, ņemot vērā nepavadītu bērnu vecumu, un personālam būtu jāuzrauga nepavadīti bērni un jāsniedz padoms. Dažos gadījumos viņi arī varētu saņemt atbildību, kas pienākas par kopīgajā mājoklī veicamiem sīkiem darbiem. Šajos gadījumos uzturēšanas process būtu jāuzrauga atbildīgajai struktūrai vai uzņēmumam, kas atbild par uzturēšanas darbiem.

Standarti un rādītāji

56. STANDARTS: nodrošina mājokļa iekārtu drošību un pienācīgu funkcionēšanu, veicot regulāru uzturēšanu.

56.1. rādītājs: regulāri tiek novērtēts, vai mājoklis un tā mēbeles un aprīkojums pienācīgi funkcionē.

- **Papildu piezīmes.** Šīs pārbaudes būtu jāveic vismaz reizi gadā. Veicot novērtējumu, var noderēt kontrolsaraksts.

56.2. rādītājs: nepavadītiem bērniem ir iespēja ziņot par vajadzību pēc uzturēšanas un remontdarbiem.

56.3. rādītājs: mājoklī nepieciešamie remontdarbi un nomaiņas darbi tiek veikti nekavējoties un atbilstošā kvalitātē.

- **Papildu piezīmes.** Lai gan vispārējā atbildība par mājokļa uzturēšanu ir uzņemšanas iestādei, konkrētus uzkopšanas darbus var veikt nepavadīti bērni gan brīvprātīgi, gan izglītojošos nolūkos, ņemot vērā bērna vecumu, un personālam vienmēr ir jāuzrauga uzkopšanas darbi un jāsniedz padoms. Vispārējā uzraudzība katrā ziņā būtu jāuzņemas atbildīgajai struktūrai.

9.7. Komunikācijas aprīkojums un pakalpojumi

levada piezīmes

Komunikācija ir svarīga nepavadītiem bērniem visā uzņemšanas procedūrā. Termins “komunikācija” ietver gan komunikāciju saistībā ar nepavadītu bērnu procesuālo statusu, gan privātu komunikāciju, piemēram, ar ģimenes locekļiem. Jāievēro, ka atbilstošas komunikācijas iespējas var labvēlīgi ietekmēt bērnu garīgo veselību, jo komunikācija var palīdzēt novērst nemieru, ko rada kontaktu trūkums ar ģimenes locekļiem un draugiem, kuri palikuši izcelsmes vai tranzīta valstī, vai nepietiekama piekļuve komunikācijai ar pārstāvi, organizācijām, kas sniedz juridisko palīdzību, vai citiem attiecīgiem dienestiem.

Standarti un rādītāji

57. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir atbilstoša piekļuve tālrunim saziņas uzturēšanai ar ģimeni, zvanu veikšanai saistībā ar procesuāliem, juridiskiem, medicīniskiem un izglītības jautājumiem.

57.1. rādītājs: piekļuve tālrunim ir iespējama vismaz zvanu veikšanai, lai sazinātos ar ģimeni, sazinātos ar pārstāvi, kā arī zvanu veikšanai par procesuāliem, juridiskiem, medicīniskiem vai izglītības jautājumiem.

57.2. rādītājs: nepavadītiem bērniem ikdienā ir piekļuve vismaz vienam tālrunim uz vienu izmitināšanas objektu.

- **Papildu piezīmes.** Telpās uzstādāmo tālrunu skaits ir atkarīgs no tajās dzīvojošo bērnu skaita.

57.3. rādītājs: nepavadīti bērni var izmantot tālruni privātos apstākļos, t. i., tā, lai citi nepavadīti bērni sarunu nedzirdētu.

58. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir atbilstoša piekļuve internetam.

58.1. rādītājs: nepavadītiem bērniem katru dienu un bez maksas izmitināšanas objektā ir pieejams internets mācību vajadzībām vai lai sazinātos ar ģimeni.

- **Papildu piezīmes.** Interneta izmantošanai un tās ilgumam jāatbilst bērnu vecumam, un to nosaka personāls. Piekļuves iespējas internetam izmitināšanas objektā var uzlabot, nodrošinot bezvadu tīkla (Wi-Fi) pieejamību nepavadītiem bērniem, kam ir pašiem savas sakaru ierīces (piemēram, viedtālruni), un nodrošinot atbilstoša datoru skaita pieejamību uz noteiktu cilvēku skaitu.

59. STANDARTS: nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir iespēja uzlādēt savas sakaru ierīces.

59.1. rādītājs: katram bērnam ir pieejams un piekļūstams vismaz viens elektronisko ierīču uzlādes spraudnis.

- **Papildu piezīmes.** Lai novērstu konfliktus spraudņa atrašanās vietā, katrā telpā jābūt vairākām kontaktligzdām.

Labā prakse attiecībā uz piekļuves atvieglošanu komunikācijas aprīkojumam un pakalpojumiem

Par labu praksi uzskata:

- ✓ nodrošināt nepavadītiem bērniem iespēju bez maksas kopēt vai izdrukāt dokumentus, kas attiecas uz mācībām, patvēruma procedūru vai medicīniskiem jautājumiem;
- ✓ atvieglot piekļuvi televīzijai ar kanāliem vismaz divās valodās, ko mājoklī izmitinātie nepavadīti bērni lieto visvairāk.

Pielikums. Kopsavilkuma tabula

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
1. Nepavadītu bērnu informēšana, līdzdalība un pārstāvība	1.1. Informēšana	1. Nodrošina, ka nepavadīti bērni saņem būtisku informāciju.	<p>1.1. Informācijai jābūt sniegtai saprātīgā termiņā, kas nav ilgāks kā 15 dienām pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, jāsniedz informācija vismaz par noteiktajiem pabalstiem un saistībām, kādas jāievēro attiecībā uz uzņemšanas nosacījumiem.</p> <p>1.2. Informācija būtu jāsniedz bez maksas.</p> <p>1.3. Sniegtajā informācijā jābūt ietvertām atbildēm uz nepavadītā bērna vai pārstāvja jautājumiem.</p> <p>1.4. Informācija aptver visus nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu aspektus un vismaz tādus aspektus kā tiesības uz uzņemšanu, materiālo uzņemšanas apstākļu (mājokļa, pārtikas, apģērba un ikdienas tēriņu segšanai paredzēto pabalstu) nodrošināšanas veids, piekļuve veselības aprūpei, izglītībai, brīvā laika pavadīšanas pasākumiem, kā arī īpaša kārtība attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām vajadzībām, ja piemērojams.</p> <p>1.5. Informācija tiek sniegta, ievērojot nepavadītu bērnu īpašās vajadzības un individuālos apstākļus.</p> <p>1.6. Informācijā ir atrodams, kādas ir tā personāla funkcijas, kurš strādā ar nepavadītiem bērniem.</p> <p>1.7. Informācijā jābūt izskaidrotam pienākumam iecelt pārstāvi, kurš palīdz nepavadītiem bērniem gan procesuālos jautājumos, gan viņu ikdienas gaitās.</p> <p>1.8. Informācija aptver starptautiskās aizsardzības piešķiršanas procedūras galvenos aspektus, tostarp tādus kā piekļuve patvēruma procedūrai, pieejamā juridiskā palīdzība un kā to saņemt, ģimenes izsekošanas iespējas, ģimenes atkalapvienošana, brīvprātīga atgriešanās un pārsūdzības procedūru izmantošana, kuri ir būtiski attiecībā uz viņu lietu.</p>
		2. Pārliecinās, ka nepavadīti bērni saprot būtisko informāciju.	<p>2.1. Informācija tiek sniegta bērnam draudzīgā, viņam vecumam atbilstošā un kultūrai pielāgotā veidā.</p> <p>2.2. Informācija jāsniedz sistemātiski visā procesa gaitā, un ir jādokumentē pierādījumi par šīs informācijas sniegšanu (kad tā sniegta, kurš to sniedzis utt.).</p> <p>2.3. Uzņemšanas objektos jābūt pieejamiem tulkiem un/vai valodas starpniekiem, lai ar nepavadītiem bērniem varētu sazināties viņu dzimtajā valodā.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
1. Nepavadītu bērnu informēšana, līdzdalība un pārstāvība (<i>turpinājums</i>)	1.2. Līdzdalība	3. Nodrošina, ka bērnu viedokļi/uzskati tiek ņemti vērā un ka seko attiecīga rīcība atbilstoši bērnu vecumam un briedumam.	<p>3.1. Nepavadītiem bērniem tiek sniegta drošas un iekļaujošas iespējas paust savus viedokļus/uzskatus un pajauties uz to, ka viņu viedokļi/uzskati tiks ņemti vērā atbilstoši viņu vecumam un briedumam.</p> <p>3.2. Uzņemšanas objektā nepavadītiem bērniem ir ieviesta labi zināma, konfidenciāla un pieejama iekšējo sūdzību procedūra.</p> <p>3.3. Nepavadītiem bērniem vismaz reizi mēnesī sniedz atgriezenisko saiti, paskaidrojot, kā viņu sniegtā informācija ir ņemta vērā un ir ietekmējusi darbības.</p>
	1.3. Pārstāvība	4. Nodrošina pārstāvja iecelšanu iespējami drīz, bet ne vēlāk kā 15 darbdienu pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, un nodrošina, ka pārstāvis sniedz palīdzību nepavadītam bērnam darbībās, kas saistītas ar viņa juridiskajiem pienākumiem.	<p>4.1. Nodrošina, ka pārstāvis var pārliecināties, vai izmitināšana un dzīvesvietā sniegtā aprūpe ir atbilstoša bērna fiziskajai, psihiskajai, garīgajai, morālajai un sociālajai attīstībai.</p> <p>4.2. Nodrošina, ka pārstāvis ziņo par visām problēmām uzņemšanas personālam, kas nodrošina izmitināšanu bērnam; attiecīgā gadījumā būtu jānodrošina kultūras mediatoru iesaiste un jāapspriežas ar viņiem.</p> <p>4.3. Nodrošina, ka pārstāvis sniedz bērnam informāciju par viņa tiesībām un pienākumiem saistībā ar izmitināšanu un materiālo palīdzību un šajā nolūkā palīdz bērnam nepieciešamības gadījumā iesniegt sūdzību.</p> <p>4.4. Nodrošina, ka pārstāvis pārliecinās, vai bērns ir informēts par personāla un aprūpētāju funkcijām un pienākumiem izmitināšanas objektos.</p> <p>4.5. Nodrošina, ka pārstāvis pārliecinās, vai bērnam ir efektīva piekļuve izglītības sistēmai un vai bērns regulāri apmeklē mācības.</p> <p>4.6. Nodrošina, ka pārstāvis veicina bērna iespējas iesaistīties brīvā laika pavadīšanas pasākumos, tostarp rotaļās un atpūtas pasākumos, kas ir atbilstoši bērna vecumam, briedumam un interesēm.</p>
		5. Nodrošina, ka juridiskajiem konsultantiem, personām, kuras pārstāv starptautiskās un attiecīgās NVO, ko atzinusi attiecīgā ES + valsts, ir atbilstoša piekļuve uzņemšanas struktūrām, lai varētu palīdzēt nepavadītiem bērniem.	<p>5.1. Iepriekš minēto dalībnieku piekļuve tiek ierobežota vienīgi ar telpu un nepavadītu bērnu drošību saistītu iemeslu dēļ un ar noteikumu, ka tā šo iemeslu dēļ netiek stingri ierobežota vai padarīta neiespējama.</p> <p>5.2. Iepriekš minētie dalībnieki var tikties un sarunāties ar nepavadītiem bērniem apstākļos, kas nodrošina pietiekamu privātumu.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
1. Nepavadītu bērnu informēšana, līdzdalība un pārstāvība (<i>turpinājums</i>)	1.3. Pārstāvība (<i>turpinājums</i>)	6. Nodrošina, ka ir ieviesta procedūra, lai varētu sākt izsekot nepavadītā bērna ģimenes locekļus, cik drīz vien iespējams pēc ierašanās un identifikācijas, vajadzības gadījumā ar starptautisku vai citu attiecīgu organizāciju starpniecību, vienlaikus aizsargājot bērna intereses.	6.1. Uzņemšanas iestādes un/vai cits atbildīgais personāls, tostarp pārstāvis, ierosina vai sāk ģimenes izsekošanu, pamatojoties uz bērna sniegto informāciju un ievērojot nepavadītā bērna intereses.
2. Īpašu vajadzību un risku novērtējumi un reaģēšana uz īpašām vajadzībām un riskiem	2.1. Īpašas vajadzības	7. Nodrošina, ka ir ieviesta sākotnējā procedūra nepavadītu bērnu īpašu vajadzību apzināšanai un novērtēšanai.	7.1. Ir ieviests standartizēts mehānisms/ procedūra nepavadītu bērnu īpašu uzņemšanas vajadzību apzināšanai un novērtēšanai. 7.2. Mehānisms skaidri nosaka, kas atbild par īpašu vajadzību apzināšanu un novērtēšanu. 7.3. Mehānisms skaidri nosaka, kā ar īpašu vajadzību apzināšanu un novērtēšanu saistītā informācija tiek reģistrēta un paziņota nepavadītajam bērnam un attiecīgiem dalībniekiem.
		8. Nodrošina, ka īpašu vajadzību apzināšanas un novērtēšanas mehānisms/ procedūra tiek efektīvi piemērota, cik drīz vien iespējams pēc ierašanās.	8.1. Ir atvēlēti pietiekami resursi, lai sistemātiski apzinātu un novērtētu katru nepavadītā bērna īpašās vajadzības. 8.2. Acīmredzamas neaizsargātības sākotnējā apzināšana un novērtēšana, lai apmierinātu īpašas vajadzības, tiek veikta uzņemšanas laikā pirmajā dienā pēc ierašanās, vēlākais 24 stundu laikā. 8.3. Īpašas vajadzības, kas tiek konstatētas vēlākā posmā, tiek pienācīgi apzinātas un novērtētas, apmierinātas un dokumentētas. 8.4. Attiecīgos gadījumos īpašu vajadzību novērtēšanā tiek iesaistīti speciālisti. 8.5. Starp uzņemšanas iestādi un atbildīgo iestādi ir izveidoti un atbilstoši konfidencialitātes ierobežojumiem tiek izmantoti saziņas kanāli un sadarbība. 8.6. Īpašu vajadzību apzināšana un novērtēšana notiek, neskarot nepavadītā bērna vajadzības pēc starptautiskās aizsardzības pārbaudi.
		9. Nodrošina, ka apzinātās īpašās vajadzības tiek savlaicīgi apmierinātas.	9.1. Tiek veikti atbilstoši pasākumi, lai reaģētu uz apzinātajām un novērtētajām īpašajām vajadzībām. Reaģēšanas steidzamība būs atkarīga no apzinātās vajadzības. 9.2. Ja ir apzinātas īpašas vajadzības, pastāv mehānisms to regulārai uzraudzībai.

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
2. Īpašu vajadzību un risku novērtējumi un reaģēšana uz īpašām vajadzībām un riskiem (<i>turpinājums</i>)	2.2. Risku novērtējums	10. Nodrošina, ka personāls, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas objektā, apzina agrīnus bērnu drošības riskus un riskus bērnu labklājībai.	<p>10.1. Ir ieviests risku standartnovērtējums ar nepavadītiem bērniem saistīto drošības risku apzināšanai.</p> <p>10.2. Nepavadītu bērnu drošības riskus novērtē pirmajā nedēļā pēc ierašanās, un šo novērtējumu atkārti regulāri vismaz reizi sešos mēnešos.</p> <p>10.3. Drošības riski tiek sistemātiski novērtēti.</p> <p>10.4. Risku novērtējuma rezultāts tiek apspriests daudzdisciplīnu kontekstā.</p>
		11. Bērnu uzņemšanas personāls nodrošina drošības risku samazināšanu līdz absolūtam minimumam.	<p>11.1. Nepieciešamā aprūpe un atbilstošs uzņemšanas objekts, pamatojoties uz risku novērtējumu, tiek nodrošināts nedēļas laikā pēc ierašanās.</p> <p>11.2. Akūti nedrošās situācijās uzņemšanas iestādes īsteno tūlītēju rīcību, lai novērstu nedrošo situāciju.</p> <p>11.3. Uzņemšanas objektos ir pieejams trauksmes celšanas instruments, un tie nodrošina sistemātisku ziņošanu par pazudušiem nepavadītiem bērniem un tūlītēju reaģēšanu.</p>
		12. Nodrošina informācijas sniegšanu nepavadītiem bērniem par (de-)radikalizāciju un to, ka personāls informē atbildīgās iestādes par pazīmēm, kas liecina par nepavadītu bērnu (potenciālo) radikalizāciju.	<p>12.1. Personāls, kas strādā ar nepavadītiem bērniem, pēc vajadzības pārrunā ar nepavadītiem bērniem radikalizācijas jautājumu.</p> <p>12.2. Uzņemšanas objektiem ir trauksmes celšanas instruments, ko izmanto, lai informētu atbildīgās personas un iestādes par radikalizācijas pazīmēm.</p>
3. Izmitināšana		13. Izmitinot nepavadītu bērnu, tiek ņemti vērā konkrēti un objektīvi apsvērumi (piemēram, vecums, briedums un īpašas vajadzības), kas saistīti ar nepavadītā bērna individuālo situāciju, kā arī īpašā aprūpe, ko piedāvā uzņemšanas objekts, un objekta veids un ārpusiestāžu aprūpes veidu iespējas.	<p>13.1. Ir izveidots mehānisms, ko izmanto, lai izvērtētu, vai pastāv konkrēti un objektīvi apsvērumi īpaša mājokļa piešķiršanai.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
3. Izmitināšana (<i>turpinājums</i>)		14. Nodrošina ģimenes vienotības principa ievērošanu saskaņā ar bērna interešu ievērošanas principu.	<p>14.1. Nepavadītus bērnus, kuri ir brāļi vai māsas (saskaņā ar RCD 24. panta 2. punktā sniegto definīciju), ar viņu piekrišanu izmitina kopā.</p> <p>14.2. Nepavadītus bērnus, viņu laulātos un viņu bērnus var izmitināt kopā, ja tas ir nepavadītā bērna interesēs un saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem.</p> <p>14.3. Ja tas ir iespējams un ir lietderīgi, būtu jāievēro ģimenes vienotības princips attiecībā uz ģimenes locekļiem plašākā izpratnē.</p>
		15. Nodrošina, ka, piešķirot nepavadītam bērnam konkrētu (citu) mājokli, tiek ņemtas vērā viņa īpašās vajadzības.	<p>15.1. Konkrētu mājokli nepavadītiem bērniem piešķir, pamatojoties uz viņu īpašo uzņemšanas vajadzību novērtējumu.</p> <p>15.2. Ir iespēja nepavadītu bērnu pārvietot, ņemot vērā apzinātās īpašās uzņemšanas vajadzības.</p> <p>15.3. Nepavadītu bērnu pārvešana uz citu mājokli būtu jāierobežo līdz minimumam un būtu jāveic tikai tad, ja tas ir bērna interesēs, piemēram, tādējādi tiek uzlabotas iespējas sazināties ar ģimenes locekļiem vai izmantot izglītības pakalpojumus.</p> <p>15.4. Būtu jāļauj nepavadītiem bērniem, kuri ir 18 gadus veci, palikt tajā pašā vietā/apgabalā, ja tas ir iespējams. Īpaši pasākumi būtu jāveic, kad nepavadītu bērnu, kurš ir 18 gadus vecs, pārved uz pieaugušo uzņemšanas objektu. Pārvešana būtu rūpīgi jāorganizē kopā ar uzņemšanas objektiem un nepavadīto bērnu.</p>
4. Ikdienas aprūpe		16. Nodrošina nepavadīta bērna ikdienas aprūpi izmitināšanas centrā (a) standarts) vai individuālā mājoklī (b) standarts).	<p>16.1.a) Izmitināšanas centrā visu diennakti ir pieejams (bērnu) uzņemšanas personāls.</p> <p>16.1.b) Bērnu uzņemšanas personāla klātbūtne ir nodrošināta jo īpaši tad, kad nepavadīts bērns atrodas izmitināšanas centrā, proti, pirms un pēc skolas, nedēļas nogalēs un skolas brīvdienās.</p> <p>16.1.c) Ja naktī uz vietas esošais personāls nav bērnu uzņemšanas personāls, šādam personālam jābūt vismaz apguvušam apmācību par bērnu aizsardzību, un tam jāzina nepieciešamā informācija par nepavadītu bērnu īpašo situāciju izmitināšanas centrā.</p> <p>16.1.d) Nepavadīta bērna klātbūtne izmitināšanas centrā tiek uzraudzīta vismaz reizi dienā, lai pārbaudītu, vai nav notikusi aizbēgšana; VAI</p> <p>16.2.a) Kad nepavadīts bērns dzīvo individuālā mājoklī, ar bērnu uzņemšanas personālu var sazināties visu diennakti.</p> <p>16.2.b) Bērnu uzņemšanas personāls apmeklē individuālā mājoklī izmitinātu nepavadītu bērnu vismaz divreiz nedēļā.</p> <p>16.2.c) Nepavadīta bērna klātbūtne individuālā mājoklī tiek uzraudzīta mājas apmeklējumu laikā, kurus veic, lai pārbaudītu, vai nav notikusi aizbēgšana.</p> <p>16.3. Nepavadītu bērnu atbalsta viņa ikdienas dzīvē un pasākumos.</p> <p>16.4. Nepavadītam bērnam sniedz palīdzību mājasdarbu pildīšanā un citas konsultācijas saistībā ar mācībām.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
4. Ikdienu aprūpe (<i>turpinājums</i>)	17. Ikdienu aprūpe tiek organizēta atbilstoši īpašai nepavadītu bērnu aprūpes metodei.		<p>17.1. Nepavadītu bērnu aprūpes metode ir aprakstīta rokasgrāmatā, ko pārzina un izmanto viss bērnu uzņemšanas personāls, kurš atbild par ikdienu aprūpi uzņemšanas objektā.</p> <p>17.2. Rokasgrāmatā ir aprakstīti vismaz ikdienu aprūpes mērķi un pārrunu cikls, ko ievēro, ar nepavadītu bērnu pārrunājot mērķus un rezultātu, kā arī viņa drošību, nākotnes perspektīvas, prasmes un īpašas vajadzības.</p> <p>17.3. Bērnu uzņemšanas personāls ar pārstāvi un nepavadīto bērnu regulāri pārrunā ikdienu aprūpes mērķus un rezultātu.</p>
	18. Nepavadīts bērns tiek sagatavots vēlākai neatkarīgai dzīvei.		<p>18.1. Regulāri tiek novērtētas ar neatkarību saistītās prasmes.</p> <p>18.2. Nepavadītam bērnam sniedz atbalstu un apmācību mājāsaimniecības budžeta pārvaldībā un atbildīgā enerģijas patērēšanā.</p> <p>18.3. Nepavadītam bērnam tiek sniegts atbalsts un apmācība uzkopšanā un veļas mazgāšanā.</p> <p>18.4. Nepavadītam bērnam tiek sniegts atbalsts un apmācība ēdiena gatavošanā.</p>
	19. Nodrošina un veicina nepavadīta bērna veselību un labklājību un stiprina viņa noturību.		<p>19.1. Ikdienu aprūpē tiek ņemta vērā un nodrošināta nepavadīta bērna psiholoģiskā labklājība un garīgā veselība.</p> <p>19.2. Nepavadītam bērnam ir pieejami viņa vecumam un briedumam atbilstoši informētības veicināšanas pasākumi par narkotiku un alkohola lietošanas riskiem.</p> <p>19.3. Nepavadītam bērnam ir pieejami viņa vecumam un briedumam atbilstoši informētības veicināšanas pasākumi par seksuālo un reproduktīvo veselību un par dzimumu lomām.</p> <p>19.4. Nepavadītam bērnam tiek nodrošināta vismaz informācija un apmācība, kuras mērķis ir palielināt viņa noturību pret jebkādu garīgu un seksuālu vai citu veidu fizisku ļaunprātīgu izmantošanu un nevērību.</p>
	20. Atbalsta un uzrauga nepavadīta bērna garīgo un sociālo attīstību, īstenojot standartizētu aprūpes plānu.		<p>20.1. Bērnu uzņemšanas personāls novērtē nepavadīta bērna izcelsmi, vajadzības, prasmes un nākotnes izredzes ar bērna līdzdalību, un šāds novērtējums ir viens no nepavadīta bērna aprūpes plāna standarta elementiem.</p> <p>20.2. Attiecīgie aprūpētāji no dažādām jomām apspriež nepavadītā bērna garīgo un sociālo attīstību (daudzdisciplīnu pieeja).</p> <p>20.3. Notiek regulāra informācijas apmaiņa ar pārstāvi par nepavadīta bērna garīgo un sociālo attīstību.</p> <p>20.4. Kad nepavadītu bērnu pārved uz jaunu uzņemšanas objektu, aprūpes plānu nosūta pirms pārvešanas vai ne vēlāk kā pārvešanas dienā, ievērojot konfidencialitātes principu.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
4. Ikdienas aprūpe (<i>turpinājums</i>)		21. Nodrošina efektīvas iespējas iesaistīties bērnu vecumam atbilstošos brīvā laika pavadīšanas pasākumos, tostarp rotajās un atpūtas pasākumos.	<p>21.1. Nepavadītiem bērniem ikdienā ir iespēja iesaistīties dažādos brīvā laika pavadīšanas pasākumos iekštelpās un ārā, kas ir atbilstoši viņu vecumam un tiek rīkoti pēc apspriešanās ar viņiem.</p> <p>21.2. Brīvā laika pavadīšanas pasākumus organizē un pārrauga bērnu uzņemšanas personāls un/vai citi atbildīgie pieaugušie, kuri iesaistīti bērnu aprūpē.</p> <p>21.3.a) Nepavadītiem bērniem vecumā līdz 12 gadiem ir iespēja ikdienā spēlēties viņu vecumam pielāgotā drošā vietā, kur viņi tiek uzraudzīti; UN</p> <p>21.3.b) Regulāri tiek nodrošināts nepavadīta bērna vecumam atbilstošu sporta pasākumu minimums.</p> <p>21.4 Interneta izmantošana un tās ilgums ir atbilstoši bērnu vecumam, un to nosaka un uzrauga personāls.</p>
		5. Personāls	<p>22. Nodrošina pietiekamu kvalificētu personālu nepavadītu bērnu ikdienas aprūpei.</p> <p>23. Nodrošina, ka personāls ir pietiekami kvalificēts.</p> <p>24. Nodrošina, ka personālam tiek sniegta nepieciešamā un atbilstošā apmācība.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji				
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji	
5. Personāls (<i>turpinājums</i>)	25. Nodrošina un veicina efektīvu sadarbību, informācijas apmaiņu un informētību	25.1. Reģistrētās īpašās vajadzības būtu jāpaziņo attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai nodrošinātu nepieciešamās garantijas (īpašās vajadzības) un atbalstu. 25.2. Notiek regulāras sadarbības, informācijas apmaiņas un informētības veicināšanas nodarbības un/vai alternatīvi pasākumi starp personām, kurām ir saskarsme ar nepavadītiem bērniem to profesijas un/vai funkcijas īstenošanā, tostarp sociālajiem darbiniekiem, pedagoģisko un veselības aprūpes personālu, reģistrācijas speciālistiem, tulkiem, izmitināšanas objektu pārvaldītājiem, administrācijas/koordinācijas personālu, kā arī pārstāvjiem. 25.3. Citi attiecīgie dalībnieki, kuri strādā ar nepavadītiem bērniem, regulāri informē pārstāvjus (kuri savukārt informē citus attiecīgus dalībniekus) par nepavadīta bērna garīgo un sociālo attīstību. 25.4. Attiecībā uz jebkuru informāciju, ko darba gaitā iegūst personas, kuras strādā ar nepavadītiem bērniem, ievēro konfidencialitātes noteikumus, kas paredzēti valsts un starptautiskajos tiesību aktos.	25.1. Reģistrētās īpašās vajadzības būtu jāpaziņo attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai nodrošinātu nepieciešamās garantijas (īpašās vajadzības) un atbalstu. 25.2. Notiek regulāras sadarbības, informācijas apmaiņas un informētības veicināšanas nodarbības un/vai alternatīvi pasākumi starp personām, kurām ir saskarsme ar nepavadītiem bērniem to profesijas un/vai funkcijas īstenošanā, tostarp sociālajiem darbiniekiem, pedagoģisko un veselības aprūpes personālu, reģistrācijas speciālistiem, tulkiem, izmitināšanas objektu pārvaldītājiem, administrācijas/koordinācijas personālu, kā arī pārstāvjiem. 25.3. Citi attiecīgie dalībnieki, kuri strādā ar nepavadītiem bērniem, regulāri informē pārstāvjus (kuri savukārt informē citus attiecīgus dalībniekus) par nepavadīta bērna garīgo un sociālo attīstību. 25.4. Attiecībā uz jebkuru informāciju, ko darba gaitā iegūst personas, kuras strādā ar nepavadītiem bērniem, ievēro konfidencialitātes noteikumus, kas paredzēti valsts un starptautiskajos tiesību aktos.	
			26. Sniedz atbalstu personālam, kas strādā ar nepavadītiem bērniem uzņemšanas kontekstā.	26.1. Ir pieejami dažādi pasākumi, lai palīdzētu risināt sarežģītas situācijas, kas rodas uzņemšanas darbā.
			27. Nodrošina, ka tiek ņemta vērā personāla pārvaldība, pārraudzība un pārskatatbildība, regulāri (vismaz reizi gadā) veicot uzraudzību un sniedzot pienācīgu atbalstu.	27.1. Uzņemšanas objektam ir jānodrošina personāla darbības rezultātu regulāras uzraudzības mehānisms, lai nodrošinātu nepavadītu bērnu ikdienas aprūpi.
6. Veselības aprūpe	28. Nodrošina medicīniskās pārbaudes un veselības novērtējuma, kā arī ar slimību profilaksi saistītu jautājumu pieejamību agrīnā uzņemšanas procesa posmā.	28.1. Nepavadītiem bērniem uzreiz pēc viņu ierašanās uzņemšanas centrā būtu jāsniedz informācija par viņu tiesībām saņemt veselības aprūpes pakalpojumus, medicīniskās pārbaudes mērķi un nozīmi, veselības novērtējumu un vakcinācijas programmām. 28.2. Medicīniskā pārbaude un veselības novērtējums būtu jāveic ar nepavadītā bērna piekrišanu, cik drīz vien iespējams pēc ierašanās uzņemšanas centrā. 28.3. Ja vakcinācijas programmas nav daļa no vispārējām obligātajām veselības programmām, būtu jāveic vajadzīgā nepavadītu bērnu vakcinācija. 28.4. Nepavadītiem bērniem nodrošina viņu vecumam atbilstošu un pietiekamu seksuālās un reproduktīvās veselības informāciju un pakalpojumus. 28.5. Nepavadītiem bērniem nodrošina kontracepcijas līdzekļus.	28.1. Nepavadītiem bērniem uzreiz pēc viņu ierašanās uzņemšanas centrā būtu jāsniedz informācija par viņu tiesībām saņemt veselības aprūpes pakalpojumus, medicīniskās pārbaudes mērķi un nozīmi, veselības novērtējumu un vakcinācijas programmām. 28.2. Medicīniskā pārbaude un veselības novērtējums būtu jāveic ar nepavadītā bērna piekrišanu, cik drīz vien iespējams pēc ierašanās uzņemšanas centrā. 28.3. Ja vakcinācijas programmas nav daļa no vispārējām obligātajām veselības programmām, būtu jāveic vajadzīgā nepavadītu bērnu vakcinācija. 28.4. Nepavadītiem bērniem nodrošina viņu vecumam atbilstošu un pietiekamu seksuālās un reproduktīvās veselības informāciju un pakalpojumus. 28.5. Nepavadītiem bērniem nodrošina kontracepcijas līdzekļus.	

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
6. Veselības aprūpe (<i>turpinājums</i>)		29. Nodrošina tādas nepieciešamās veselības aprūpes pieejamību, kas ir līdzvērtīga veselības aprūpei, kura pieejama attiecīgās valsts valstsstipendijas, ieskaitot profilaktisko, garīgo, fizisko un psihosociālo aprūpi.	<p>29.1. Nepavadītiem bērniem ir pieejami visu veidu vajadzīgie veselības aprūpes pakalpojumi.</p> <p>29.2. Veselības aprūpes pakalpojumus sniedz kvalificēts medicīniskais personāls.</p> <p>29.3. Veselības aprūpe ir pieejama <i>uzņemšanas objektu telpās</i> vai samērīgā attālumā, ko var veikt kājām vai ar sabiedrisko transportu, un vajadzības gadījumā nepavadītus bērnus pavada personāls vai pārstāvis.</p> <p>29.4. Vajadzīgā veselības aprūpe, tostarp izrakstītie medikamenti, tiek nodrošināti bez maksas vai tiek ekonomiski kompensēti ar dienasnaudu.</p> <p>29.5. Uzņemšanas objektā ir ieviesta izrakstīto zāļu uzglabāšanas un izsniegšanas kārtība.</p> <p>29.6. Ir veikti atbilstoši pasākumi, lai nodrošinātu, ka nepavadīti bērni spēj efektīvi sazināties ar medicīnisko personālu.</p> <p>29.7. Ir veikti pasākumi, lai ārkārtas gadījumos nodrošinātu piekļuvi pirmajai palīdzībai.</p> <p>29.8. Neskarot valsts tiesību aktus, nepavadītiem bērniem ir pieejama sava pacienta medicīniskā karte.</p> <p>29.9. Ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām medicīniskām vajadzībām.</p>
		30. Nepavadītiem bērniem, kuriem ir psiholoģiskas grūtības un/vai kuri cietuši no jebkāda veida jaunprātīgas izmantošanas, nevērības, ekspluatācijas, spīdzināšanas vai cietsirdīgas, necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās, vai kuri cietuši bruņotos konfliktos, nodrošina piekļuvi garīgās veselības aprūpei, rehabilitācijas pakalpojumiem un kvalificētām konsultācijām, izstrādājot un īstenojot SDP attiecībā uz garīgo veselību un psihosociālo atbalstu (<i>MHPSS</i>).	<p>30.1. Nepavadītiem bērniem, kuriem vajadzīga garīgās veselības aprūpe, rehabilitācijas pakalpojumi un/vai kvalificētas konsultācijas, šādus pakalpojumus nodrošina klīniskais psihologs, kurš ir pieejams uz vietas uzņemšanas objektā vai ārpus centra.</p> <p>30.2. Kvalificēts medicīnas personāls sniedz garīgās veselības aprūpes, rehabilitācijas pakalpojumus un/vai kvalificētas konsultācijas.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji				
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji	
7. Izglītība — sagatavošanas nodarbības un profesionālā apmācība	7.1. Piekļuve izglītības sistēmai un citiem izglītības pasākumiem	31. Nodrošina efektīvu piekļuvi izglītības sistēmai, ievērojot līdzīgus nosacījumus kā attiecīgās valsts valstspiederīgajiem un ne vēlāk kā trīs mēnešus pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas dienas.	<p>31.1. Visiem nepavadītiem bērniem vajadzētu būt pieejamai izglītības sistēmai, ievērojot līdzīgus nosacījumus kā attiecīgās valsts valstspiederīgajiem.</p> <p>31.2. Visiem nepavadītiem bērniem, kuri sasnieguši pilngadību, jābūt iespējai turpināt vidējās izglītības apguvi.</p> <p>31.3. Izglītība ir pieejama ārpus uzņemšanas objekta samērīgā attālumā no tā vai uzņemšanas objekta telpās, un vajadzības gadījumā nepavadītus bērnus pavada personāls vai pārstāvis.</p> <p>31.4. Nepavadītiem bērniem, kuri apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, ir iespēja piedalīties obligātās valsts skolas ekskursijās.</p>	
		32. Nodrošina piekļuvi citiem izglītības pasākumiem, ja piekļuve izglītības sistēmai īslaicīgi nav iespējama DV pastāvošo īpašo apstākļu dēļ vai bērna īpašās situācijas dēļ.	<p>32.1. Ir ieviesti īpaši pasākumi, kuru ietvaros izglītības pakalpojumi tiek sniegti izmitināšanas objektos vai citās piemērotās vietās.</p> <p>32.2. Ir ieviesti īpaši pasākumi starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām vajadzībām.</p>	
	7.2. Sagatavošanas nodarbības	33. Nodrošina piekļuvi izglītības sistēmai un līdzdalību tajā.	<p>33.1. Visiem nepavadītiem bērniem jābūt iespējai vajadzības gadījumā apmeklēt iekšējas vai ārējas sagatavošanas nodarbības, tostarp valodu kursus, lai veicinātu viņu piekļuvi izglītības sistēmai un līdzdalību tajā.</p> <p>33.2. Ir ieviesti iekšēji vai ārēji pasākumi, tostarp infrastruktūra, mācību programma un apmācīts personāls, lai nodrošinātu efektīvas sagatavošanas nodarbības atbilstoši bērnu vajadzībām.</p>	
	7.3. Piekļuve profesionālajai apmācībai	34. Nodrošina piekļuvi profesionālajai apmācībai, kad tiek uzskatīts, ka tradicionālās nodarbības nav bērna interesēs.	<p>34.1. Nepavadītiem bērniem jābūt pieejamai profesionālajai apmācībai neatkarīgi no viņu iepriekšējās izglītības atzišanas.</p> <p>34.2. Ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām vajadzībām.</p>	
	8. Pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti	8.1. Pārtika	35. Nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pieejama pietiekama un atbilstoša pārtika.	<p>35.1. Tiek ievēroti pārtikas nekaitīguma standarti.</p> <p>35.2. Tiek pasniegtas vismaz piecas maltītes dienā, turklāt vismaz vienā maltītē ēdiens ir termiski apstrādāts un to pasniedz siltu.</p> <p>35.3. Maltīšu pasniegšanā būtu jāņem vērā nepavadītu bērnu dienas režīms.</p> <p>35.4. Maltītes nodrošina līdzsvarotu un daudzveidīgu uzturu.</p> <p>35.5. Nepavadīti bērni tiek informēti par maltīšu sastāvu.</p> <p>35.6. Ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām uztura vajadzībām.</p> <p>35.7. Tiek ņemti vērā īpašu grupu ēšanas paradumi un uztura ierobežojumi.</p>
			36. Nodrošina, ka nepavadītiem bērniem visu diennakti ir pieejams dzeramais ūdens.	<p>36.1. Katram bērnam tiek nodrošināti vismaz 2,5 litri ūdens dienā, turklāt tiek ņemtas vērā personiskās fizioloģiskās vajadzības un klimats.</p> <p>36.2.a) Mājokļa infrastruktūra ir atbilstoša dzeramā ūdens apgādei; VAI</p> <p>36.2.b) Atbilstošas infrastruktūras trūkuma gadījumā dzeramais ūdens tiek izdalīts.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
8. Pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti (<i>turpinājums</i>)	8.2. Apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti	37. Nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pietiekams apģērbs.	<p>37.1. Nepavadīti bērni tiek nodrošināti ar apģērbu pēc iespējas drīzāk.</p> <p>37.2. Nepavadītiem bērniem ir pietiekami daudz apakšveļas nedēļai, lai iztiktu bez veļas mazgāšanas.</p> <p>37.3. Nepavadītiem bērniem ir vismaz minimālais apģērba gabalu skaits.</p> <p>37.4. Nepavadītiem bērniem ir vismaz divi dažādi apavu pāri.</p> <p>37.5. Ja kāds apģērba gabals ir novalkāts un kļuvis nelietojams, pastāv standartizēta kārtība, lai to samainītu pret citu apģērba gabalu.</p> <p>37.6. Nepavadītiem bērniem ar zīdaiņiem vai maziem bērniem ir pietiekams apģērba daudzums viņu bērniem, lai vienu nedēļu varētu iztikt bez veļas mazgāšanas.</p>
		38. Nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir atbilstošs apģērbs.	<p>38.1. Apģērbs ir pietiekami piemērots nepavadītiem bērniem izmēra ziņā.</p> <p>38.2. Apģērbs ir pietiekami labā stāvoklī un ir atbilstošs, ņemot vērā uzņēmējvalsts sabiedrībā valdošo standartu un bērnu izcelsmi.</p> <p>38.3. Ir pieejams atbilstošs sezonas apģērbs.</p> <p>38.4. Tiek nodrošināts pietiekams apģērbs, lai piedalītos skolas ekskursijās un ārpuskolas pasākumos.</p>
		39. Nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pieejami pietiekami un atbilstoši personīgās higiēnas priekšmeti.	<p>39.1. Ir saraksts, kurā ir norādīts, kāda veida personīgās higiēnas priekšmeti un kādā daudzumā pienākas konkrēta vecuma un dzimuma bērniem.</p> <p>39.2. Nepieciešamie personīgās higiēnas priekšmeti tiek nodoti bērna rīcībā, tos regulāri izdalot natūrā uz vienu personu vai piešķirot dienasnaudu to iegādei.</p>
		40. Nodrošina, ka nepavadītiem bērniem ir pieejami citi būtiski nepārtikas priekšmeti.	<p>40.1. Pietiekamā daudzumā tiek nodrošināta gultas veļa un dvieļi.</p> <p>40.2. Ja nepavadīti bērni paši ir atbildīgi par sava apģērba mazgāšanu, viņiem ir pieejams veļas pulveris.</p> <p>40.3. Ir ieviesti īpaši pasākumi nepavadītiem bērniem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām.</p>
		41. Nodrošina, ka nepavadīti bērni, kas apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, tiek apgādāti ar atbilstošu apģērbu un skolas piederumiem, kas viņiem ļautu pilnvērtīgi piedalīties visās izglītojošajās nodarbībās.	<p>41.1. Nepavadītiem bērniem, kas apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, tiek nodrošināts skolas nodarbībām piemērots apģērbs.</p> <p>41.2. Nepavadīti bērni, kas apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus, bez maksas saņem skolas somu (mugursomu vai cita veida somu) un visus skolai vajadzīgos priekšmetus.</p> <p>41.3. Tiek nodrošināts pietiekams apģērbs, lai piedalītos skolas ekskursijās un ārpuskolas pasākumos.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
8. Pārtika, apģērbs un citi nepārtikas priekšmeti, kā arī pabalsti (<i>turpinājums</i>)	8.3. Dienasnauda	42. Nodrošina, ka tiek piešķirta atbilstoša dienasnauda.	<p>42.1. Pastāv skaidra dienasnaudas apmēra definīcija.</p> <p>42.2. Ir skaidri noteikta dienasnaudas aprēķina metode.</p> <p>42.3. Dienasnauda tiek nodota nepavadītu bērnu rīcībā (kabatas nauda).</p> <p>42.4. Nosakot dienasnaudas summu, tiek ņemti vērā arī vismaz šādi izdevumi, ja tie netiek nodrošināti natūrā: komunikācija un informācija, skolas piederumi, personīgā higiēna un ķermeņa kopšana, brīvā laika pavadīšanas pasākumi un ceļa izdevumi, ja tie ir saistīti ar nokļūšanu līdz veselības aprūpes iestādei un medikamentu iegādi, patvēruma procedūru un juridisko palīdzību un to bērnu izglītību, kuri apmeklē skolu vai citus izglītības pasākumus.</p> <p>42.5. Dienasnauda tiek nodrošināta regulāri un ne retāk kā reizi mēnesī.</p>
9. Mājoklis	9.1. Atrašanās vieta	43. Nodrošina efektīvu ģeogrāfisku piekļuvi attiecīgiem pakalpojumiem, piemēram, sabiedriskajiem pakalpojumiem, skolām, veselības aprūpei, sociālajai un juridiskajai palīdzībai, ikdienas preču veikalam, veļas mazgātavai un brīvā laika pavadīšanas pasākumiem.	<p>43.1. Ir ieviesti īpaši pasākumi bērniem ar īpašām vajadzībām.</p> <p>43.2.a) Attiecīgie pakalpojumi tiek nodrošināti izmitināšanas objektā; VAI</p> <p>43.2.b) Izmitināšanas objekts atrodas samērīgā attālumā līdz attiecīgiem pakalpojumiem, ejot kājām, un pieejamā infrastruktūra ir gājējiem droša; VAI</p> <p>43.2.c) Attiecīgajiem pakalpojumiem var piekļūt, izmantojot sabiedrisko transportu, un brauciena ilgums ir samērīgs; VAI</p> <p>43.2.d) Attiecīgajiem pakalpojumiem var piekļūt, izmantojot organizētu transportu, ko nodrošina DV.</p>
	9.2. Infrastruktūra	44. Nodrošina pietiekamu platību kopīgu mājokļu guļamistabās.	<p>44.1. Katram nepavadītam bērnam tiek nodrošināta minimālā platība 4 m² uz personu.</p> <p>44.2. Uz minimālo platību 4 m² uz personu tiek nodrošināts telpas augstums vismaz 2,10 m.</p> <p>44.3. Guļamistabā ir pietiekami daudz vietas, lai varētu novietot vienu gultu un vienu skapi.</p>
		45. Nodrošina bērnu tiesību uz privātumu un drošību ievērošanu kopīgos mājokļos.	<p>45.1. Vienā guļamistabā izmitina ne vairāk kā četrus bērnus.</p> <p>45.2. Neprecētiem katra dzimuma nepavadītiem bērniem ir atsevišķas guļamistabas, un pretējā dzimuma bērniem nav iespējams tām piekļūt.</p> <p>45.3. Būtu jānodrošina piekļuves ierobežošana, ierīkojot mājokļus atsevišķi no pieaugušajiem.</p> <p>45.4. Ir paredzēta istaba, kurā ir radīti privāti apstākļi (telpās vai ārpus telpām), lai tiktos ar pārstāvi, juridiskās palīdzības sniedzējiem, sociālajiem darbiniekiem vai citiem attiecīgiem dalībniekiem, un tā vajadzības gadījumā ir pieejama bērniem.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
9. Mājoklis (turpinājums)	9.2. Infrastruktūra (turpinājums)	46. Nodrošina, ka mājoklis ir pietiekami mēbelēts.	<p>46.1. Katrā guļamistabā ir vismaz šādas mēbeles:</p> <p>46.1.1. viena atsevišķa gulta; UN</p> <p>46.1.2. rakstāmgalds un krēsls katrai personai vai nu guļamistabā, vai koplietošanas telpās; UN</p> <p>46.1.3. katram bērnam viens slēdzams skapis, kas ir pietiekami liels, lai tajā glabātu personīgās mantas (piemēram, apģērbu, naudu vai dokumentus).</p> <p>46.2. Kopīgās guļamistabās skapis ir slēdzams.</p> <p>46.3. Koplietošanas/dzīvojamām telpām jābūt mēbelētām tā, lai radītu mājīgu un bērnam draudzīgu vidi, ar pietiekamu skaitu galdu, krēslu, dīvānu un atpūtas krēslu. Ir jābūt kopīgai dzīvojamai telpai.</p> <p>46.4. Uzņemšanas objektos, kur nepavadītiem bērniem pašiem jāgatavo ēdiens, virtuvē tiek nodrošināts un ir pieejams viss turpmāk minētais:</p> <p>46.4.1. pietiekams ledusskapja tilpums katrai personai; UN</p> <p>46.4.2. pietiekams plauktu laukums katrai personai; UN</p> <p>46.4.3. minimālā piekļuve plītij katrai personai; UN</p> <p>46.4.4. minimālais šķīvju, krūžu, ēdiena gatavošanas piederumu un galda piederumu skaits katrai personai.</p> <p>46.5. Objektos, kur tiek nodrošināti ēdināšanas pakalpojumi, bērniem jābūt pieejamai uzraudzītai ēdiena gatavošanas apmācības virtuvei, un virtuvē tiek nodrošināti un ir pieejami šādi priekšmeti:</p> <p>46.5.1. ir nodrošināta un pieejama pietiekama ledusskapja, cepeškrāsns/plīts plauktu ietilpība;</p> <p>46.5.2. ir nodrošināts un pieejams pietiekams skaits šķīvju, krūžu, ēdiena gatavošanas piederumu un galda piederumu.</p>
		47. Mājoklī nodrošina pietiekamu, atbilstošu un funkcionējošu sanitāro infrastruktūru.	<p>47.1. Visiem bērniem jābūt droši un efektīvi pieejamai dušai/vannai, izlietnei ar karsto un auksto ūdeni un slēdzamai, funkcionējošai tualetei, ko no ārpuses var atslēgt personāls.</p> <p>47.2. Vismaz viena funkcionējoša un slēdzama tualete uz astoņiem bērniem ir pieejama katru dienu un visu diennakti.</p> <p>47.3. Uz astoņiem bērniem ir vismaz viena funkcionējoša duša vai vanna ar karsto un auksto ūdeni.</p> <p>47.4. Vismaz viena funkcionējoša izlietne ar karsto un auksto ūdeni uz 10 bērniem ir pieejama katru dienu un visu diennakti.</p> <p>47.5. Ja vannas istabā ir vairāk nekā viena duša, tiek nodrošināta to vizuāla nošķiršana.</p> <p>47.6. Izņemot mazus izmitināšanas objektus, ir pieejamas katram dzimumam atsevišķas tualetes, izlietnes un dušas telpas (ar redzamām un saprotamām norādēm).</p> <p>47.7. Ir ieviesti pasākumi, lai nodrošinātu, ka bērni var droši piekļūt objektiem un ka vienmēr tiek ievērotas bērnu tiesības uz privātumu.</p> <p>47.8. Ir ieviesti pasākumi, lai nodrošinātu, ka apģērbs un dvieļi paliek sausi, kamēr bērni mazgājas dušā.</p> <p>47.9. Ir ieviesti īpaši pasākumi bērniem ar īpašām vajadzībām.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
9. Mājoklis (turpinājums)	9.2. Infrastruktūra (turpinājums)	48. Nodrošina mājokļa atbilstību attiecīgiem valsts un vietējiem noteikumiem.	<p>48.1. Mājoklis ir uzbūvēts atbilstoši spēkā esošiem vietējiem un valsts noteikumiem.</p> <p>48.2. Mājoklis tiek uzturēts un pārvaldīts saskaņā ar attiecīgiem vietējiem un valsts noteikumiem, ņemot vērā visus potenciālos riskus.</p> <p>48.3. Mājokļa guļamistabās un koplietošanas/dzīvojamās telpās ir pietiekams dabīgs apgaismojums un svaiga gaisa pieplūde un ir pieejami aizkari un/vai žalūzijas, lai vajadzības gadījumā bloķētu gaismas plūsmu.</p> <p>48.4. Visās mājokļa telpās ir atbilstoša temperatūras regulēšanas sistēma.</p> <p>48.5. Guļamistabas un koplietošanas telpas ir aizsargātas pret pārmērīgu vides troksni.</p>
		49. Nodrošina, ka tādu mājokļu iekšējā un ārējā infrastruktūra, kuros paredzēts izmitināt starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus ar ierobežotām pārvietošanās spējām, ir pielāgota viņu vajadzībām.	<p>49.1. Mājoklis atrodas:</p> <p>49.1.a) pirmajā stāvā; VAI</p> <p>49.1.b) ir pieejams personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām pielāgots lifts; VAI</p> <p>49.1.c) kāpņu maksimālais skaits atbilst pārvietošanās spēju ierobežotības pakāpei.</p> <p>49.2. Ārējām pieejām, piemēram, celiņiem vai piebraucamajiem ceļiem, ir cieta, līdzena virsma.</p> <p>49.3. Ieeja ir projektēta tā, lai nodrošinātu piekļuves iespējas nepavadītiem bērniem ar ierobežotām pārvietošanās spējām.</p> <p>49.4. Ieejas un gaiteni mājokļa iekšpusē ir pietiekami plati personām ratiņkrēslos.</p> <p>49.5. Telpās un vietās, ko izmanto bērni ar ierobežotām pārvietošanās spējām, atbalstam ir ierīkotas satveres margas.</p> <p>49.6. Ir ierīkota pielāgota sanitārā infrastruktūra, tostarp, piemēram, dušas kabīnes, satveres margas, izlietnes un tualetes personām ratiņkrēslos piemērotā augstumā, kā arī ratiņkrēsliem pietiekama vannas istabu un tualetes telpu grīdas virsma.</p>
	9.3. Drošība	50. Nodrošina pietiekamus drošības pasākumus.	<p>50.1. Regulāri tiek veikts mājokļa un aprīkojuma risku novērtējums, ņemot vērā ārējus un iekšējus faktorus.</p> <p>50.2. Pamatojoties uz risku novērtējumu, tiek ieviesti atbilstoši drošības pasākumi.</p> <p>50.3. Piekļuve telpām tiek uzraudzīta.</p> <p>50.4. Par objektu ugunsdzēsības aprīkojumu rūpējas atbilstoši valsts tiesību aktiem.</p> <p>50.5. Par drošības incidentiem (piemēram, zādzībām, vardarbību, draudiem, vietējo iedzīvotāju naidīgu attieksmi) ir iespējams droši ziņot atbildīgajiem darbiniekiem.</p> <p>50.6. Ārkārtas palīdzības izsaukuma numuri ir izlikti redzamā vietā, un ir pieejams tālrunis.</p> <p>50.7. Drošības pasākumi ir vērsti arī uz seksuālas un ar dzimumu saistītas vardarbības atklāšanu un novēršanu.</p> <p>50.8. Ir ieviesti īpaši pasākumi bērniem ar īpašām vajadzībām.</p> <p>50.9. Ir nodrošinātā aizsargāta telpa, kas nerada briesmas bērniem, kad viņi rotalājas.</p>

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
9. Mājoklis (turpinājums)	9.4. Koplietošanas telpas	51. Nodrošināt, lai pieteikuma iesniedzējiem būtu pietiekama telpa ēšanai.	51.1. Visiem bērniem ir iespēja ēst šim nolūkam paredzētā vietā.
		52. Nodrošina, ka bērniem ir pietiekama telpa brīvā laika pavadīšanas un grupu pasākumiem.	52.1. Izmitināšanas objektā vai tā tuvumā esošā publiskā telpā ir zona, kas ir piemērota brīvā laika pavadīšanas pasākumiem. 52.2. Ja dalībvalsts organizē grupu pasākumus, ir pieejama pietiekama un atbilstoša telpa, piemēram, atsevišķa istaba. 52.3. Objektā ir droša telpa/zona, kur bērni var rotaļāties un iesaistīties āra pasākumos. 52.4. a) Minimālais brīvā laika pavadīšanas pasākumu apjoms ir pieejams samērīgā attālumā, ejot kājām, un attālumu var droši veikt kājām; UN 52.4. b) kopīgos objektos brīvā laika pavadīšanas pasākumu minimums, kas ir atbilstošs bērnu vecumam, ir pieejams objektā uz vietas; UN 52.4. c) papildu pasākumi ir pieejami, izmantojot sabiedrisko transportu vai organizētu transportu, ko nodrošina dalībvalsts. 52.5. a) bērniem vecumā līdz 12 gadiem katru dienu ir pieejami viņu vecumam atbilstoši rotaļu laukumi un rotaļu istabas; UN 52.5. b) bērniem vecumā no 13 līdz 17 gadiem katru nedēļu ir pieejams iekštelpu un āra sporta inventārs.
	9.5. Sanitārija	53. Nodrošina, ka privātās un koplietošanas telpas tiek uzturētas tīras.	53.1. Izmitināšanas objektā tiek ievērots uzkopšanas grafiks. 53.2. Mājokļa privāto un koplietošanas telpu tīrība tiek regulāri pārbaudīta. 53.3. Telpu tīrība tiek pārbaudīta, kad cilvēki pārceļas uz citu telpu vai citu izmitināšanas objektu. 53.4. Ja bērni piedalās uzkopšanas pienākumu veikšanā (izglītojošos nolūkos), ir svarīgi, lai personāls ņemtu vērā viņu vecumu un attīstības līmeni un nodrošinātu nepieciešamo atbalsta līmeni. Nepieciešams arī nodrošināt, ka viņiem ir pieejami tīrīšanas līdzekļi un piederumi, kā arī aizsargaprīkojums, piemēram, cimdi un maskas.
		54. Nodrošina, ka virtuve un sanitārās telpas tiek uzturētas tīras.	54.1. Šo telpu tīrība atbilst vietējiem un valsts noteikumiem un standartiem. 54.2. Telpas tiek uzkoptas vismaz reizi dienā (izmitināšanas centros) vai tik bieži, cik nepieciešams. 54.3. Regulāri tiek veikta telpu ģenerāltīrīšana.
		55. Nodrošina, ka bērniem ir iespēja regulāri mazgāt veļu vai nodot to mazgāšanā.	55.1. Ja gultas veļa tiek izsniegta natūrā un tās mazgāšanu nodrošina izmitināšanas objekts, tā būtu jāmazgā vismaz reizi divās nedēļās. 55.2.a) Bērniem jābūt iespējai mazgāt veļu (arī dvieļus) vismaz reizi nedēļā, un to var darīt neatkarīgi vai ar nepieciešamo uzraudzību. 55.2.b) Ja tiek piedāvāts veļas mazgāšanas pakalpojums, tam jābūt pietiekami pieejamam vismaz piecas dienas nedēļā (ieskaitot nedēļas nogali).

Nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļu praktiskie standarti un rādītāji			
Nodaļa	Apakšnodaļa	Standarts	Rādītāji
9. Mājoklis (turpinājums)	9.6. Uzturēšana	56. Nodrošina mājokļa iekārtu drošību un pienācīgu funkcionēšanu, veicot regulāru uzturēšanu.	<p>56.1. Regulāri tiek novērtēts, vai mājoklis un tā mēbeles un aprīkojums pienācīgi funkcionē.</p> <p>56.2. Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem ir iespēja ziņot par vajadzību pēc uzturēšanas un remontdarbiem.</p> <p>56.3. Mājoklī nepieciešamie remontdarbi un nomaiņas darbi tiek veikti nekavējoties un atbilstošā kvalitātē.</p>
	9.7. Komunikācijas aprīkojums un pakalpojumi	57. Nodrošina, ka bērniem ir atbilstoša piekļuve tālrunim saziņas uzturēšanai ar ģimeni, zvanu veikšanai saistībā ar procesuāliem, juridiskiem, medicīniskiem un izglītības jautājumiem.	<p>57.1. Piekļuve tālrunim ir iespējama vismaz zvanu veikšanai, lai sazinātos ar ģimeni, sazinātos ar pārstāvi, kā arī zvanu veikšanai par procesuāliem, juridiskiem, medicīniskiem vai izglītības jautājumiem.</p> <p>57.2. Bērniem ikdienā ir piekļuve vismaz vienam tālrunim uz vienu izmitināšanas objektu.</p> <p>57.3. Bērni var izmantot tālruni privātos apstākļos, t. i., tā, lai citi bērni sarunu nedzirdētu.</p>
		58. Nodrošina, ka bērniem ir atbilstoša piekļuve internetam.	58.1. Bērniem katru dienu un bez maksas izmitināšanas objektā ir pieejams internets mācību vajadzībām vai lai sazinātos ar ģimeni.
		59. Nodrošina, ka bērniem ir iespēja uzlādēt savas sakaru ierīces.	59.1. Katram bērnam ir pieejams un piekļūstams vismaz viens elektronisko ierīču uzlādes spraudnis.

Kā sazināties ar ES

Klātienē

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem *Europe Direct* informācijas centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tīmekļa lapā https://europa.eu/european-union/contact_lv

Pa tālruni vai e-pastu

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:

- pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu);
- pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696;
- pa e-pastu, izmantojot šo tīmekļa lapu: https://europa.eu/european-union/contact_lv

Kā atrast informāciju par ES

Internetā

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa*: https://europa.eu/european-union/index_lv

ES publikācijas

ES bezmaksas un maksas publikācijas varat lejupielādēt vai pasūtīt šeit: <https://publications.europa.eu/lv/publications>. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar *Europe Direct* vai tuvāko informācijas centru (sk. https://europa.eu/european-union/contact_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti

Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1952. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē *EUR-Lex*: <http://eur-lex.europa.eu>

ES atklātie dati

ES atklāto datu portāls (<http://data.europa.eu/euodp/lv>) dod piekļuvi ES datu kopām. Datus var lejupielādēt un bez maksas izmantot kā komerciāliem, tā nekomerciāliem mērķiem.

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs